JAARVERSLAG 2023

KONINKLIJKE
HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ
DER WETENSCHAPPEN

DOELSTELLING

De wetenschap bevorderen en een brug slaan tussen wetenschap en samenleving. Hiermee houdt de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen zich al sinds 1752 bezig, in iedere periode op een eigentijdse manier. Prijzen vormen van oudsher de core business van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. De Maatschappij levert onafhankelijke juryleden voor de beoordeling van wetenschappelijke prestaties. Prijzen en stipendia worden toegekend op allerlei niveaus, van profielwerkstukprijzen, via scriptieprijzen en promotieprijzen, tot oeuvreprijzen. De prijzen en stipendia worden financieel mogelijk gemaakt door donaties van bedrijven, stichtingen, fondsen, genootschappen en particulieren. Binnen de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen vindt tevens uitwisseling van gedachten plaats door lezingen, seminars en informele onderlinge contacten. Lezingen worden gehouden door haar wetenschappelijke en maatschappelijke leden en door externe sprekers. Naast structurele, jaarlijks terugkerende bijeenkomsten worden incidentele lezingen en debatten georganiseerd, veelal in samenwerking met bevriende organisaties.

STRUCTUUR

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen kent vanouds een tweeledige structuur: enerzijds vertegenwoordigers van de samenleving die in de wetenschap geïnteresseerd zijn (maatschappelijke leden, voorheen directeuren genaamd, primo januari 2024: 401) en anderzijds wetenschappers (wetenschappelijke leden genaamd, primo januari 2024: 562, en 39 buitenlandse leden), die verantwoordelijk zijn voor de wetenschappelijke activiteiten van de Maatschappij. Deze structuur is tot op de huidige dag gehandhaafd. Door de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen worden zes Fondsen op Naam beheerd: het Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds, het Dr. W.J.E. Voet Fonds, het Van der Knaap Fonds, het Mr. J.C. Baak Fonds, het Wim Drees Fonds

→

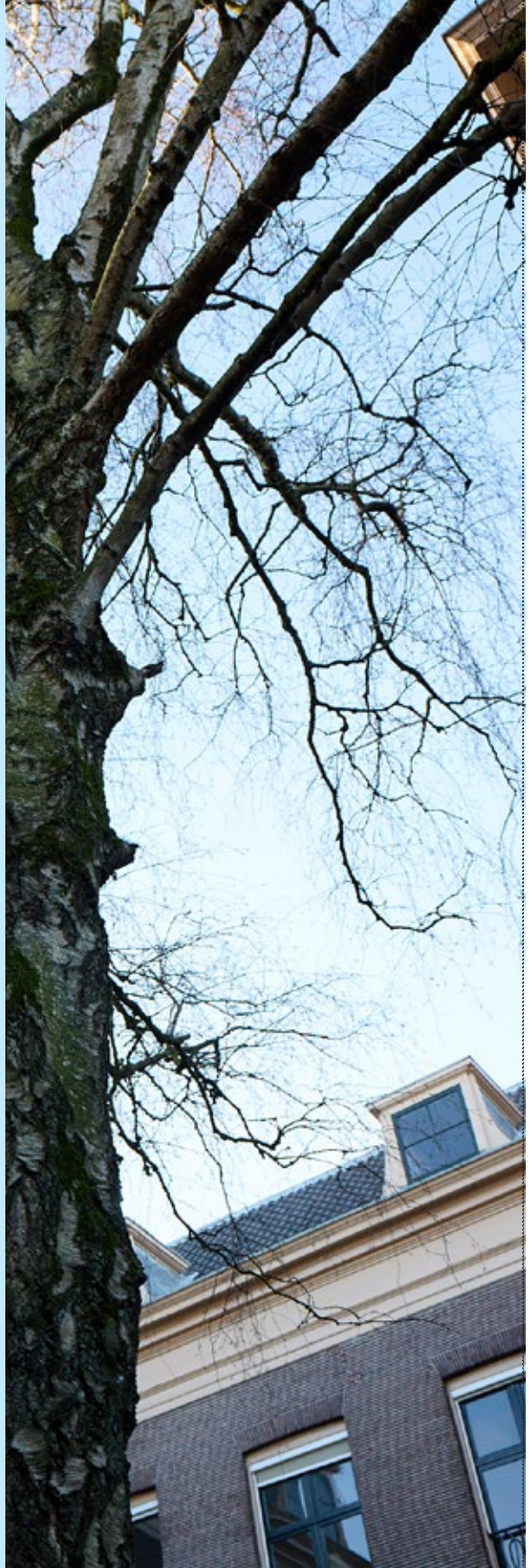

Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen

Jaarverslag 2023

→

en het Schouhamer Immink Fonds. Daarnaast beheert de KHMW drie zelfstandige stichtingen: de Stichting Jan Brouwer Fonds, de Dr. Saal van Zwanenberg Stichting en de Stichting Eizenga-Van Oosten Fonds. Deze stichtingen worden bestuurd door het bestuur van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. De Fondsen en Stichtingen hebben specifieke doelstellingen die in alle gevallen verenigbaar en in lijn zijn met de doelstellingen van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen.

GESCHIEDENIS

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, het oudste geleerde genootschap in Nederland, werd als Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen op initiatief van een zevental vooraanstaande burgers van Haarlem opgericht in 1752. Aanvankelijk was de belangrijkste activiteit het uitschrijven en honoreren van prijsvragen inzake actuele wetenschappelijke vraagstukken. De Maatschappij is sinds 1841 gevestigd in het monumentale Hodshonhuis, Spaarne 17 te Haarlem, tegenover haar goede buur Teylers Museum. Het predicaat 'Koninklijk' werd verleend ter gelegenheid van het 250-jarig bestaan in 2002.

HET HODSHONHUIS

Het Hodshonhuis aan het Spaarne is een prachtig monument. De stijlkamers van dit gebouw zijn juweeltjes van laatachttiende-eeuwse interieurarchitectuur. Zij vertegenwoordigen alle belangrijke Europese interieurstijlen uit die tijd. De kamers zijn grotendeels schitterend gerestaureerd. Ze zijn beperkt te huur voor activiteiten, via Hendrick de Keyser Monumenten te Amsterdam.

Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen

Jaarverslag 2023

INHOUD

VOORWOORD 5
Louise Gunning-Schepers

ESSAY
De rode pil. Over de wereld achter de wereld 6
Antal van den Bosch

BIJEENKOMSTEN
Jan Brouwer Conferentie 10
Linda Hovius
Winterdebat 12
Herfstdebat 13
Louise Gunning-Schepers
Algemene Vergadering
en Haarlemse Voordracht 14
Ton Schumacher
Wim Drees Seminars 19
Rutger Schimmelpenninck
Diners pensants
– Nationaal Expertisecentrum
Wetenschap & Samenleving 22
Ionica Smeets en Alex Verkade
– Sociale veiligheid in de wetenschap 23
Interview met Naomi Ellemers
Museumbezoek
– Paleis op de Dam 26
Stan Kaatee
– Teylers Museum 28
Marc de Beyer, Marita Mathijsen-Verkooijen
– De Lakenhal 29
Pieter Biesboer, Haro Schultz van Haegen

PRIJZEN EN STIPENDIA
Mercator Sapiens Stimulus 36
Interview met Alexander Rinnooy Kan
Brouwer Vertrouwensprijs 38
Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek 39
KHMW Eizenga Beurzen 40
Langerhuizen Oeuvreprijs 44
Langerhuizen Bate 45
Dr. Saal van Zwanenberg Ereprijs 48
Irispenning 51
Johannes Cornelis Ruigrok Prijs 52
Keetje Hodshon Prijs 53
Martinus van Marum Prijs 54
ESM Proefschriftprijs Interdisciplinariteit 55
For Women In Science Rising Talent Prizes 58
Jan Brouwer Scriptieprijzen 60
J.C. Baak Prijs 62
Dr. Saal van Zwanenberg Onderzoeksprijzen 64
Hollandsche Maatschappij Prijzen voor
Jong Talent 65
Scriptieprijzen Responsible Internet 72
Profielwerkstukprijzen 75
Voet Stipendia 76

INTERVIEWS
Corien Prins, voorzitter WRR 30
Het jurylid – Marian Joëls 46
De prijswinnaar – Jonatan Martinez Madrigal 56
De sponsor – SIDN fonds 73

HODSHONHUIS
Eetkamer en dagelijkse kabinetje
van Keetje Hodshon 77
Josefien Tegelaar
Uit de bibliotheek van de Maatschappij 84
Arend Soeteman

PARTNERS
Stichting De Nationale Denktank 80
Saskia Selen en Kalina van As
TEDxHaarlem 83
Beate Völker

FINANCIEEL OVERZICHT
Balans 88
Rekening van baten en lasten 89
Toelichting op de jaarcijfers 90
Prijzengelden toegekend in 2023 91

PERSONALIA
Nieuwe leden 93
In Memoriam 96
Commissies 98
Bestuur en secretariaat 100

PRIJZEN

Brouwer Vertrouwensprijs
Prijs voor hét maatschappelijke initiatief dat het onderling vertrouwen in de Nederlandse samenleving versterkt.

Van der Aa Oeuvreprijs
Oeuvreprijs voor een onderzoeker op het gebied van de geestes- en maatschappijwetenschappen.

Langerhuizen Oeuvreprijs
Oeuvreprijs voor een onderzoeker op het gebied van de natuurwetenschappen.

Dr. Saal van Zwanenberg Ereprijs
Oeuvreprijs voor een onderzoeker op het gebied van de farmacotherapie.

Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek
Aanmoedigingsprijs voor vernieuwend onderzoek op het gebied van de ICT.

Irispenning
Prijs voor excellente wetenschapscommunicatie.

Boerhaave Biografie Prijs
Prijs voor de auteur van een biografie over een wetenschapper of van de uitgave van de wetenschappelijke correspondentie van een wetenschapper.

Dirk Jacob Veegens Prijs
Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de economische, politieke en sociale geschiedenis van Nederland.

Van der Knaap Prijs
Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de economische en sociale geografie in brede zin.

Johannes Cornelis Ruigrok Prijs
Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de maatschappijwetenschappen.

Keetje Hodshon Prijs
Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de geesteswetenschappen.

Martinus van Marum Prijs
Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de natuurwetenschappen en techniek.

Kees Schouhamer Immink Prijs
Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de technische computerkunde en telecommunicatie in brede zin.

ESM Proefschriftprijs Interdisciplinariteit
Aanmoedigingsprijs voor onderzoek met een bijzonder interdisciplinair karakter dat de grenzen tussen de klassieke alfa/bèta/gamma-wetenschapsgebieden overbrugt.

For Women In Science Rising Talent Prizes
Aanmoedigingsprijzen voor jonge vrouwelijke wetenschappers in de Life Sciences of exacte wetenschappen.

Dr. Saal van Zwanenberg Onderzoeksprijzen
Prijzen voor masterscripties of onderzoeksverslagen in de farmaceutische en/of medische wetenschappen waarbij het geneesmiddel centraal staat.

Jan Brouwer Scriptieprijzen
Prijzen voor masterscripties in de geestes- en maatschappijwetenschappen.

J.C. Baak Prijs
Prijs voor masterscripties voor onderzoek dat met name relevant is voor het vreedzaam naast elkaar leven van verschillende volkeren.

Nederlandse Gasindustrie Prijzen
Prijzen voor masterscripties over aan de gasindustrie gelieerde onderwerpen.

Hollandsche Maatschappij Prijzen voor Jong Talent
Prijzen voor eerstejaarsstudenten en prijzen voor masterscripties in technische en exacte vakken.

Scriptieprijzen Responsible Internet
Prijzen voor masterscripties waarin onderzoek wordt gedaan naar Responsible Internet.

Profielwerkstukprijzen
Prijzen voor vwo- en havo-scholieren uit de regio Kennemerland.

STIPENDIA

Mercator Sapiens Stimulus
Bijdrage voor fundamenteel onderzoek voor een talentvolle mid-career wetenschapper die innovatief en grensverleggend onderzoek doet.

KHMW Eizenga Beurzen
Beurzen voor een MBA of een studie economie op graduate niveau (master- en PhD-studies) in de Verenigde Staten.

Langerhuizen Bate
Onderzoeksbate te besteden ter bevordering van onderzoek in de natuurwetenschappen.

Voet Stipendia
Beurzen voor masterstudenten ter financiering van een buitenlandse studie of stage.

VOORWOORD

Vorig jaar (en de zeven jaren daarvoor)

Louise Gunning-Schepers

2023 lijkt op het eerste gezicht een doodgewoon KHMW-jaar. We reikten onze prijzen weer gewoon in de aula uit, familie en vrienden waren weer welkom, we hadden een mooie discussie over gecompromitteerde kunst in het Winterdebat en in de herfst een rondetafelgesprek over de rol van de Chief Scientific Officer, er was weer een grote opkomst voor de aspergemaaltijd en een recordaantal leden nam deel aan een jury. Zo had ik 2016, het jaar dat ik het voorzitterschap van Alexander Rinnooy Kan overnam, ook kunnen samenvatten. En dat is goed, want dat is de kern en de continuïteit van de Hollandsche Maatschappij.

Toch was 2023 bijzonder vanwege een statutenwijziging. Rudy Andeweg nam vorig jaar afscheid als wetenschappelijk secretaris alfa-/gammawetenschappen. We zijn hem veel dank verschuldigd. Hij heeft de statutenwijziging geïnitieerd om de wetenschappelijke leden na 271 jaar daadwerkelijk lidmaatschapsrechten te geven. Zij kunnen nu ook stemmen bij vergaderingen en lid worden van het bestuur, zoals Wim Drees, de opvolger van Rudy.
En bij nader inzien is er toch ook meer gebeurd de afgelopen jaren. Het secretariaat is meegegroeid met de uitbreiding van onze prijzen. Daarmee had het voldoende veerkracht om in de coronajaren snel om te schakelen naar online activiteiten en sindsdien kunnen de ouders van buitenlandse studenten meekijken als hun kind in het zonnetje wordt gezet. De volledig geautomatiseerde prijzenadministratie maakt het werk van de jury veel gemakkelijker. Het Hodshonhuis heeft zijn magie kunnen gebruiken voor extra bijeenkomsten. Zo bleek het diner pensant een zeer geslaagde vorm om belangrijke spelers rond een bepaald onderwerp op de grens van wetenschap en samenleving bij elkaar te brengen. Want wie slaat nu een uitnodiging af om in de Blauwe Kamer te kunnen dineren?
We mogen dankbaar zijn voor een aantal gulle gevers die het mogelijk gemaakt hebben om grotere prijzen te kunnen uitreiken, waarbij we nieuwe doelgroepen in de samenleving en de wetenschap bereiken. En we moeten onze traditionele sponsors danken dat zovelen ons trouw gebleven zijn, ook met ons nieuwe sponsorbeleid.

Maar bovenal hebben we de afgelopen jaren de vruchten mogen plukken van de vernieuwingen die zijn ingezet door mijn voorgangers Maarten van Veen en Alexander Rinnooy Kan. Ons ledenbestand is uitgebreid, verjongd en gediversifieerd. De Nationale Denktank heeft ons daarbij geholpen, het Walking Dinner voor nieuwe leden heeft voor snelle integratie gezorgd en dankzij de inspanning van een aantal jongere bestuursleden is de opkomst van die nieuwe leden bij onze activiteiten sterk toegenomen. Daardoor is de Hollandsche Maatschappij een sterke en levenslustige vereniging. En wie wil daar nou niet bij horen? Het was een voorrecht om juist deze periode als bestuurslid en als voorzitter mee te maken!

Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers,
voorzitter van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen

ESSAY

De rode pil. Over de wereld achter de wereld

Antal van den Bosch

In het eerste deel van de filmtrilogie *The Matrix* krijgt hoofdpersoon Neo een keuze voorgelegd. Tegenspeler Morpheus opent zijn twee handen en toont Neo in de linkerhand een blauwe en in de rechterhand een rode pil. Morpheus spreekt de woorden:

> 'You take the blue pill... the story ends, you wake up in your bed and believe whatever you want to believe. You take the red pill... you stay in Wonderland, and I show you how deep the rabbit hole goes.'

In de film geeft de rode pil Neo toegang tot de wereld achter de Matrix waarin hij tot dan toe de illusie van een gewoon leven leidde. De blauwe pil laat hem terugkeren naar die illusie. Neo kiest de rode pil.

Het is aanlokkelijk om de keuze voor de rode pil te zien als de keuze voor wetenschappelijke nieuwsgierigheid; de stap in de wereld achter de wereld. De deeltjesfysica, de genetica, de microscopische wereld; of juist de macroscopische wereld van de achtergrondruis van de oerknal en zwaartekrachtgolven; of de verborgen wereld van de biodiversiteit, het ontstaan van mutaties van een ernstig ziekmakend virus. Donkere, gevaarlijke en tot de verbeelding sprekende werelden, die we als mensheid stapje voor stapje hebben leren ontdekken, modelleren en simuleren, en soms zelfs beheersen.

We plaveien deze ontdekkingstocht met taal als voornaamste instrument. We schrijven boeken, artikelen en blogposts om de wereld te vertellen over onze experimenten; we voegen onze bijdragen toe aan een berg van andere publicaties. Als we zeggen dat we op schouders van reuzen staan, dan bedoelen we dat onze nieuwe publicaties voortbouwen op verhalen van wetenschappers die ons voorgingen.

We zijn ons vaak niet eens bewust van de primaire rol van taal in ons wetenschappelijke werk. Academici kijken vaak wat verrast op als ik ze confronteer met het feit dat ze professionele schrijvers zijn. Het doet denken aan de uitspraak van kleine kinderen van thuiswerkende ouders: het werk van hun ouders is 'typen'. Wij allemaal, ook de wetenschappers onder ons, beginnen de dag met een blauwe pil, en vervolgens luisteren, lezen, praten en typen we de hele dag door. Taal is een integraal onderdeel van en een groot deel van ons handelen, van wie we zijn als mens; zo Gödeliaans integraal dat we er ons bijna nooit bewust van zijn.

De wereld van de mens

Precies dat is wat de verzamelde sociale en geesteswetenschappen, inclusief de economische en de rechtswetenschap (met andere woorden, 'alfa' en 'gamma' opgeteld)

bestuderen: de wereld van de mens. Menselijk handelen en de menselijke geest en alles wat daaruit voortkomt; van kunst, cultuur en erfgoed tot marktordening, van identiteit, talen en cognitie tot het geestelijke leven en van machtsprocessen, rechtvaardigheid en welzijn tot onderwijs, opvoeding en onze verhouding tot technologie.

Net als hun collega's in andere domeinen slikken onderzoekers in de sociale en geesteswetenschappen de rode pil bij de start van iedere werkdag. Met de uiteenlopende instrumenten die de alfa- en gammagebieden in de loop van de eeuwen hebben ontwikkeld: empirisch, analytisch, normatief, en zowel kwantitatief als kwalitatief, proberen ze de wereld van de mens steeds beter te begrijpen, modelleren, simuleren, en te beheersen.

ChatGPT

Daarbij hoort ook de al lang lopende zoektocht naar een begrip van taal. Taal en filosofie zijn oervakken van de wetenschap, met een lange geschiedenis van wetenschappelijke inzichten, en instrumenten als logica en grammatica's. In het hier en nu is het ook niet vreemd dat deze disciplines belangrijke pijlers zijn geweest van de informatica en de ontwikkeling van de kunstmatige intelligentie.

De impact en populariteit van ChatGPT, gelanceerd in november 2022 als het voorlopige hoogtepunt in een ontwikkeling van tientallen jaren, maar ook in de valkuilen van de technologie, laten zich dan ook goed verklaren vanuit sociale en geesteswetenschappelijke inzichten.

ChatGPT is Neo's blauwe pil. Het is in de basis (momenteel de GPT-4 Transformer) een meerlagig neuraal netwerk dat getraind is om het volgende woord te voorspellen op basis van een voorafgaande tekst, de *prompt*. Ieder woord dat het systeem voorspelt wordt toegevoegd aan de prompt, waarna het volgende woord wordt voorspeld – enzovoort. Om de basis van GPT-4 heen zit een mechanisme dat meerdere teksten laat genereren door GPT-4, en daar de meest wenselijke en toepasselijke uit kiest om te tonen via de chatbot. De werking is die van de blauwe pil: ChatGPT voelt heel makkelijk aan als een begrijpende, redenerende, denkende gesprekspartner, terwijl ChatGPT alleen maar de taal van de gebruiker laat volgen door meer taal – die zo waarschijnlijk mogelijk aansluit op de taal van de gebruiker. ChatGPT heeft

geen expliciet redeneervermogen of expliciete wereldkennis. Als ChatGPT onzin genereert, wat aan de orde van de dag is, dan is het wel plausibele onzin. Het systeem is zich op geen enkele manier bewust van het waarheidsgehalte van wat het genereert. ChatGPT mag meedoen met de competitie voor de beste goocheltruc; een commercieel uiterst succesvolle mindf*ck.

Innovatie en de sociale en geesteswetenschappen

Raadpleeg, kortom, de sociale en geesteswetenschappen als je een innovatie als ChatGPT wilt begrijpen. Innovaties krijgen pas maatschappelijke toegevoegde waarde als ze resoneren met de menselijke gebruiker, van individu tot institutie; als dat niet gebeurt, blijven het slechts ideeën in een pakhuis. Alle ontwikkelingen en transities in de medische wetenschappen en bèta en techniek, en alle maatschappelijke transities, zijn ontwikkelingen in de wereld van de mens. Verregaande samenwerking tussen alle domeinen is de logische volgende stap in echte wetenschappelijke vooruitgang met meerwaarde voor de maatschappij en levens van mensen.

Hoewel ChatGPT niet is gebruikt bij het schrijven van deze tekst, had deze conclusie zo uit de chatbot kunnen komen.

Prof. dr. A.P.J. (Antal) van den Bosch is faculteitshoogleraar Taal, Communicatie en Computatie Universiteit Utrecht, voorzitter wetenschapsdomein Sociale en Geesteswetenschappen en lid raad van bestuur NWO, en wetenschappelijk lid van de KHMW.

BIJEENKOMSTEN

JAN BROUWER CONFERENTIE

Integratie van nieuwkomers

Linda Hovius

De Brouwer Vertrouwensprijs 2022 is toegekend aan de Stichting Buddy to Buddy. Deze prijswinnaar zet zich in om vluchtelingen te koppelen aan stadsgenoten op basis van gelijkwaardigheid, om langs deze weg mensen met elkaar in verbinding te brengen en zodoende het vertrouwen in onze samenleving te versterken. Het thema van de Brouwer Conferentie wordt bepaald door de prijswinnaar van het vorige jaar en richtte zich dan ook voor 2023 op integratie van nieuwkomers, een grote en actuele maatschappelijke uitdaging, waaraan de KHMW met deze conferentie een positieve bijdrage hoopt te leveren.
Tijdens de conferentie heeft als eerste Armijn van Roon van de Stichting Buddy to Buddy een korte en aansprekende presentatie gegeven over missie en werkwijze van de stichting, en toegelicht hoe de Brouwer Vertrouwensprijs heeft bijgedragen aan verdere ontwikkeling van de activiteiten.

Halleh Ghorashi

Vervolgens hebben drie sprekers vanuit verschillende invalshoeken hun visie gegeven op het thema 'Integratie van nieuwkomers'.
Als eerste spreker plaatste Karen van Oudenhoven-van der Zee, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau, de integratie van nieuwkomers in Nederland in een breder (historisch) perspectief. Op basis van diverse wetenschappelijke inzichten en rapporten lichtte ze toe wat de ervaringen zijn (geweest) met de integratie van verschillende groepen nieuwkomers in de Nederlandse samenleving tot op heden.

Ir. L.E.J. Brouwer (1910-1983), voormalig president-directeur van de Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij, kwam uit een familie van wetenschappers. Zijn vader was geoloog met internationale bekendheid, zijn oom, naar wie hij is vernoemd, een wereldberoemde wiskundige. Zelf studeerde hij op 21-jarige leeftijd in Delft af als mijnbouwkundig ingenieur. In het begin van de jaren tachtig heeft Jan Brouwer een deel van zijn vermogen bestemd voor een fonds ten behoeve van interdisciplinair wetenschappelijk onderzoek in Nederland. Het Jan Brouwer Fonds is begin 2003 aan de zorg van de KHMW toevertrouwd, met als doelstelling het stimuleren van multidisciplinair, maatschappij-georiënteerd onderzoek dat inzicht geeft in concrete maatschappelijke problemen en in potentie moet bijdragen aan de oplossing ervan.

Als tweede spreker heeft Halleh Ghorashi een betoog gehouden (mede op basis van haar eigen ervaringen) over het belang van snelle integratie, om de energie waarmee de nieuwkomer ons land binnenkomt positief te kunnen richten. Hiervoor zijn sociale contacten met Nederlanders (waar Buddy to Buddy zich voor inzet), het leren van de taal en de mogelijkheid betaald werk te verrichten van groot belang.
Tot slot lichtte Karien van Gennip, die als minister o.a. integratie en inburgering in haar portefeuille heeft, haar perspectief op het thema toe en deelde zij met het publiek haar ervaringen en ontmoetingen met nieuwkomers en wat ze daarvan meeneemt in haar beleid. Ook de minister benadrukte het belang van taal en werk om succesvolle integratie in onze samenleving te borgen.

Jan Brouwer Conferentie op 23 januari 2023
SPREKERS Prof. dr. K.I. (Karen) van Oudenhoven-van der Zee, directeur Sociaal en Cultureel Planbureau, **prof. dr. H. (Halleh) Ghorashi**, hoogleraar diversiteit en integratie Vrije Universiteit Amsterdam, plv. kroonlid SER, **ir. C.E.G. (Karien) van Gennip MBA**, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
MODERATOR Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA, ondervoorzitter KHMW

De Jan Brouwer Conferentie is hier terug te kijken

WINTERDEBAT

Van wie zijn 'onze' museumstukken?

Emilie Gordenker, Wim Weijland en Frank van Vree

Restitutie is een 'levend onderwerp', bleek tijdens het KHMW Winterdebat op 12 februari 2023. Frank van Vree schetste de dilemma's en de kansen van het Nederlandse beleid inzake restitutie van zogenaamde 'roofkunst' met een koloniaal of oorlogsverleden die zich in Nederlandse musea bevindt. Daarna gaven Emilie Gordenker en Wim Weijland enkele boeiende voorbeelden uit de museale praktijk, waarbij weer opviel hoe divers de problematiek is. Het gaat niet alleen om teruggave, maar er komen ook vragen bij aankoop of bij schenkingen.
Bij het restitutiebeleid staat erkenning van historisch onrecht voorop. Soms is de herkomst dubieus, maar zelfs als een object een legale herkomst heeft, spelen het verleden van kolonisatie en onderdrukking, en de waarde voor het eigen cultureel erfgoed een belangrijke rol. Het onderzoek naar de herkomst van de objecten is vaak complex. Bij koloniale kunst gebeurt dit idealiter in samenwerking met instanties uit het land van herkomst. Gezamenlijk wordt er een nieuw verhaal over het gedeelde verleden gecreëerd.
De moeite en tijd die Nederlandse musea besteden aan herkomstonderzoek blijken indrukwekkend, en doorgaans is de bereidheid tot teruggave groot. Meestal worden er weinig voorwaarden aan restitutie gesteld. Waar een koloniaal object na teruggave terechtkomt en hoe het verder behandeld wordt, is de verantwoordelijkheid van het land van herkomst. Een uitzondering leek ten tijde van het Winterdebat in februari 2023 nog het goud uit de Krim dat zich sinds 2014 in het Allard Pierson Museum bevond. Die stukken waren voor een tentoonstelling naar Amsterdam gekomen. De inname van de Krim door Rusland, dat jaar, maakte de teruggave controversieel. Maar in november 2023, na een lange juridische strijd tussen Rusland en Oekraïne, werd bekend dat deze stukken zijn overgedragen aan de staat Oekraïne en ondergebracht in het Nationaal Museum voor de Geschiedenis van Oekraïne in Kiev.

Winterdebat op 12 februari 2023
SPREKERS Prof. dr. F.P.I.M. (Frank) van Vree, gasthoogleraar Willem-Alexander-leerstoel Universiteit Luik, emeritus-hoogleraar geschiedenis van oorlog, conflict en herinnering Universiteit van Amsterdam, oud-directeur NIOD, **dr. E.E.S. (Emilie) Gordenker**, algemeen directeur Van Gogh Museum, oud-directeur Stichting Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis, **drs. W. (Wim) Weijland**, directeur-bestuurder Rijksmuseum van Oudheden
MODERATOR Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, voorzitter KHMW

Bijeenkomst gemist?
Het Winterdebat is hier terug te kijken

Om de tafel: Marileen Dogterom, Ad IJzerman, Marion Koopmans, Louise Gunning-Schepers, Jan Kimpen

HERFSTDEBAT

Is de Chief Scientific Officer de brug tussen wetenschap en samenleving?

Louise Gunning-Schepers

Met de Hollandsche Maatschappij proberen we de brug tussen wetenschap en samenleving te slaan. Daartoe brengen we regelmatig leden uit beide werelden bij elkaar. Maar sinds een aantal jaren is de functie van CSO (Chief Scientific Officer) ook in Nederland populair. Sommige van onze leden vertolken de stem van de wetenschap in bestuurlijke situaties in de publieke of private sector. Of dat nu als Chief Medical Officer is bij Philips of als formeel adviseur aan de regering zoals de KNAW of, tijdens de coronacrisis, het Outbreak Management Team (OMT).
Tijdens ons Herfstdebat zijn we met drie van onze leden in discussie gegaan over de dilemma's die zij in hun rol tegenkwamen. Hoe moeilijk is het de wetenschap te laten doordringen tot de tafels waar de besluiten vallen? Moet je een andere taal ontwikkelen? Hoe frustrerend is het als andere belangen zwaarder wegen? Jan Kimpen nam ons mee in de moeilijke afwegingen die een multinational als Philips moet maken bij de verschillende kwaliteitseisen die in verschillende landen gesteld worden, waar onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek niet altijd de politieke instanties overtuigt. Marileen Dogterom vertelde hoe moeilijk het is de nuance van het debat en van de advisering van de KNAW over te brengen bij Kamerleden of kabinet. En Marion Koopmans nam ons nog weer even mee terug naar haar WHO-onderzoek naar de herkomst van het coronavirus dat COVID veroorzaakte, te midden van de geopolitieke spanningen tussen de VS en China. Het leven van een CSO is boeiend, maar niet altijd gemakkelijk.

Herfstdebat op 1 oktober 2023
SPREKERS Prof. dr. A.M. (Marileen) Dogterom, president KNAW, hoogleraar bionanoscience Technische Universiteit Delft, Medical Delta hoogleraar Universiteit Leiden, **prof. dr. J.L.L. (Jan) Kimpen**, Chief Medical Officer Royal Philips, oud-voorzitter raad van bestuur UMC Utrecht, **prof. dr. M.P.G. (Marion) Koopmans**, hoogleraar virologie Erasmus MC, lid OMT tijdens coronacrisis en adviseur WHO
MODERATOR Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, voorzitter en **prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman**, secretaris natuur- en medische wetenschappen KHMW

ALGEMENE VERGADERING

De 271e vergadering op 13 mei 2023 gaf haar goedkeuring aan:

- jaarverslag en jaarrekening 2022;
- décharge van het bestuur/de penningmeester voor het gevoerde financiële beleid;
- samenstelling van bestuur, financiële commissie, adviescommissies benoemingen en archiefcommissie, waarbij prof. dr. J.E.J. (Corien) Prins, prof. dr. J.N. (Joost) Kok, drs. J.C. (Joris) Luyendijk en drs. M.L. (Marlies) van Wijhe verwelkomd werden als nieuwe leden van de adviescommissies benoemingen (voor de samenstelling van bestuur en commissies, zie de laatste pagina's van dit jaarverslag);
- notulen van de ledenvergadering voorafgaand aan het Winterdebat op 12 februari 2023;
- voorgestelde statutenwijziging, met als voornaamste doel wetenschappelijke leden dezelfde rechten te geven als de directeuren die verder maatschappelijke leden worden genoemd;
- benoeming van prof. dr. W.B. (Wim) Drees als secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen in opvolging van prof. dr. R.B. (Rudy) Andeweg.

NIEUWE LEDEN STELLEN ZICH VOOR

Hieronder volgt een selectie van de speeches door nieuwe leden bij het jaardiner op 13 mei 2023

De zaak MH17

Digna van Boetzelaer

Mijn naam is Digna van Boetzelaer. Ik ben officier van justitie. Ik werk al jaren bij het Openbaar Ministerie, waarvan het grootste deel als bestuurder en leidinggevende.

De afgelopen vijf jaar heb ik leiding mogen geven aan het onderzoek en de vervolging in de MH17-zaak. Daarover en over het belang van de rechtstaat wil ik u kort iets vertellen.

Er zijn eerder in de geschiedenis passagiersvliegtuigen uit de lucht geschoten. Wat maakt dit vliegtuig anders? Waarom is hier een strafrechtelijk onderzoek begonnen? Na het neerhalen van MH17 is daar door niemand verantwoordelijkheid voor genomen; dat is anders dan bijvoorbeeld rond het recent per vergissing neerhalen van een Boeing boven Iran door de Iraanse Revolutionaire Garde. Erger nog, er was sprake van het bewust verspreiden van desinformatie. Zo zijn er de eerste 48 uur na het neerhalen honderden tweets met de hashtag '#Oekraïne' verstuurd vanuit de trollenfabriek in Sint-Petersburg. Het speelde zich af boven oorlogsgebied, een oorlog waar weinig mensen destijds weet van hadden. Dat is nu wel anders. En 196 van de 298 omgekomen inzittenden waren Nederlanders. Omdat het vakantietijd was, waren er hele gezinnen bij. De tegenstelling tussen dat vakantiegevoel en neergehaald worden boven oorlogsgebied maakte het leed nog moeilijker te bevatten. Het was een drama, allereerst voor de nabestaanden. Maar ook de nationale en internationale impact was groot. Bijna iedereen in Nederland kent wel iemand die weer iemand kent die bij MH17 betrokken was.

Het betekende voor het OM dat we de dag na het neerhalen gestart zijn met een strafrechtelijk onderzoek. We zijn begonnen zonder te weten waar we uit zouden komen, stap voor stap, zonder los te laten. Het doel was waarheidsvinding, gerechtigheid en rekenschap. Met zorgvuldigheid boven alles. Het proces was belangrijker dan de uitkomst. Daar toont zich het belang van de rechtstaat.

Ik beschrijf het wel eens als werken in een glazen huis; we deden iets wat we nooit eerder gedaan hadden, de wereld keek toe en het mocht niet misgaan. Met dat niet misgaan heb ik het niet over de uitkomst, maar over dat we ons werk professioneel goed en zorgvuldig moesten doen. Een zorgvuldige waarheidsvinding die staat en blijft staan.

Ook bij de vervolging ging het om zorgvuldige rechtspleging, met ruimte voor iedereen. Voor het publiek, de maatschappij; alle zittingen werden live uitgezonden, en wij hebben al onze teksten en beelden op onze website gezet zodat het (nog steeds) voor iedereen toegankelijk is. Voor de nabestaanden, met wie we veel contact gehouden hebben en die steeds na een zitting vragen aan ons konden stellen. Maar vooral de uitoefening van het spreekrecht moet hier benoemd worden. Drie weken lang hebben we onder leiding van de rechtbank geluisterd naar hun verhalen. De namen in het dossier kregen een gezicht. Duidelijk werd dat verdriet niet verdwijnt. Niet voor hen, en ook niet voor de volgende generatie.
Hier voelde ik dat het ertoe doet wat we doen. Dat de rechtstaat bestaat, dat procedurele rechtvaardigheid bestaat, dat we een rol te vervullen hebben. We doen het niet altijd goed, maar hier hebben we de nabestaanden en de maatschappij misschien weer een beetje vertrouwen in onze rechtstaat kunnen geven. De rechtstaat doet ertoe.

Internationalisering hoger onderwijs

Edwin van Rest

Hajimemashite! Ik ben een ingenieur uit Eindhoven maar ik had een droom om in het buitenland te studeren, en dan wel in Japan. In dat land heb ik ondervonden hoe een internationale ervaring je als individu verrijkt, maar ook hoe deze kansen biedt om onze wereld te verbinden: wat toleranter en gelijker te maken.

Om dit voor veel meer studenten mogelijk te maken hebben we Studyportals opgericht: een globaal platform waar studenten al hun academische opties kunnen vinden en vergelijken. Dat was een schot in de roos: we zijn gegroeid naar ruim 50 miljoen studenten die kiezen tussen meer dan 4.000 deelnemende universiteiten in 118 landen.

Ik maak me zorgen over de discussie rondom internationalisering die momenteel in Nederland gevoerd wordt. We hebben in onze samenleving ongeveer 600.000 jonge werknemers te weinig, en dit gat groeit. Zoals veel andere landen wel snappen, is de internationale student de perfecte immigrant: hoogopgeleid, nog een hele carrière voor zich, en bovengemiddeld ondernemend en succesvol. Daarnaast draagt een international classroom bij aan onderwijskwaliteit, internationale betrekkingen en vrede. Er zijn wat specifieke capaciteitsproblemen. Volgens mij moet de discussie niet gaan over hoe we deze talentenstroom afknijpen, maar vooral over hoe we de capaciteit creëren zodat we het talent kunnen aantrekken dat onze samenleving nodig heeft.

Code Digitale Overheid

Albert Meijer

Het gebruik van algoritmes verandert in hoog tempo de samenleving. Ook overheden gebruiken steeds vaker algoritmes. Voorbeelden zijn algoritmes voor de planning van stadsreiniging, voor de inzet van politie en voor risicoselectie bij sociale recherche. Deze algoritmes kunnen de effectiviteit en efficiency van de overheid versterken, maar roepen ook vragen op. Wordt de privacy wel voldoende geborgd? Is er risico op discriminatie? Wat betekent dit voor de gelijke behandeling? Om deze vragen te beantwoorden hebben we bij de Universiteit Utrecht – in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken – een methode ontwikkeld om goed bestuur in het digitale tijdperk te borgen. Deze methode heet CODIO (Code Digitale Overheid) en is gebaseerd op het idee van een deliberatieve ethiek. Ambtenaren, stakeholders en burgers bespreken samen welke publieke waarden in het geding komen bij gebruik van algoritmen en hoe deze waarden kunnen worden geborgd. De methode hebben we inmiddels bij een flink aantal overheidsorganisaties toegepast om acties te identificeren die voorkomen dat publieke waarden, zoals privacy, non-discriminatie en gelijke behandeling, in gevaar komen bij gebruik van algoritmes. En overigens kunnen overheden op basis van CODIO ook tot de conclusie komen dat het misschien beter is om geen algoritme te gebruiken.

HAARLEMSE VOORDRACHT

De immunologische afweer tegen kanker

Ton Schumacher

Hoe is ons afweersysteem in staat om kankercellen van gezonde lichaamscellen te onderscheiden, en hoe kunnen we dit vermogen gebruiken om nieuwe vormen van kankertherapie te ontwikkelen? Deze twee vragen stonden centraal in de voordracht van Ton Schumacher.

De T-cellen die zich in de zwezerik vormen, ontwikkelen het vermogen om lichaamsvreemde structuren te herkennen, en dit verklaart de capaciteit van deze afweercellen om ziekteverwekkers aan te vallen. Werk van Schumacher en andere onderzoekers over de afgelopen jaren heeft laten zien dat deze afweercellen ook de gevolgen van de DNA-schade die karakteristiek voor kankercellen is, kunnen herkennen. Als gevolg hiervan is er bij een deel van de patiënten met kanker sprake van een sluimerende afweerreactie tegen de kankercellen. Kennis rondom de mechanismen die de activatiestaat van T-cellen controleren heeft het voorts mogelijk gemaakt de kanker-specifieke afweerreactie te versterken. Door verschillende 'remmen' op de afweerreactie te blokkeren kan, met name bij vormen van kanker waarbij de hoeveelheid DNA-schade hoog is, het afweersysteem in staat worden gesteld ziekteregressie te induceren.

Hoewel de ontwikkeling van immuuntherapie een aanzienlijk positief effect heeft gehad op de levensverwachting van patiënten met bijvoorbeeld melanoom, is de activiteit van de huidige vormen van immuuntherapie bij veel andere vormen van kanker momenteel beperkt. Echter, gezien het feit dat onze kennis van de systemen die de activiteit van ons afweersysteem controleren nog verre van compleet is, lijkt de toekomstige ontwikkeling van additionele vormen van immuuntherapie een realistische verwachting.

Gedurende vele decennia was het geheel onduidelijk of het afweersysteem een rol zou kunnen spelen bij de behandeling van kanker. Alleen door jaren van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek is het helder geworden hoe de afweerreactie bij patiënten gestimuleerd kon worden, daarmee leidend tot de vormen van immuuntherapie die nu breed toegepast worden. Hiermee is de ontwikkeling van immuuntherapie van kanker niet alleen een belangrijke stap voorwaarts in de behandeling van deze ziekte, maar tevens een argument om ook in de toekomst te blijven investeren in fundamenteel wetenschappelijk onderzoek.

Haarlemse Voordracht op 13 mei 2023
SPREKER Prof. dr. A.N.M. (Ton) Schumacher, groepsleider Nederlands Kanker Instituut en Oncode Institute, hoogleraar immuuntechnologie LUMC, venture partner Third Rock Ventures

De lezing van prof. Schumacher wordt medio 2024 uitgegeven als deel LXXXII in de reeks Haarlemse Voordrachten en toegezonden aan alle leden van de KHMW.

Vlnr Bas ter Weel, Henk Nijboer, Lex Hoogduin, Alexander Rinnooy Kan

WIM DREES SEMINARS

Rutger Schimmelpenninck

In 2023 was het voorjaarsseminar gewijd aan de ambities van de overheid en de grenzen aan het beleid. Het najaarsseminar was traditiegetrouw gekoppeld aan de Miljoenennota.

'Niet alles kan, en zeker niet tegelijk'

Bij het *voorjaarsseminar* vroeg voorzitter Alexander Rinnooy Kan zich in zijn inleiding af of we niet te veel van de overheid, politici en ambtenaren verwachten. Volgens Lex Hoogduin zit de overheid op slot. Het kabinet-Rutte IV is gestart met een onuitvoerbaar coalitieakkoord, begrotingsregels worden niet goed gevolgd en de te hoge overheidsuitgaven houden geen rekening met een te krappe arbeidsmarkt. De overheid hanteert te starre kwantitatieve doelen. Zo worden er voor klimaat en stikstof grote bedragen vrijgemaakt en vastgezet in fondsen, terwijl er geen blauwdruk voor een klimaattransitie is en geen integrale afweging bij de uitgaven. Lobbyen kan hierdoor een grote invloed krijgen. De Sociaal-Economische Raad bracht partijen vroeger bij elkaar; dat zou weer moeten gebeuren. Bas ter Weel ziet meerdere oorzaken voor het onbehagen bij de burgers

en constateert een dalende productiviteit in delen van de publieke sector. We hebben een discussie nodig over wat de burger nu eigenlijk van de overheid mag verwachten. Henk Nijboer citeerde Wim Drees Sr.: 'Niet alles kan, en ook zeker niet alles tegelijk'. Hij ziet als oplossing dat wordt gestopt met begrotingsfondsen, die erg inefficiënt zijn. Belasten is efficiënter dan subsidies geven. Er is trendmatig begrotingsbeleid nodig.

De noodzaak om te investeren in gelijkheid versus gezonde overheidsfinanciën was het onderwerp van het *najaarsseminar.* Ofwel over kansenongelijkheid of bestaanszekerheid, zoals voorzitter Barbara Baarsma zei. Volgens Peter Hein van Mulligen is het gemiddeld besteedbaar inkomen in de afgelopen vijftig jaar verdubbeld. Het aantal mensen onder deze (voor inflatie gecorrigeerde) armoedegrens is afgenomen van 3 miljoen in de jaren tachtig tot een kleine 900.000 in 2021, hoewel de bevolking ook nog is gegroeid. De maatregelen tijdens de coronacrisis en de hoge energieprijzen hebben de koopkracht van deze groep extra versterkt. Verder zijn de inkomensverschillen niet toegenomen. Maar je ziet wel dat lager opgeleide mensen op veel welvaartsindicatoren slechter scoren. Olaf Sleijpen stelt dat het bij brede welvaart om meer factoren gaat, zoals de kwaliteit van de woning, de kwaliteit van de buurt, en hoe kwetsbaar men is voor klimaatverandering. Dan zie je dat er een beperkte groep is waar heel veel dingen samenkomen. Het is best lastig en duurt lang voor deze groep om eruit te komen. Een belangrijke factor is het hebben van een baan. Volgens Sleijpen is er geen afruil tussen gezonde overheidsfinanciën en gelijkheid. Gezonde overheidsfinanciën zijn een randvoorwaarde voor welzijn en gelijkheid. Dit zorgt namelijk voor ruimte om uitdagingen van de toekomst op te vangen. Tenslotte benadert Pieter Grinwis het onderwerp vanuit het belastingstelsel. Dat is steeds complexer geworden, met inkomensafhankelijke regelingen en toeslagen met voorschotten en afbouwpaden. Ook als het doel van deze regelingen is gelijkheid te bevorderen, ontstaat er weer ongelijkheid tussen huishoudens met gelijke inkomens: werknemers versus zelfstandigen, huur versus koop en alleenstaanden versus meerpersoonshuishoudens. Dat leidt tot een vertrouwensissue. Het lukt de overheid maar niet tot een vereenvoudiging te komen. Tijdens de levendige discussie werd de zorg voor de afnemende kwaliteit van het onderwijs om de gelijkheid te bevorderen benadrukt.

Het Wim Drees Fonds is vernoemd naar prof. dr. Wim Drees (1922-1998), die werkzaam was in de theorie en de praktijk van de openbare financiën. Het doelvermogen van de Wim Drees Stichting voor Openbare Financiën is in 2017 overgedragen aan de KHMW in de vorm van een fonds op naam. Ten laste van dit fonds organiseert de KHMW in het voor- en het najaar een Wim Drees Seminar in Den Haag, voor beleidsmakers en belangstellende burgers. Deze worden altijd druk bezocht. Wilt u de aankondiging van de seminars ontvangen? Geef dan uw e-mailadres door aan het secretariaat van de KHMW.

Vlnr Olaf Sleijpen, Peter Hein van Mulligen, Pieter Grinwis, Barbara Baarsma

Wim Drees Seminar op 4 april 2023 op de Universiteit Leiden, locatie Wijnhaven, Den Haag
SPREKERS Prof. dr. L.H. (Lex) Hoogduin, hoogleraar economie Rijksuniversiteit Groningen, **prof. dr. B.J. (Bas) ter Weel**, algemeen directeur SEO Economisch Onderzoek, hoogleraar economie Universiteit van Amsterdam, kroonlid SER, **drs. H. (Henk) Nijboer**, Tweede Kamerlid PvdA, woordvoerder Financiën, Wonen en Gaswinning **MODERATOR Prof. dr. A.H.G. (Alexander) Rinnooy Kan**, universiteitshoogleraar economie en bedrijfskunde Universiteit van Amsterdam

Ambities in overvloed, maar grenzen aan beleid – Zit de overheid op slot? Voorjaarsseminar terugkijken

Wim Drees Seminar op 10 oktober 2023 in Sociëteit De Witte, Den Haag
SPREKERS Dr. P.H. (Peter Hein) van Mulligen, hoofdeconoom Centraal Bureau voor de Statistiek, **prof. dr. O.C.H.M. (Olaf) Sleijpen**, directeur monetaire zaken De Nederlandsche Bank, **P.A. (Pieter) Grinwis MSc**, Tweede Kamerlid ChristenUnie **MODERATOR Prof. dr. B.E. (Barbara) Baarsma**, hoofdeconoom PwC Nederland, hoogleraar toegepaste economie Universiteit van Amsterdam, voorzitter Bankraad DNB, oud-CEO Rabobank, oud-directeur SEO Economisch Onderzoek, oud-kroonlid SER

Noodzaak om te investeren in gelijkheid versus gezonde overheidsfinanciën Najaarsseminar terugkijken

DINERS PENSANTS

Nationaal Expertisecentrum Wetenschap & Samenleving

Ionica Smeets en Alex Verkade

Nederland krijgt een Nationaal Expertisecentrum Wetenschap & Samenleving (NEWS). In opdracht van Robbert Dijkgraaf, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, schreven Ionica Smeets, hoogleraar wetenschapscommunicatie aan de Universiteit Leiden, en Alex Verkade, hoofd positionering en stelselontwikkeling bij Regieorgaan SIA (NWO), als kwartiermakers een plan van aanpak voor het centrum. Daarin staat beschreven hoe het centrum optimaal kan bijdragen aan betere wetenschapscommunicatie en daarmee de verbinding tussen wetenschap en samenleving kan versterken.

De aanpak van NEWS sluit naadloos aan bij de missie van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen om een brug te slaan tussen wetenschap en samenleving. Daarom organiseerde de KHMW samen met de kwartiermakers op 11 september 2023 een diner pensant over het op te richten centrum met veertig prominente wetenschappers en experts op het gebied van wetenschap en maatschappij. De avond begon met een hartelijk welkom door Louise Gunning-Schepers, voorzitter KHMW, en een korte introductie door Ionica Smeets. Daarna was er in de historische Blauwe Kamer vooral veel tijd voor discussies per tafel. Demissionair minister Robbert Dijkgraaf nam deel aan de discussies en sprak de aanwezigen toe: ‘Dit centrum wordt voor ons allemaal, het gaat met een systematische kennisbasis het hele veld versterken. Ik zie het graag als een transistor die van een kleine stroom een grote weet te maken.’

Alex Verkade verzamelde vervolgens in een plenair gesprek de uitkomsten. De deelnemers schreven tot slot hun contactgegevens op een kaart, samen met hun antwoord op de vraag: ‘Waarvoor mag de directeur van NEWS u bellen?’ Alle kaarten zijn aan het eind van de avond verzameld en zullen worden overhandigd aan de directeur van NEWS zodra die start. Maar zoals een van de aanwezigen terecht concludeerde: ‘Als we de ambities horen voor de verbinding van wetenschap en samenleving, dan is het helder. Het centrum kan dat niet alleen doen: wij moeten allemaal aan de bak.’

Sociale veiligheid in de wetenschap

Interview met Naomi Ellemers

Op 13 juni 2023 organiseerde de KHMW samen met Athena’s Angels een diner pensant rond het thema Sociale veiligheid in de Nederlandse wetenschap. Aanleiding was de publicatie van een KNAW-rapport over dit onderwerp. Voorzitter van de commissie die het rapport heeft opgesteld was prof. dr. Naomi Ellemers, sociaal- en organisatiepsycholoog en universiteitshoogleraar aan de Universiteit Utrecht. Tijdens de bijeenkomst in het Hodshonhuis verzorgde zij een inleiding. Hoe kijkt ze op het evenement terug?

Vlnr Ineke Sluiter, Judi Mesman, Pieter Duisenberg, Robbert Dijkgraaf, Louise Gunning-Schepers, Marcel Levi, Eveline Crone, Naomi Ellemers

Volgens Ellemers signaleert het rapport bepaalde knelpunten die inherent zijn aan de manier waarop we het wetenschappelijke bedrijf in Nederland georganiseerd hebben. Wetenschappers doen vaak specialistisch werk dat in een soort meester-gezelrelatie wordt overgedragen. De meester heeft vaak ook invloed op de loopbaan van zijn of haar leerling. En de concurrentie onderaan de ladder is groot. Allemaal factoren die maken dat het voor leerlingen vaak lastig is kritiek te uiten of aan te geven dat ze iets niet prettig vinden. 'Als we dit al weten, zouden we er meer preventief op kunnen handelen', zegt Ellemers. 'Dus niet wachten tot er zich een incident voordoet, maar al eerder proberen het in goede banen te leiden.'
Het rapport bevat allerlei praktische tips om ongewenst gedrag te voorkomen, of vroegtijdig bij te sturen. Zo bevat de afdeling 'Eerste Hulp bij Ongelukken' een stappenplan dat bestuurders kunnen volgen als ze een melding krijgen. Ook is er een lijst met vragen waar eigenlijk iedereen op de werkvloer over zou moeten nadenken.
Vanwege de praktische bruikbaarheid van dit soort aanbevelingen is het rapport over het algemeen positief ontvangen. Daar is Ellemers blij om. Maar tegelijk reikten haar ambities, en die van de rest van de commissie, verder. 'We schrijven dat er grootschalige maatregelen nodig zijn, en dat universiteiten op sommige punten gezamenlijk zouden moeten optrekken. Dan merk je dat het best wel moeilijk is de zaak in beweging te krijgen.'

Samen optrekken

Het diner pensant was de ideale gelegenheid om die beweging tot stand te brengen. De gastenlijst was indrukwekkend. Onder de aanwezigen waren onder meer Robbert Dijkgraaf, demissionair minister van OCW, voorzitters Marcel Levi (NWO), Pieter Duisenberg (UNL), Marileen Dogterom (KNAW), Marie-José van Tol (De Jonge Akademie) en Louise Gunning-Schepers (KHMW), en de rectoren van bijna alle Nederlandse universiteiten.
De KHMW biedt een unieke entourage, vindt Ellemers. 'Deze partijen komen elkaar ook in allerlei formele overlegorganen tegen. Maar dan heb je een agenda, en besluitvorming, en zijn mensen misschien voorzichtiger met wat ze zeggen. Juist doordat de KHMW weliswaar verbonden is met de wetenschappelijke wereld maar daar ook los van staat, is het meer een plek om elkaar te ontmoeten en elkaar informeel te spreken.'
Tijdens het diner bleek dat veel bestuurders het gevoel hebben dat zij de enigen zijn die met dit soort problemen worstelen, en dat ze zich er, als het binnen hun organisatie speelt, een beetje voor schamen. Het is ook iets waar ze, als het goed is, niet dagelijks mee te maken krijgen, zodat ze er weinig ervaring mee hebben. Ellemers: 'Er was die avond veel herkenning: dit speelt overal, we hebben er allemaal mee te maken en we vinden het allemaal ingewikkeld.'

Athena's Angels

Enkele jaren geleden richtte Ellemers samen met drie andere vrouwelijke hoogleraren de actiegroep Athena's Angels op. 'We kwamen vaak dezelfde knelpunten tegen, niet alleen in onze eigen loopbaan, maar ook in onze begeleiding van promovendi en andere jonge mensen. We voelden ons sterk en we waren met z'n vieren. Daarom wilden we mensen die zich kwetsbaar voelen een stem geven.' Ze begonnen een website met tips, ervaringsverhalen en wetenschappelijke informatie, en zetten verschillende acties op touw. Dat leidde onder meer tot een portrettengalerij van vrouwelijke wetenschappers op de Universiteit Leiden.
Het KNAW-rapport draait niet alleen om de positie van vrouwen in de wetenschap. Toch geeft Ellemers aan dat knelpunten met sociale veiligheid daar wel vaak mee te maken hebben. 'Daar is al veel onderzoek naar gedaan. Bij andere ondervertegenwoordigde groepen zijn de aantallen vaak te klein om duidelijke uitspraken te kunnen doen. Wel zien we dat daar soortgelijke thema's aan de orde zijn.'

Nog niet klaar

Aan het slot van het diner pensant probeerden de organisatoren alle deelnemers een goed voornemen te ontlokken. Daarvan zijn sommige inmiddels gerealiseerd. Zo heeft een aantal universiteiten sindsdien besloten dat bij een promotie alle leden van de promotiecommissie, dus niet alleen hoogleraren, een toga mogen dragen om duidelijk te maken dat zij de rol van beoordelaar vervullen. 'Het is symboliek, maar er gaat een belangrijk signaal van uit.'
Ellemers zou graag zien dat er een landelijke structuur komt om kennis en ervaring uit te wisselen en elkaar op vertrouwelijke basis te adviseren. 'De vraag is wie dat moet oppakken.' De KHMW kan een rol spelen door het onderwerp te blijven agenderen.

MUSEUMBEZOEK

Het stadhuis van Amsterdam

Burgerzaal in het Paleis op de Dam

Stan Kaatee

Ruim honderd jaar voor de oprichting van onze Maatschappij werd de eerste steen gelegd voor het nieuwe stadhuis van Amsterdam (1648). Een gebouw dat we tegenwoordig kennen als het Paleis op de Dam, en dat bij de voltooiing in 1668 het grootste niet-kerkelijke gebouw ter wereld werd. Jacob van Campen tekende voor het ontwerp in Renaissancestijl.
Talloze leden van de KHMW zullen door de eeuwen heen in dit gebouw vergaderd hebben als lid van de vroedschap of als andere functionaris binnen het Amsterdamse gemeentebestuur. Hoog tijd om een bezoek te brengen aan dit 'achtste wereldwonder' (dixit Van den Vondel)! Er waren zoveel aanmeldingen dat we zowel op zondag 26 maart als zondag 9 juli met een groep van circa zestig KHMW'ers naar Amsterdam zijn gegaan. Het gebouw is ontworpen als stadhuis, maar is sinds de komst van Lodewijk Napoleon (1806) in gebruik als Koninklijk Paleis. Dat betekent dat de vertrekken ooit zijn ontworpen voor een functie in het stadsbestuur. Alle vaste decoraties, zoals beeldhouwwerk en schoorsteenstukken, hebben een relatie met de oorspronkelijke bestuursfunctie die daar werd uitgeoefend. De vertrekken zijn nu echter ingericht als onderdeel van het Paleis, en dat ziet er heel anders uit. Waar vroeger bureaus en kasten stonden, zijn nu zithoeken en slaapkamers.
Amsterdam was in 1648 op het toppunt van zijn macht in de wereld. De Vrede van Munster had een einde gemaakt aan de Tachtigjarige Oorlog, de Republiek werd een internationaal erkende zelfstandige mogendheid en door de vrede hoefde er minder geld te worden besteed aan het leger. Het gemeentebestuur vond het daarom tijd voor een nieuw stadhuis dat recht deed aan de nieuwe status van wereldmacht. Centraal in het ontwerp stond dan ook de universum-gedachte: Amsterdam als centrum van het universum, met op de hoeken van het gebouw de acht toen bekende planeten. De centrale Burgerzaal was altijd open voor de Amsterdammers en fungeerde als een (overdekt) marktplein.
De periode van de renaissance betekende letterlijk de 'wedergeboorte' van de Griekse en Romeinse tijd. De werkkamers werden dan ook verfraaid met schilderstukken die verwijzen naar verhalen uit de Griekse en Romeinse oudheid, vaak symbool voor goed bestuur of rechtvaardig handelen. De opstand van de (kleine) Republiek tegen het verre (grote) Spanje werd vergeleken met de opstand van de Batavieren tegen de Romeinen, en dus kregen de Bataviëren ook veel ruimte. Zelfs Brinio, de leider van de Caninefaten, kreeg nog een plekje in het gebouw.
Anderhalve eeuw later was het allemaal afgelopen: de Republiek werd veroverd door de Fransen en keizer Napoleon stelde zijn broer Lodewijk Napoleon aan als koning van Holland. Amsterdam, dat toch al moeite had het monument te onderhouden, bood haar stadhuis aan als woning voor de nieuwe koning. Dat vereiste een aanzienlijke verbouwing (Licht! Verwarming! Slaapkamers! Badkamers!) en dat deed Lodewijk met lokale aannemers om de in het slop geraakte economie te stimuleren. Bij toeval was de toen fungerende empirestijl heel passend bij het renaissance-ontwerp: beide zeer symmetrisch en strak. Lodewijk hield zich niet in en zo komt het dat het Paleis de grootste empire-meubelcollectie buiten Frankrijk heeft.
Het Paleis is anderhalve eeuw gesloten geweest voor het publiek en verdween daarom uit de collectieve herinnering. Pas in de jaren zeventig van de vorige eeuw werd onder koningin Juliana – voorzichtig – gestart met een opening voor het publiek. Dat is een van de redenen waarom zo weinig Nederlanders het Paleis van binnen kennen. Na afloop bij de gezellige borrel bij de Nieuwe Kerk meldden velen mij nog nooit eerder in het Paleis te zijn geweest, terwijl men in het buitenland alles bezoekt. Mooi dat we daar nu verandering in hebben gebracht!

Drs. C. (Stan) Kaatee is directeur-generaal Werk bij het ministerie van SZW, voorzitter raad van toezicht Teylers Museum, oud-directeur Economische Zaken gemeente Amsterdam, maatschappelijk lid van de KHMW, en was jarenlang rondleider in het Paleis.

Bezoek aan het Paleis op de Dam op 26 maart en 9 juli 2023
SPREKER Drs. C. (Stan) Kaatee

Wybrand Hendriks in Teylers Museum

Marc de Beyer
en Marita Mathijsen-Verkooijen

Op 10 december 2023 organiseerde de KHMW een excursie naar de tentoonstelling 'Wybrand Hendriks was hier!' in Teylers Museum. Van tevoren hielden museumdirecteur Marc de Beyer en prof. dr. Marita Mathijsen, emeritus-hoogleraar moderne Nederlandse letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam, in het Hodshonhuis inleidende lezingen.
Wybrand Hendriks (1744-1831) behoort tot de veelzijdigste kunstenaars van Nederland rond 1800. Hij woonde en werkte 35 jaar lang in het Teylers. Hij stond er aan de basis van de tekeningencollectie en verzamelde voor het museum op hoog niveau tekeningen en prenten van zowel oude meesters als eigentijdse kunstenaars. In zijn atelier in Teylers' voormalige woonhuis wijdde hij zich ook zelf aan de schilderkunst. Marita Mathijsen hield een voordracht onder de titel 'Wybrand Hendriks op een kantelpunt'. Hendriks leefde in een overgangstijd. De grote veranderingen van de negentiende eeuw waren in zijn voornaamste werkjaren nog niet echt begonnen. De kanteling zat vooral in de denkwijzen. Rond 1800 is enerzijds de hele oude achttiende eeuw nog springlevend, en anderzijds is er de nieuwe achttiende eeuw van de Verlichting en de negentiende eeuw met het ontkiemen van de Romantiek.
Iets van de oude achttiende eeuw zie je in Hendriks' groepsportretten. Maar het nieuwe is bij hem ook zichtbaar. Hij was verlicht – natuurlijk, als curator van Teylers Museum. De Romantiek is bij hem aanwezig waar hij zijn compassie met verdrukten vormgeeft, waar hij los schildert en zijn aandacht geeft aan het verleden. Tegelijk is hij chroniqueur van zijn tijd en legde hij de geschiedenis van Haarlem in zijn schilderijen en tekeningen vast.

Bezoek aan de tentoonstelling 'Wybrand Hendriks was hier!' in Teylers Museum op 10 december 2023
SPREKERS M. (Marc) de Beyer MA, algemeen directeur Teylers Museum en **prof. dr. M.T.C. (Marita) Mathijsen-Verkooijen,** emeritus-hoogleraar moderne Nederlandse letterkunde Universiteit van Amsterdam

David Bailly, *Vanitasstilleven met portret van een jonge schilder* (1651). Olieverf op paneel (89,5x122 cm). Collectie De Lakenhal

David Bailly in De Lakenhal

Pieter Biesboer
en Haro Schultz van Haegen

Op 25 juni 2023 organiseerde de KHMW een bezoek aan de tentoonstelling 'David Bailly – Tijd, dood en ijdelheid. Mysteries ontrafeld' in De Lakenhal in Leiden.
De Leidse schilder David Bailly (1584-1657) heeft zijn faam vergaard met een enkel schilderij: het 'vanitasstilleven met portret van een jonge schilder'. Dit schilderij uit 1651, een prachtig en ook ingewikkeld werk, was het middelpunt van deze bijzondere tentoonstelling. Voor het eerst werden delen van het overige oeuvre van Bailly (portretten en stillevens) tentoongesteld, te midden van vanitaswerken van latere tijdgenoten, zoals Rembrandt, Dou en Lievens.
Pieter Biesboer, oud-conservator Frans Hals Museum, vergeleek de portretten van Bailly met die van zijn Haarlemse tijdgenoot Frans Hals (1582-1666). Volgens Biesboer bepalen karakter en aard van een portretschilder in grote mate zijn werk en zijn kijk op zijn modellen. Daarnaast zijn de omgeving en de leefwereld van een schilder bepalend.
Bailly werkte voornamelijk voor opdrachtgevers verbonden aan de Universiteit Leiden die hij had leren kennen dankzij contacten van zijn vader. Het is een kleine groep die gekenmerkt wordt door een sobere, ingetogen leefstijl. Navenant hebben Bailly's portretten een ingetogen karakter. Zijn portretfiguren worden voorgesteld in traditionele pose en de gelaatstrekken en het sobere kostuum worden zorgvuldig en aandachtig uitgevoerd. Zijn portrettekeningen zijn minder afstandelijk en persoonlijker, zeker als de geportretteerde tot zijn vriendenkring behoorde.
Dat het ook anders kan, toont Frans Hals, wiens werk opvalt door het levendige karakter van zijn portretfiguren, die in snelle, trefzekere penseelstreken zijn weergegeven. Hij is bovendien een meester in het voorstellen van beweging en gebaar. Ook de traditie van pendantportretten wist hij te doorbreken. Hals' bijzondere schildertalent werd al snel ontdekt door de Haarlemse elite van rijke brouwers en kosmopolitische kooplieden, maar hij portretteerde ook doopsgezinden, predikanten en eenvoudige burgers op onnavolgbaar levendige wijze.
Haro Schultz van Haegen, Bailly-connaisseur, die in 2023 het boek *In your face, de vooruitziende blik van David Bailly* publiceerde, gaf een lezing over zijn interpretatie van de vanitas van Bailly. De betekenis van dit werk kan niet los worden gezien van de tijd waarin Bailly leefde, aldus Schultz van Haegen. Maar het schilderij nodigt ons volgens hem ook uit om op een andere manier naar onszelf en de wereld om ons heen te kijken. Dan blijkt dat er verrassende parallellen zijn tussen het begin van de zeventiende eeuw en nu.

Bezoek aan de tentoonstelling 'David Bailly – Tijd, dood en ijdelheid. Mysteries ontrafeld' in Museum De Lakenhal op 25 juni 2023
SPREKERS Dr. P. (Pieter) Biesboer, oud-conservator Frans Hals Museum en **mr. H. (Haro) Schultz van Haegen,** commissaris, bestuurder Museum De Lakenhal en Bailly-connaisseur

INTERVIEW

Corien Prins (WRR): 'Wetenschappelijke kennis in Den Haag onder de aandacht brengen vereist echt een andere taal'

Prof. dr. Corien Prins is hoogleraar recht en informatisering aan Tilburg University. Daarnaast is ze sinds 2017 voorzitter van de Wetenschappelijk Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). Het kantoor van de WRR is gevestigd in Den Haag, op een steenworp afstand van het Binnenhof.

Wat doet de WRR? De WRR brengt advies uit over de volle breedte van het regeringsbeleid. Onze adviezen zijn op wetenschap gebaseerd en gericht op de lange termijn. We houden ons alleen bezig met kwesties die domeinoverstijgend zijn en daarmee veelal het werkterrein van meerdere ministeries raken. Dit laatste onderscheidt ons van diverse andere adviesraden zoals de Onderwijsraad, de Raad voor Cultuur of de Gezondheidsraad.

En dan heb je ook nog de planbureaus. Is het landschap van wetenschappelijk adviseurs niet te vol? Wat de WRR zelden of nooit doet, is zelf data genereren. Dat doen de planbureaus, en wij gebruiken hun gegevens. Ja, het is druk met al die adviesorganen. Maar dat we die hebben, is een enorme rijkdom. De grote vraag is: doet 'de overkant' iets met al die kennis?

Met 'de overkant' bedoelt u kabinet en parlement. Zijn de adviezen die de WRR uitbrengt wetenschappelijk of politiek van aard? Als WRR bepalen wij zelf onze agenda, maar dat doen we wel in gesprek mét. Ik heb niet alleen gesprekken met alle bewindspersonen en fractievoorzitters, maar ga ook het land in om onderwerpen 'op te halen'. Met onze rapporten geven we richting, maar geen inrichting voor het beleid. Het is aan de politiek om concrete beleidskeuzes te maken op basis van onze analyses en aanbevelingen.

En… wórdt er naar jullie geluisterd? De reacties verschillen per onderwerp. Zo'n tien jaar geleden hadden we een rapport over voedselveiligheid. Daar werd aanvankelijk niets mee gedaan. Toen kwam de fipronilcrisis en werd het alsnog uit de kast gehaald. En in 2011 presenteerden we een rapport over digitalisering bij de overheid. Dat werd tien jaar later pas opgepakt. In de tussentijd is digitalisering iets geworden voor de volle breedte van overheidsorganisaties, in plaats van alleen een dingetje van de ICT-afdeling. Door de Toeslagenaffaire heeft de politiek gezien dat digitalisering een enorme rol speelt, en kwetsbaarheid met zich meebrengt.

Wat wij als WRR destijds onvoldoende hebben doordacht, is dat de overheid verdeeld is in talloze departementen. Terwijl digitalisering zich daar niets van aantrekt. In de uitwerking hadden we onze adviezen daar meer op moeten toespitsen.

Ministers en Kamerleden hebben verschillende rollen. Bent u niet bang dat ze selectief gaan winkelen? Zeker in het parlementaire debat zie je dat gebeuren. Uiteindelijk moet het rapport zelf zijn werk doen. Als er selectief gewinkeld wordt, moeten wij ons afvragen of we daarvoor te veel ruimte hebben gelaten.

De klassieke opvatting is dat de wetenschap een ander domein is dan de politiek… Het is te makkelijk om te zeggen dat wetenschap altijd 'objectief' is. De econoom die zegt dat de armoede met een zeker percentage gestegen is, gaat uit van een bepaalde definitie van armoede. Daar zit ook een normatief oordeel in. Dat in wetenschap waarden een rol spelen, wil niet zeggen dat je politiek bezig bent. Je kijkt op een bepaalde manier naar de samenleving en laat zien wat de consequenties zijn.
In het licht van de politieke ontwikkelingen – in Nederland, in Europa en mondiaal – is objectiviteit maar ook de zogenaamde neutraliteit een belangrijke kwestie. Wat is de verantwoordelijkheid van de wetenschap? Wat vertel je je studenten? Beweren dat je niet verder mag gaan, is te makkelijk, zeker in het onderwijs!

Stel je voor dat Trump herkozen wordt, of dat Poetin deze kant op komt. Of dat er een dodelijke variant van het coronavirus de kop opsteekt… Dan moet je uitgaan van worstcase-scenario's. Het is wetenschappelijk aangetoond dat mensen onvoldoende in staat zijn om na te denken over het ergste wat kan gebeuren. Dat wordt in de wetenschappelijke literatuur de 'normalcy bias' genoemd. Dat burgers daar last van hebben, is begrijpelijk; zo zitten we als mensen in elkaar. Maar politici en beleidsmakers hebben een andere verantwoordelijkheid. Zij moeten drie stappen vooruitdenken. Als je tijdig over iets nadenkt, kun je er een gesprek over voeren zonder dat je onmiddellijk genoodzaakt bent keuzes te maken. Je kent elkaars argumenten en weet hoe iedereen erin staat, als het toch zo ver komt.

In Den Haag vinden ze dit vaak lastig. Toch geven politici ook aan dat ze meer aandacht zouden willen geven aan de lange termijn. Maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan.

Zijn de universiteiten voorbereid op dit soort gesprekken? Wat mij zorgen baart, is

dat universiteiten soms onvoldoende voorbereid lijken op een wetenschappelijk gefundeerd gesprek over typisch Nederlandse uitdagingen. Publicaties in internationale peer reviewed tijdschriften zijn voor wetenschappers belangrijk. Maar daarnaast moet er ook aandacht zijn voor onderzoek dat zich richt op kwesties die specifiek in of in relatie tot ons land spelen. Nederland is echt een ander land dan Duitsland, Frankrijk of Engeland.

U heeft in 2023 de Stevinpremie gewonnen. Wat wilt u daarmee doen? Een ingewikkeld wetenschappelijk onderzoek hier in Den Haag over de bühne krijgen vereist specifieke vaardigheden. Met mijn Stevinpremie wil ik initiatieven ontwikkelen om daarmee aan de slag te gaan.

Ten eerste bieden we jonge promovendi, post-docs of UD's een fellowship bij de Dienst Analyse en Ondersteuning (DAO) van de Tweede Kamer. Als ze daar zes maanden meedraaien, ervaren ze wat het is om op wetenschap gebaseerde advisering te doen.

Daarnaast zetten we een cursus op om jonge wetenschappers capaciteiten mee te geven om hun wetenschappelijke kennis zo goed en effectief mogelijk onder de aandacht te brengen bij beleidsmakers en politici. Ze moeten hun taalgebruik aanpassen en onderscheid maken tussen: dít is nog wetenschap, dát is politiek. Dat betekent soms een onderzoeksvraag die je voorgelegd krijgt in gesprek met beleidsmakers toch nog even ter discussie te stellen omdat je merkt dat de achterliggende beleidsassumptie niet helemaal overeenkomt met hoe het wetenschappelijk zit.

Tot slot wil ik wetenschappelijk onderzoek doen naar de wisselwerking tussen wetenschap en beleid. Minister Dijkgraaf heeft in zijn lezing voor de Raad voor het Openbaar Bestuur aangegeven dat hij tijdens zijn ministerschap gemerkt heeft dat er een 'window of opportunity' is voor het benutten van wetenschap in beleid. Die opening is er dus niet continu. Hoe herken je dat moment? Als je daar meer over te weten kunt komen, kun je wetenschap hier in Den Haag misschien succesvoller onder de aandacht brengen.

Wat vindt u van de KHMW? De kracht van zowel de KHMW als de KNAW is het ledenbestand. Daar zit een fantastische expertise. Wat ik met name aan de KHMW waardevol vind, is dat er ook andere leden zijn dan de puur academische.

Helaas merk ik dat we in Den Haag de KHMW minder scherp in het vizier hebben dan de KNAW. Dat komt doordat de KHMW, anders dan de KNAW, geen beleidsadviserende taak heeft. En ook ligt het wellicht aan het tijdstip en de locatie van de bijeenkomsten: meestal in Haarlem. Soms denk ik: trek het land eens in! Maar het is fijn dat veel bijeenkomsten via internet te volgen zijn. Juist vanwege de inhoudelijk rijke lezingen en discussies denk ik dat die online beschikbaarheid soms ook breder hier in Den Haag onder de aandacht gebracht zou kunnen worden.

Wat ik ook goed vind, is dat de KHMW-prijzen losstaan van de reguliere onderzoekssubsidies van NWO en ERC. Zo'n Mercator Sapiens Stimulus, die een wetenschapper de vrijheid geeft om fundamenteel onderzoek te doen zonder dat er aan allerlei voorwaarden moet worden voldaan, is fantastisch. De onafhankelijkheid die de KHMW heeft, is iets om te koesteren.

Dit interview werd afgenomen door prof. dr. W.B. (Wim) Drees, bestuurslid en wetenschappelijk secretaris KHMW, en drs. I. (Ingrid) Glorie, communicatiemedewerker KHMW.

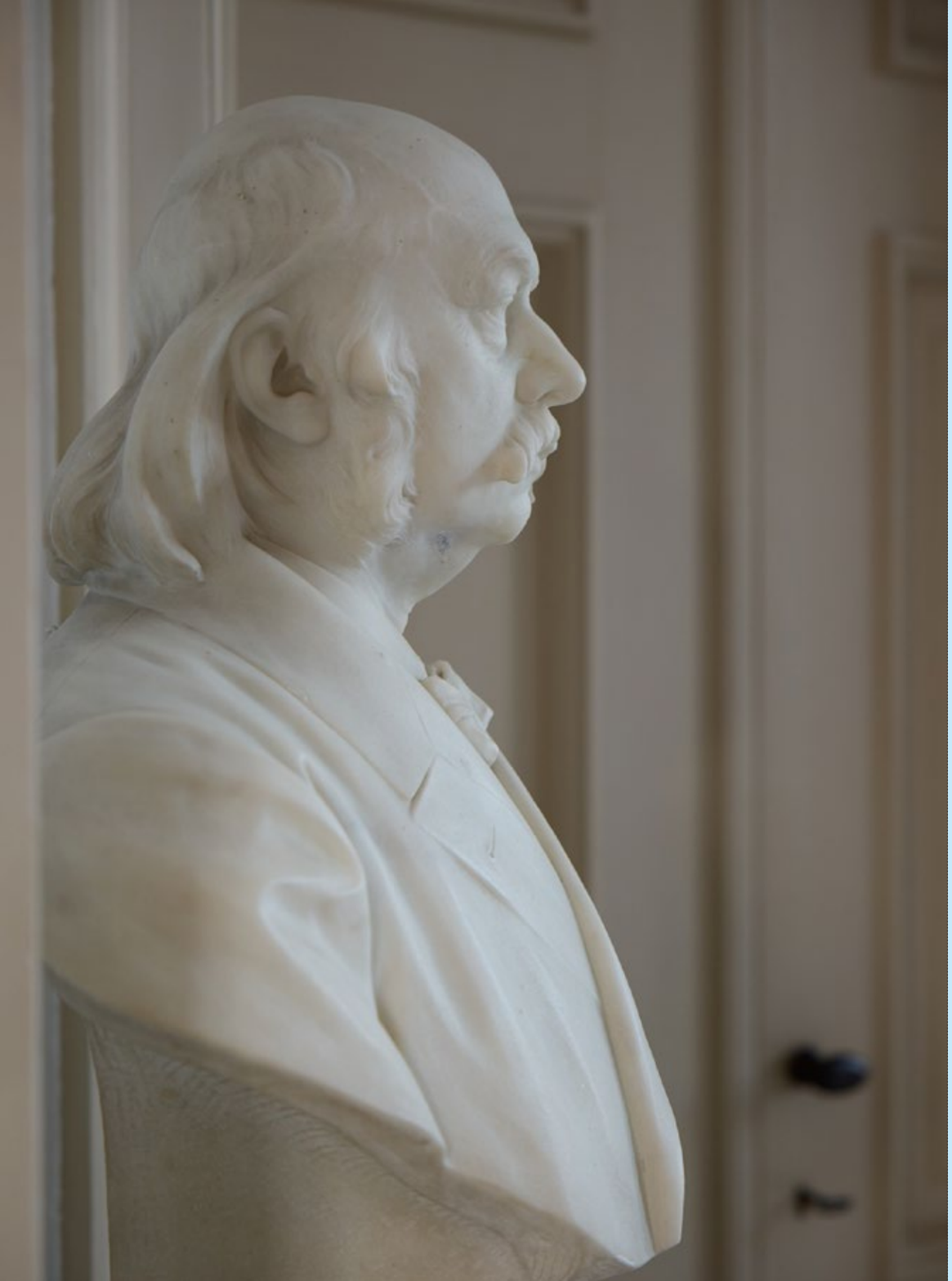

SPONSORS VAN DE UITGEREIKTE PRIJZEN 2023

STICHTING JAN BROUWER FONDS

ICT-ONDERZOEK PLATFORM NEDERLAND (IPN)

STICHTING DE AVOND VAN WETENSCHAP & MAATSCHAPPIJ

UNIVERSITEITEN VAN NEDERLAND

STICHTING EIZENGA-VAN OOSTEN FONDS

PIETER LANGERHUIZEN LAMBERTUSZOON FONDS

DR. SAAL VAN ZWANENBERG STICHTING

J.C. RUIGROK STICHTING

DR. ELIZABETH SCHRAM-MULLEY STICHTING

L'ORÉAL

UNESCO

KONINKLIJKE VAN WIJHE VERF

PBLQ

STICHTING PHILIPS FOUNDATION

KONINKLIJKE NEDERLANDSE VERENIGING VAN INFORMATIE-PROFESSIONALS (KNVI)

KONINKLIJK INSTITUUT VAN INGENIEURS (KIVI)

PFIZER

EAST-WEST SEED

LORENTZFONDS

TATA STEEL

ASML

VISMA CONNECT

AVANTIUM

DORUS RIJKERS FONDS

VADERLANDSCH FONDS

KONINKLIJKE NEDERLANDSE MAATSCHAPPIJ TER BEVORDERING DER PHARMACIE (KNMP)

ROYAL SCHIPHOL GROUP

STICHTING PHYSICA

ORTEC

SIDN FONDS

FREEDOM INTERNET

MIJNDOMEIN

DR. W.J.E. VOET FONDS

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ DER WETENSCHAPPEN (KHMW)

MERCATOR SAPIENS STIMULUS

MERCATOR SAPIENS STIMULUS

Interview met Alexander Rinnooy Kan

In 2023 kreeg de KHMW er een nieuwe jaarlijkse prijs bij, de Mercator Sapiens Stimulus. Met een prijzengeld van 1 miljoen euro is dit de grootste privaat gefinancierde wetenschapsprijs van Nederland.

De Mercator Sapiens Stimulus is een initiatief van ondernemer Rob Defares. Defares is een bescheiden mens. Daarom geeft hij er de voorkeur aan op de achtergrond te blijven, en voert prof. dr. Alexander Rinnooy Kan, oud-voorzitter van de KHMW en goede vriend van de schenker, het woord.

Beide mannen zijn voortvarend te werk gegaan. Binnen een half jaar sinds de schenker met zijn voorstel kwam, werd er een stichting opgericht, werd de organisatie van de prijs via prof. dr. Louise Gunning-Schepers bij de KHMW ondergebracht, en werd er een eminente jury gevormd, bestaande uit prof. dr. Ineke Sluiter (oud-president KNAW), prof. dr. Stan Gielen (oud-voorzitter raad van bestuur NWO) en prof. dr. André Knottnerus (oud-voorzitter WRR), met Rinnooy Kan als voorzitter. Op 12 februari 2024 werd de eerste Mercator Sapiens Stimulus uitgereikt aan prof. dr. Mariska Kret, hoogleraar Cognitieve psychologie aan de Universiteit Leiden. Maar daarmee lopen we op de zaken vooruit.

Zonder voorwaarden

'De prijs is bedoeld als gebaar van waardering en ondersteuning voor de wetenschapsbeoefening in Nederland', vertelt Rinnooy Kan. 'In aanmerking komen jonge talentvolle wetenschappers die halverwege hun loopbaan zijn. Zij krijgen de kans een ambitieus, relevant en verrassend onderzoeksvoorstel in te dienen. Zo kan de prijs voorzien in de financiering van iets kansrijks en waardevols wat normaal misschien niet makkelijk gefinancierd zou kunnen worden'.

Er worden geen voorwaarden gesteld aan het te verrichten onderzoek. 'Het is de nadrukkelijke wens van de schenker dat *niet* te doen en juist met belangstelling en nieuwsgierigheid af te wachten wat dit gaat opleveren', zegt Rinnooy Kan. Hij is niet bang dat deze vrijblijvendheid zal leiden tot een teleurstellend resultaat. 'Ik heb een hoge achting voor Nederland als onderzoeksland.'

Caspar Barlaeus (kopergravure, 1648)

De wijze koopman

Risico's nemen past bij het ondernemerschap. De term 'mercator sapiens' (wijze koopman) is ontleend aan de toespraak die Caspar Barlaeus in 1632 hield bij de opening van de voorloper van de Universiteit van Amsterdam. 'We hebben lang over de naam nagedacht', vertelt Rinnooy Kan. 'Er passeerden verschillende mogelijkheden de revue om de prijs te vernoemen naar een persoon die in het leven van de schenker een bijzondere rol heeft gespeeld. Maar *deze* optie sprak iedereen meteen aan, omdat "de wijze koopman", in mijn beleving, ook een mooie referentie oplevert naar wat de schenker zo'n bijzondere ondernemer maakt.'

'Robbert Dijkgraaf, demissionair minister van OCW, zei bij de eerste prijsuitreiking dat een van de motieven achter private donaties vaak blijkt te zijn dat iemand die succesvol ondernemer is geworden door in het bedrijfsleven risico's te nemen, datzelfde wil bevorderen in de wetenschap. Overheidssubsidies blijven vaak beperkt tot vertrouwde perspectieven en bieden minder ruimte voor het ongebruikelijke. Die ruimte willen wij nadrukkelijk wél bieden.'
'Wij hopen dat dit voorbeeld navolging zal vinden. Ook Rob Defares onderkent het belang van de wetenschap voor welvaart en welzijn van het land. Welvaart is natuurlijk de invalshoek die de mercator het meest zal aanspreken. Maar die welvaart drijft op de beschikbaarheid van nieuwe en kansrijke ideeën. En welzijn wordt actief bevorderd door wetenschappelijk onderzoek dat in vrijheid en creativiteit kan worden verricht.'

VERTROUWENSPRIJS

De Brouwer Vertrouwensprijs is bestemd voor een project dat binnen Nederland de samenhang en het onderling vertrouwen in de samenleving bevordert. Hierbij wordt gedacht aan een initiatief dat daadwerkelijk wordt toegepast en de mogelijkheid tot opschaling in zich draagt.

TerInfo – Hoe praat je met leerlingen over disruptieve momenten?

TerInfo is een project van de Universiteit Utrecht, opgericht door hoogleraar geschiedenis prof. dr. B.A. (Beatrice) de Graaf, om scholen te helpen bij het bespreekbaar maken van terrorisme, politiek geweld en disruptieve momenten. Hiermee draagt TerInfo bij aan de weerbaarheid van leerlingen. Het materiaal van TerInfo is gratis beschikbaar voor alle docenten in het primair en voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs.

Uit het juryrapport: 'De jury is onder de indruk van de kwaliteit van het ontwikkelde lesmateriaal en de positieve reacties van de primaire gebruikers, namelijk de docenten. De wetenschappelijke effecten van de interventies via scholen laten daarnaast bemoedigende eerste resultaten zien ten aanzien van de emoties en attitudes van de leerlingen zelf. Zij zijn tenslotte de echte begunstigden van TerInfo. Hiermee levert TerInfo een concrete en zowel op de korte als lange termijn gerichte bijdrage aan versterking van het vertrouwen in onze samenleving. Er zijn inmiddels ruim 300 scholen aangesloten op TerInfo. Hoewel dit laatste aantal nog relatief bescheiden is ten opzichte van het totale aanbod aan scholen, is de jury ervan overtuigd dat de toekenning van de Brouwer Vertrouwensprijs daartoe een extra steentje zal bijdragen. Mogelijk kan in de lerarenopleiding ruimte worden gecreëerd om de nieuwe generatie docenten vroegtijdig met de mogelijkheden van TerInfo kennis te laten maken.
De jury vertrouwt erop dat TerInfo dit prachtige werk met groot enthousiasme en kennis van zaken zal voortzetten.'

LAUREAAT TerInfo
SPONSOR Stichting Jan Brouwer Fonds
PRIJS € 100.000 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell (juryvz), prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman (wetenschappelijk secretaris), prof. dr. D.D. (Douwe) Breimer, prof. dr. P.A. (Pearl) Dykstra, mr. J. (Joost) Farwerck, mr. L.J. (Lodewijk) Hijmans van den Bergh, prof. dr. P.L. (Pauline) Meurs, prof. dr. F.P. (Frits) van Oostrom

De prijs werd op 23 januari bij de Jan Brouwer Conferentie uitgereikt door Linda Hovius, ondervoorzitter KHMW en jurylid Pauline Meurs.

Meer lezen over TerInfo

De Brouwer Vertrouwensprijs is voor een periode van twintig jaar mogelijk gemaakt door een familieschenking aan het Jan Brouwer Fonds. Het fonds is genoemd naar ir. L.E.J. Brouwer, voormalig president-directeur van de Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij.

NEDERLANDSE PRIJS VOOR ICT-ONDERZOEK

Cristiano Giufridda – It is the science that matters

Uit het juryrapport: 'Societal importance matters, but it is not the main topic today. Societal importance is not the reason why the winner was selected. It is the science that matters. And exceptional scientific qualities he has. The science of computer security is the art to doubt the existing, the challenge of the commonly accepted safety of standard solutions, the cracking of a hole in the shell of defense in computer systems, finding a way around fundamental obstacles where no one has gone before. The fundamental question is: "What are ways to modify computer instructions and/or computer data into something with a different purpose?" In the field of data and instructions that have been tricked into meaning something else, theory and experiment go hand in hand. And the winner has found ways of performing actions and doing experiments that were never thought of before, or even imagined to be possible. The winner excels in both sides of security: in the theoretical and in the experimental side of this (bit)coin. He has been extra-ordinarily productive over the previous 5 years. At his young age, he appears in the top 20 of most productive researchers in the field of security. More importantly, the papers received high numbers of citations for the subfield of computer systems. And more importantly still, with these papers, the winner has won plenty of scientific prizes.'

LAUREAAT Dr. C. (Cristiano) Giuffrida VU
SPONSOR IPN
PRIJS € 50.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. M.J.G. (Michel) van Eeten, prof. dr. ir. A.W.M. (Arnold) Smeulders, prof. dr. L.C. (Rineke) Verbrugge

De prijs werd uitgereikt op 20 april bij ICT.OPEN in de Jaarbeurs in Utrecht door Louise Gunning-Schepers, namens KHMW, en Catholijn Jonker, namens IPN.

Bekijk hier een kort filmpje waarin de laureaat zijn werk presenteert

KHMW EIZENGA BEURZEN

Jaarlijks worden maximaal vijf beurzen van 50.000 USD verstrekt. Het beurzenprogramma wordt namens de KHMW uitgevoerd door het Fulbright Center te Amsterdam. Op de website van Fulbright wordt informatie verstrekt over het selectieproces (aanmeldtermijn, vereisten voor aanvragen). Sinds 2019 zijn zestien beurzen toegekend.

BURSALEN Tamar den Besten – PhD Economie Northwestern University, Aranka van Dalen – MBA Columbia University, Quint Houwink – MBA Columbia University, Jozef Stuijt – MBA University of Pennsylvania, Bastiaan Zwanenburg – MBA Stanford University
SPONSOR Stichting Eizenga-Van Oosten Fonds
PRIJS maximaal vijf beurzen van USD 50.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. P.L.C. (Paul) Hilbers, drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA, prof. dr. M. (Maarten) Lindeboom

Tamar den Besten – Northwestern University

In augustus 2023 ben ik aan Northwestern University in Evanston met mijn PhD in Economie begonnen. Het eerste jaar volgen we de drie 'core courses': Macroeconomics, Microeconomics en Econometrics. Het is hard werken, want het tempo ligt hoog en de stof is pittig, maar het is gelukkig een erg inspirerende omgeving met excellente professoren en hardwerkende studenten! Dankzij de KHMW Eizenga-beurs heb ik in het tweede jaar geen 'teaching assistant duties'. Dat is fijn, want hierdoor heb ik meer tijd om me alvast op mijn promotieonderzoek te focussen. Vanaf het tweede jaar kan ik specifieke vakken kiezen en pas vanaf het derde jaar begin ik met mijn onderzoek. Het eerste kwartaal is gelukkig goed gegaan, en ik heb inmiddels mijn draai hier gevonden. Evanston als plaats om te wonen bevalt mij goed, Lake Michigan is twee minuten lopen vanaf mijn appartement en Chicago is om de hoek. Ik kijk uit naar de komende vijf en een half jaar!

Aranka van Dalen – Columbia University

In januari ben ik gestart met mijn MBA aan Columbia Business School. Na drie weken introductie en college kan ik zeggen dat ik me zowel academisch als persoonlijk al helemaal op mijn plek voel. Mijn klas is erg divers, wat tot veel leuke gesprekken leidt, zowel binnen als buiten het klaslokaal. Zo zag je in ons eerste vak over leiderschap bijvoorbeeld hoe leiderschap in elke cultuur anders is en we tot betere uitkomsten kwamen als we elkaars inzichten combineerden. Ik vind deze diverse perspectieven erg verrijkend en kijk er dan ook naar uit om het komende jaar meer van mijn klasgenoten en docenten te leren.
Ik ben nu ook net een week begonnen met wat ze de 'core' van de MBA noemen (accounting, valuation etc.), en ik vind het leuk deze vakken op zo'n interactieve en business-gerelateerde manier te kunnen volgen. Ik verheug me op het vervolg van mijn anderhalf jaar aan Columbia Business School!

De Stichting Eizenga-Van Oosten Fonds is erfgenaam van de nalatenschap van prof. dr. Wietze Eizenga (1922-2017), hoogleraar staathuishoudkunde en statistiek in Leiden. Prof. Eizenga verbleef eind jaren vijftig met een Fulbright-beurs in de VS aan de University of Maryland. Daar ontwikkelde hij een grote belangstelling voor de VS en hij keerde diverse keren terug voor gastdocentschappen. Zijn voorliefde voor de VS, zijn grote belangstelling voor de economie en zijn bereidheid jonge mensen te stimuleren komen samen in zijn testament. Hierin heeft hij bepaald dat zijn nalatenschap dient te worden gebruikt voor studiebeurzen voor veelbelovende en verdienstelijke Nederlandse recent afgestudeerden, voor het volgen van een MBA of een studie economie op graduate niveau (zowel master als PhD) aan Amerikaanse universiteiten.

Quint Houwink — Columbia University

Update vanuit The Big Apple: mijn eerste ervaringen aan de Columbia Business School zijn werkelijk een rollercoaster. Als MBA-student ben ik geïntroduceerd in een onderwijsomgeving die interactief en case-based is, wat ik uit Nederland niet ken, maar wat heel erg motiveert om op te letten tijdens college. Met 46 nationaliteiten brengen mijn klasgenoten een breed scala aan perspectieven en ervaringen met zich mee. Het is alsof ik een mini-VN in de collegebanken heb zitten. Ik ben van plan mijn horizon te verbreden door, naast de kernvakken van mijn MBA, vakken te volgen op het gebied van klimaatfinanciering, waar Columbia bekend om staat, en bijvakken als de werking van de kunstmarkt. Het diverse karakter van New York, met zijn mix van economische extremen en culturele rijkdom, blijft een boeiende achtergrond voor mijn academische reis. Ik kijk uit naar wat de komende semesters gaan onthullen.

Jozef Stuijt — The Wharton School University of Pennsylvania

Als ingenieur die direct na zijn afstuderen aan de slag ging in de financiële sector, voelde ik altijd een gebrek aan gedegen onderwijs op bedrijfskundig gebied. Om die reden besloot ik de MBA van The Wharton School (University of Pennsylvania) te doen. Toen de activiteiten vorig jaar in Philadelphia van start gingen, werden mijn stoutste verwachtingen overtroffen. De unieke carrièrekansen in zowel New York als in de overige financiële centra van de wereld, de mogelijkheid om je netwerk uit te breiden met briljante medestudenten van diverse achtergrond, en de overvloed aan buitenschoolse activiteiten zoals wereldwijde modulaire lessen, bijzondere activiteiten als ijshockey en 'treks' (reizen naar alle delen van de wereld, georganiseerd door studiegenoten) overschaduwden bijna het wereldklasse academisch curriculum van het programma. Ongetwijfeld zullen deze twee jaren een keerpunt betekenen in mijn leven, zowel professioneel als persoonlijk, en dit is mede te danken aan de bijdrage van de KHMW Eizenga-beurs.

Bastiaan Zwanenburg — Stanford Graduate School of Business

Meer dan tien jaar geleden keek ik naar een video van Steve Jobs, die recent afgestudeerde studenten van Stanford toesprak. Deze video inspireerde me niet alleen om op de middelbare school een start-up te beginnen, maar ook om groter te dromen. Een van die dromen was om zelf ooit aan Stanford te studeren. Mede dankzij de KHMW Eizenga-beurs is die droom uitgekomen en volg ik nu een MBA aan de Stanford School of Business. Ik kijk inmiddels terug op een fantastische eerste zes maanden. Zo volg ik vakken die worden gegeven door de meest succesvolle investeerders uit Silicon Valley, en door vooraanstaande wetenschappers (onder wie de meest recente Nederlandse Nobelprijswinnaar, prof. dr. Guido Imbens). En in de kroeg kom je PhD-studenten tegen die werken aan toonaangevend AI-onderzoek, en brainstormen we over ideeën voor nieuwe start-ups. Al met al een ongelofelijk leerzaam en inspirerend avontuur!

LANGERHUIZEN OEUVREPRIJS

Ed van den Heuvel — Het voordeel van ons is: die sterren, die zie je gewoon

Ed van den Heuvel is een van de pioniers van de Nederlandse sterrenkunde. Hij deed baanbrekend onderzoek naar de evolutie van zware dubbelsterren, specifiek naar scenario's voor de vorming van nauwe röntgendubbelsterren, binaire radiopulsars en mogelijke bronnen van zwartekrachtstraling. Hij is ook, in navolging van zijn leermeesters Marcel Minnaert en Kees de Jager, een belangrijke popularisator van het vakgebied. 'Minnaert vond dat je je vak zoveel mogelijk aan het algemene publiek moest kunnen uitleggen', vertelt Van den Heuvel. 'Hij stuurde ons er altijd op uit om lezingen te geven. De eerste keer doe je dat natuurlijk verschrikkelijk slecht, maar in de loop der tijd leer je het wel.'
Hoewel hij al een tijdje met emeritaat is, werkt Van den Heuvel nog gewoon door. Zo publiceerde hij in voorjaar 2023 samen met Thomas Tauris *Physics of Binary Star Evolution: from stars to X-ray binaries and gravitational wave sources.*
Over de positie van de Nederlandse sterrenkunde is hij zeer positief: 'Wij zijn maar klein, maar gezien de productie en kwaliteit van de wetenschappers in ons land behoren wij tot de mondiale top 3, na de VS en het Verenigd Koninkrijk.' De interesse van leken in de sterrenkunde zal altijd blijven bestaan, denkt Van den Heuvel: 'Het grote voordeel van ons is dat, als je 's avonds buiten loopt, je die sterren, de maan en de planeten ziet. Andere fysici hebben het probleem dat je atomen niet met het blote oog kunt zien. Elke leek kan sterren zien en vraagt zich dan dingen af. En daar haken wij op in, natuurlijk.'

LAUREAAT Prof. dr. E.P.J. (Ed) van den Heuvel, emeritus-hoogleraar sterrenkunde Universiteit van Amsterdam
SPONSOR Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds
PRIJS € 25.000 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Prof. dr. ir. J.A.M. (Johan) Bleeker, prof. dr. H.R. (Harvey) Butcher, prof. dr. R.A.M.J. (Ralph) Wijers

LANGERHUIZEN BATE

Katharine Mulrey — As humans we should not be afraid to think big

During the two years Katharine Mulrey has been living in the Netherlands, she already won two prizes: in March 2023 she was awarded the Jubileum Prize for the Exact Sciences from the Radboud Network for Female Professors (RNVH), and in July 2023 her proposal was honored with the Langerhuizen Bate.
Mulrey leads research into cosmic rays through their detection in low-frequency radio waves with the Dutch LOFAR telescope. LOFAR (Low Frequency Array) is currently the largest radio telescope operating at the lowest frequencies that can be observed from earth.
'The LOFAR telescope is currently being expanded to LOFAR 2.0', the jury of the Langerhuizen Bate writes in its recommendation. 'The "Transient Buffer Boards" essential for detecting cosmic rays were not yet part of LOFAR 2.0, and are now made possible by the Langerhuizen Bate. The jury has selected Dr. Mulrey's proposal based on the clarity of the proposal, the scientific excellence of the radio wave detection technique for cosmic rays (developed in the Netherlands), the excellence of Dr. Mulrey as the leader of this research within the LOFAR community, as well as the good match between the requested and available resources.'
Mulrey is extremely happy with the contribution from the Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds. 'LOFAR 2.0 is going to let astronomers detect different types of particles and different types of energies', she predicts. 'It's kind of like we have the baseline science and now we go to the next level.'

LAUREAAT Dr. K.B. (Katharine) Mulrey, Assistant Professor, Department of Astronomy (IMAPP), Radboud University
SPONSOR Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds
PRIJS € 25.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. E.F. (Ewine) van Dishoeck, prof. dr. P.J. (Paul) Groot

De Langerhuizen Oeuvreprijs en de Langerhuizen Bate werden op 6 juli uitgereikt in het Hodshonhuis door Ad IJzerman, secretaris natuur- en medische wetenschappen KHMW.

Prijsuitreiking terugkijken

Pieter Langerhuizen Lambertuszoon (1839-1918), maatschappelijk lid van de Hollandsche Maatschappij, burgemeester van Huizen en Bussum en kunstverzamelaar, stelde aan onze Maatschappij een legaat ter beschikking voor de bevordering van natuurwetenschappelijk onderzoek. Het legaat is ondergebracht in het Langerhuizen Fonds waaruit sinds 1969 jaarlijks een onderzoeksbate wordt uitgekeerd en met ingang van 2020 ook jaarlijks een oeuvreprijs, beide van € 25.000 en beide in een terugkerende cyclus van vakgebieden (2023: Sterrenkunde). De oeuvreprijs is bedoeld als eerbetoon aan een wetenschapper die zich verdienstelijk heeft gemaakt op het gebied van de natuurwetenschappen.

INTERVIEW

Het jurylid – Marian Joëls

Prof. dr. Marian Joëls was van 2016 tot haar emeritaat in 2023 hoogleraar Neurobiologie van omgevingsfactoren en decaan van de Faculteit Geneeskunde bij de Rijksuniversiteit Groningen, en tot eind 2022 ook lid van de raad van bestuur van het Universitair Medisch Centrum Groningen. Voor de KHMW zat ze in 2023 voor de tweede keer in de jury van de Dr. Saal van Zwanenberg Ereprijs. Waar let ze op?

'De Dr. Saal van Zwanenberg Ereprijs is een oeuvreprijs voor farmacologie. Het werk moet dus geleid hebben tot een aantoonbare verbetering van de geneesmiddelenontwikkeling of de toepassing van geneesmiddelen. Dr. Saal van Zwanenberg (1889-1974) was een markante figuur, die niet alleen leidinggaf aan het familiebedrijf Zwanenberg (van de worsten van Zwan), maar bovendien ook aan de wieg stond van het farmaceutische concern Organon. Een zakenman met een warm hart voor de wetenschap. Ik vind het belangrijk dat de prijswinnaar iets van die geest uitstraalt.'
In 2023 waren er maar liefst vijftien genomineerden, eminente wetenschappers die de prijs stuk voor stuk verdienden. Maar drie sprongen er toch uit. De jury besloot deze drie te onderscheiden, ieder vanwege een ander aspect binnen het veld 'drug delivery'. Rond de prijsuitreiking werd een symposium georganiseerd waar de winnaars hun werk toelichtten. 'Drie waardige winnaars', benadrukt Joëls.
Tot dusver kon Joëls vanwege de afstand tussen Groningen en Haarlem nog maar weinig KHMW-bijeenkomsten bijwonen. Toch probeert ze, als ze zelf in de jury zit, altijd naar de prijsuitreiking te komen, zeker bij jonge wetenschappers. 'Voor hen is zo'n prijs nóg belangrijker. Het is niet alleen eervol, het kan je ook verder helpen in je carrière. Daarom vind ik het mooi dat de KHMW dit soort aanmoedigingsprijzen heeft.'
Wat haar bij de KHMW verder aanspreekt, is de combinatie van wetenschappelijke en maatschappelijke leden. Daarin onderscheidt de KHMW zich van de KNAW, de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. 'Bij de KHMW zit je tijdens een diner naast een hoge ambtenaar of een topindustrieel. Ik vind het boeiend te horen wat zij doen, hoe hun dagen eruitzien en met welke uitdagingen ze te maken hebben.'

Schrijven

Na haar emeritaat is Joëls bezig om wetenschappelijke artikelen af te ronden, maar nu haar experimentele werk is gestopt, wordt dat minder. 'Doorwerken na je pensioen is in de biomedische wetenschappen lastig doordat je afhankelijk bent van subsidies, zeker als je experimenteel werk doet. En de ontwikkelingen gaan zo snel. Als je geen geld voor nieuw onderzoek hebt, houdt het op een gegeven moment op. Dat is prima. Tijd voor nieuwe generaties!'
Joëls heeft geen behoefte om in het harnas te sterven. 'Ik schrijf boeken nu. Ik deed dat al een beetje tijdens mijn actieve loopbaan. Voor mijn laatste boek, *Baanbreeksters* (2021), heb ik twaalf vrouwen geïnterviewd die in Nederland de eerste vrouw in hun beroepsgroep waren, zoals de eerste vrouwelijke voorzitter van de Tweede Kamer en de eerste vrouwelijke president van de KNAW.
En natuurlijk heb ik boeken geschreven over de hersenen, mijn vakgebied. Maar nu schrijf ik romans, Engelstalige fictie. Dat wilde ik al heel lang, maar naast mijn loopbaan als wetenschapper en bestuurder kwam het er niet van. Soms heb je het duwtje van de omstandigheden nodig om te durven veranderen. Voor mij is dat moment nu aangebroken. Ik geniet ervan!'

'Volg je hart!'

Tijdens haar wetenschappelijke loopbaan genoot Joëls er vooral van om nieuwe interdisciplinaire opleidingen op te helpen zetten, zoals de studie psychobiologie aan de Universiteit van Amsterdam. 'Ik vind het zelf leuk om te leren van andere disciplines, en ik moedig studenten aan dat ook te doen. Als je je gaat specialiseren, is er een risico dat het allemaal erg verkokert.' Ze denkt niet dat het voor jonge mensen vandaag moeilijker is om een wetenschappelijke carrière op te bouwen dan voor haar in de jaren tachtig. 'Toen ik begon, werd iedereen ontslagen en niemand aangenomen.' Ze raadt jonge mensen, vooral jonge vrouwen, aan hun hart te volgen. 'Wetenschap vereist veel intrinsieke motivatie. Maar als je hart er echt naar uit gaat, dan houd je het vol.'
Wat haar zorgen baart, is dat wetenschappers tegenwoordig vaak negatief bejegend worden. 'Dan zet je de bijl aan de wortel van onze vooruitgang,' zegt ze. 'Ik hoop dat het een fase is die ook weer voorbijgaat. Het is lekker makkelijk om je kop in het zand te steken, maar je wordt uiteindelijk ingehaald door de toekomst. Daarom: luister naar op feiten gebaseerde inzichten!'

Juryleden en juryvoorzitters

De KHMW kent jaarlijks vele wetenschappelijke prijzen toe. Wetenschappelijke – en in een enkel geval maatschappelijke – leden van de Maatschappij treden hierbij op als jurylid. Zij staan vermeld bij het verslag van de prijzen. Om ook maatschappelijke leden direct te betrekken bij de prijzenactiviteiten van de KHMW, wordt een aantal van hen sinds 2017 een paar keer per jaar ingezet bij juryvergaderingen als (technisch) voorzitter, zo mogelijk bij een vergadering waarvan het onderwerp aansluit bij hun vakgebied of interesse. In 2023 namen deel aan dit succesvolle initiatief: dr. W. (Willem) Bijleveld, mr. D.Ph. (Digna) van Boetzelaer, ir. M.A. (Maarten) Bosch, drs. B.R. (Bart) Combee, drs. M.C. (Marc) van Gelder, drs. M.C.E. (Marielle) Hendriks, jhr. drs. D.R. (René) Hooft Graafland, mr. C.A. (Cilian) Jansen Verplancke, dr. ir. M.J.M. (Marc) de Jong, mr. M.B. (Michiel) Kramer, jkvr. mr. P. (Pauline) van Lennep, drs. M.M.G. (Marijke) Pubben, jkvr. drs. G.M.C. (Jet) de Ranitz, drs. G. (Garance) Reus-Deelder, mr. Y.C.M.T. (Yvonne) van Rooy, drs. M. (Marjan) Scharloo, mr. drs. T.S.M. (Thérèse) van Schie, drs. B.E.M. (Bianca) Tetteroo, drs. M.L.L.E. (Marlies) Veldhuijzen van Zanten-Hyllner en mr. M. (Mieke) Zaanen.

Zeven winnaars van de Ereprijs bij elkaar in het Hodshonhuis bij de prijsuitreiking in 2023. Boven: prof. Leufkens, prof. Frijlink, prof. Struijker-Boudier; Midden: prof. Timmermans, prof. Hennink, prof. Crommelin; Onder: prof. Bouwstra

DR. SAAL VAN ZWANENBERG EREPRIJS

De Dr. Saal van Zwanenberg Ereprijs is een oeuvreprijs voor een wetenschapper die zich verdienstelijk heeft gemaakt op het gebied van onderzoek dat direct of indirect heeft geleid tot de ontwikkeling van nieuwe geneesmiddelen of de processen die daar rondom plaatsvinden. In 2023 werd de jury verrast door het grote aantal nominaties: 15 in totaal. Daarnaast 'drong' een drietal nominaties 'zich op', niet alleen vanwege de jarenlange hoge kwaliteit en relevantie van het onderzoek, maar ook doordat ze alle drie hetzelfde thema hadden: de toediening van geneesmiddelen, vaak aangeduid met de Engelse term 'drug delivery'.

Alle drie deze wetenschappers hadden volgens de jury met hun onderzoek baanbrekende bijdragen aan geneesmiddelontwikkeling, ieder gebruikmakend van heel verschillende experimentele benaderingen en technologieën, en ieder aan een andere universiteit (Groningen, Utrecht en Leiden). 'Daarom', aldus het juryrapport, 'werd uiteindelijk besloten om aan alle drie de prijs ex aequo toe te kennen en met dit drietal feitelijk het onderzoeksgebied "drug delivery" te eren als essentieel onderdeel van het hele proces van ontdekking van een nieuw geneesmiddel tot de toepassing ervan.'

Joke Bouwstra – Geneesmiddelen toedienen door de huid

Joke Bouwstra's onderzoek richt zich op toediening van de geneesmiddelen via de huid, bijvoorbeeld met een nicotinepleister. Over de barrièrefunctie van de huid en specifiek over de rol die vetten hierbij spelen, was midden jaren tachtig, toen Bouwstra begon, nog weinig bekend. Ze vindt het belangrijk patiënten bij klinische studies zo min mogelijk te belasten. Hoe je dat doet? Bouwstra: 'Eigenlijk met plakbandjes, die je op de huid drukt en er vervolgens aftrekt. Dan blijft er een heel klein stukje hoornlaag achter en daar is ook de barrière te vinden. En de hoornlaag van die plakbandjes kun je onderzoeken.'
Bouwstra heeft tevens onderzocht hoe je de barrière van ontstoken huid kunt herstellen. Uit haar studies bleek dat in ontstoken huid de lipiden een belangrijke oorzaak zijn van die verminderde barrière. 'Je kunt formuleringen ontwikkelen en in die formuleringen de lipiden toevoegen die minder aanwezig zijn in die ontstoken huid. Dat kan theoretisch. Maar wat je ook kunt proberen, is de vetsynthese in de huid normaliseren met behulp van geneesmiddelen: de vetten in de hoornlaag worden voornamelijk in de huid gesynthetiseerd.'

Wim Hennink – Plastics zijn zo slecht nog niet

Wim Hennink heeft zich beziggehouden met het gebruik van polymeren voor geneesmiddelafgifte in het lichaam. Kunststoffen, of plastics, zoals ze met een denigrerend woord ook wel genoemd worden, zitten volgens Hennink 'echt in de verdomhoek'. Ten onrechte, vindt hij, want ze vormen ideaal materiaal voor het 'verpakken' van medicijnen. Als een geneesmiddel verpakt in een polymeermateriaal geïnjecteerd wordt, kan het langzaam uit het materiaal weglekken. Het kan ook zijn dat het afgegeven wordt doordat het materiaal afbreekt, of een combinatie van die twee processen. Hennink: 'We praten dan over diffusie-gecontroleerde afgifte, dan wel degradatie-gecontroleerd, of een combinatie van die twee. Als het geneesmiddel totaal is afgegeven, moet het polymeer langzaam oplossen. Het gaat dus om biologisch afbreekbare materialen die in het lichaam langzaam uiteenvallen in niet-toxische verbindingen die óf via de nier uitgescheiden worden óf gewoon verder worden gemetaboliseerd.'
Hennink werkt niet alleen met systemen die je met het blote oog kunt zien, maar ook met nanodeeltjes met afmetingen van 10 tot 100 nanometer die in de bloedbaan worden gebracht. Met als doel dat ze bijvoorbeeld in een tumor worden afgegeven. Dat heet *drug targeting*, het brengen van het geneesmiddel op de plaats waar het moet zijn. Hennink: 'Neem chemotherapie tegen kanker: de beperkende factoren zijn vaak de bijwerkingen. Daardoor kan een arts geen hogere doseringen geven. Dus als je nu in staat bent die chemotherapeutica gericht ín de tumor te krijgen, wordt de therapeutische effectiviteit aanzienlijk veel beter.'

Erik Frijlink — Tien keer zo klein als poedersuiker

Erik Frijlink dient medicijnen toe via inhalatie. Het basale probleem van inhalatie is dat je een wolk moet maken met microscopisch kleine deeltjes, tien keer zo klein als poedersuiker. Maar die kleine deeltjes hebben de neiging samen te klonteren, en die klont geneesmiddel moet dus weer worden 'opgebroken'. Frijlink: 'Dat klinkt eenvoudig, maar het is heel moeilijk omdat je de energie uit de inhalatielucht moet gaan omzetten in krachten die de deeltjes uit elkaar slaan.' Het probleem kan opgelost worden door de wolk door een rond plastic dingetje te sturen, een zogenaamde cycloon. Daarin gaan de deeltjes door de centrifugale krachten rondslingeren, ze botsen op elkaar en tegen de wand, en breken op in deeltjes van precies de goede maat. Die dan door de zuigkracht de cycloon verlaten en worden geïnhaleerd. Dat heeft geresulteerd in de ontwikkeling van een inhaler waarbij de hoeveelheid geneesmiddelen die in de longen terechtkomt onafhankelijk is van de kracht waarmee iemand inhaleert. Frijlink: 'Wij maken mensen "beter beter" doordat medicijnen op de goede manier in de longen terechtkomen.' En met succes: elke dag gebruiken 500.000 mensen de verbeterde inhalatoren.

LAUREATEN Prof. dr. J.A. (Joke) Bouwstra, emeritus-hoogleraar Toediening van farmaca Universiteit Leiden, prof. dr. H.W. (Erik) Frijlink, hoogleraar Farmaceutische Technologie en Biofarmacie Rijksuniversiteit Groningen, prof. dr. ir. W.E. (Wim) Hennink, emeritus-hoogleraar Farmaceutische Technologie, in het bijzonder de Polymeertechnologie Universiteit Utrecht
SPONSOR Dr. Saal van Zwanenberg Stichting
PRIJS € 25.000 en KHMW-medaille, 2-jaarlijks
JURY Prof. dr. D.D. (Douwe) Breimer, prof. dr. J. (Jaap) Goudsmit, prof. dr. M. (Marian) Joëls

De Dr. Saal van Zwanenberg Ereprijs werd, tegelijk met de Onderzoeksprijzen, uitgereikt op 14 november in het Hodshonhuis door Ad IJzerman, secretaris natuur- en medische wetenschappen KHMW, en jurylid Douwe Breimer.

Prijsuitreiking terugkijken

In 2014 is de Dr. Saal van Zwanenberg Stichting bestuurlijk ondergebracht bij de KHMW. Deze stichting heeft door de jaren heen het wetenschappelijk onderzoek naar nieuwe geneesmiddelen gestimuleerd door middel van het uitloven van prijzen en het verlenen van stipendia aan wetenschappers en studenten. De stichting is vernoemd naar één van de grondleggers van het Nederlandse bedrijfsleven, de oprichter van Organon en de voorvader van het latere AKZO, Salomon van Zwanenberg. De prestigieuze Dr. Saal van Zwanenberg Ereprijs, ingesteld in 1964, wordt eenmaal in de twee jaar uitgereikt. Daarnaast worden er vanuit de Dr. Saal van Zwanenberg Stichting jaarlijks onderzoeksprijzen beschikbaar gesteld voor masterstudenten op het terrein van de farmaceutische en/of medische wetenschappen waarbij het geneesmiddel centraal staat.

IRISPENNING

Communicatieprijs voor 'wiskundemeisje' Ionica Smeets

Uit het juryrapport: 'Als er iemand is die langjarig excelleert op het gebied van wetenschapscommunicatie, altijd met humor, altijd zoekend naar samenwerking, dan is het wel Ionica Smeets. Al bijna vijftien jaar schrijft ze columns over wiskunde en getallen in het dagelijks leven voor *de Volkskrant*. Aanvankelijk deed ze dat samen met Jeanine Daems onder de naam Wiskundemeisjes, zo'n sterk begrip dat Smeets, als ze drie maal 37 jaar oud is, ongetwijfeld nog steeds "wiskundemeisje" genoemd wordt. Ze heeft diverse televisieprogramma's over wiskunde en wetenschap gepresenteerd en schuift regelmatig aan in talkshows om over wetenschap te communiceren. Samen met Ype Driessen maakt ze fotostrips voor New Scientist. En over strips gesproken: ze is een van de weinige bekende Nederlanders met een Duckstads alter ego, Pionica Smeets, voorzitster van de Duckstadse Algebra-Verliging. […] De wereld van de Nederlandse wetenschapscommunicatie is nu eenmaal klein. En het was dit jaar alsof een quizmaster drie deuren met kandidaten voor de Irispenning voor ons opende — en achter elke deur zat Ionica Smeets.'

LAUREAAT Prof. dr. ir. I. (Ionica) Smeets
SPONSOR KHMW, Stichting De Avond van Wetenschap & Maatschappij, Universiteiten van Nederland
PRIJS € 10.000 en Irispenning, jaarlijks
JURY Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers (juryvz.), E. (Ellen) de Bruin, drs. P.J. (Pieter) Duisenberg, ir. R.H. (Amito) Haarhuis MSc MEd, G. (Géke) Roelink, M. (Marc) de Beyer MA

De overhandiging van de Irispenning vond plaats op 9 oktober 2023 in de Pieterskerk in Leiden, tijdens de 24ste Avond van Wetenschap & Maatschappij. Nadat juryvoorzitter Louise Gunning-Schepers de laudatio had uitgesproken, reikte demissionair minister van OCW Robbert Dijkgraaf de prijs uit.

Bekendmaking toekenning Irispenning aan Ionica Smeets bij de Avondshow van Arjan Lubach

JOHANNES CORNELIS RUIGROK PRIJS

De Haarlemse J.C. Ruigrok Stichting is in 1977 opgericht en beheert een fonds dat in het leven is geroepen door de heer J.C. Ruigrok uit Noordwijkerhout. De stichting ondersteunt goede doelen op het terrein van natuur, godsdienst, sport, cultuur, sociaal maatschappelijk, ontwikkelingssamenwerking en wetenschap. Dat laatste gebeurt onder andere middels prijzen bij de KHMW. De J.C. Ruigrok Prijs, ingesteld in 1984 ter bekroning van promotieonderzoek op het gebied van de maatschappijwetenschappen, is in 2023 bestemd voor onderzoek in de Gedragswetenschappen.

Michelle Achterberg – Waardering voor interdisciplinaire aanpak

Winnaar van de J.C. Ruigrok Prijs 2023 is dr. Michelle Achterberg. Zij promoveerde in maart 2020 aan de Universiteit Leiden op het proefschrift *Like me or else… Nature, nurture and neural mechanisms of social emotion regulation in childhood*.
'Ik heb gekeken naar de hersenontwikkeling van kinderen in de late kindertijd in combinatie met sociaal gedrag en vriendschappen, en geef een uitgebreid overzicht van de onderliggende mechanismen', legt Achterberg uit. 'Met ons team – wetenschappelijk onderzoek doe je nooit alleen – konden we onthullen dat het netwerk van sociale signalen al aanwezig is in de kindertijd.'

Achterberg is het meest trots op haar ontdekking dat de dorsolaterale prefrontale cortex (DLPFC) een belangrijk hersengebied is dat de impulsen van kinderen in de loop van de tijd controleert, omdat het de voorspellende kracht van hersenontwikkeling op toekomstig gedrag benadrukt. Sociale afwijzing kan tot gevolg hebben dat kinderen agressief gedrag ontwikkelen. 'Deze bevindingen benadrukken de noodzaak om de kindertijd op te nemen in ontwikkelingsmodellen van sociale emotieregulatie.'
Inmiddels is Achterberg assistent-professor bij de vakgroep Jeugd en Gezin, onderdeel van Psychology, Education and Child Studies (DPECS) aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Ze houdt van een interdisciplinaire benadering. 'Het is mijn ambitie om met behulp van citizen science fundamentele topwetenschap te combineren met maatschappelijke impact', zegt ze. De J.C. Ruigrok Prijs, een landelijke onderscheiding, ziet ze als bewijs dat haar interdisciplinaire aanpak – toch een methode die vaak tussen wal en schip valt – door steeds meer partijen wordt gewaardeerd.

LAUREAAT Dr. M. (Michelle) Achterberg UL
SPONSOR J.C. Ruigrok Stichting
PRIJS € 12.500 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Prof. dr. P. (Peter) Hagoort, prof. dr. H.L.G.J. (Harald) Merckelbach, prof. dr. P.M. (Patti) Valkenburg

KEETJE HODSHON PRIJS

De Keetje Hodshon Prijs, ingesteld ter bekroning van promotieonderzoek op het gebied van de geesteswetenschappen, is in 2023 bestemd voor onderzoek in de Historische wetenschappen. De Keetje Hodshon Prijs is een voortzetting van de Prins Bernhard Fonds Prijs (1981-1993) en de C.C. Hodshon Prijs (1994). De prijs is vernoemd naar Cornelia Catharina (Keetje) Hodshon, die in 1794 het huidige gebouw van de KHMW liet bouwen en tot 1829 de eerste bewoonster ervan was.

Katharine Frederick – Verval van textielindustrie Oost-Afrika

De Keetje Hodshon Prijs 2023 is toegekend aan dr. Katharine Frederick. Zij promoveerde in mei 2018 aan Wageningen University & Research op het proefschrift *Deindustrialization in East Africa: Textile Production in an Era of Globalization and Colonization, c. 1830-1940*.
'Mijn centrale vraag is wanneer en waarom de ambachtelijke binnenlandse textielindustrieën in een groot deel van Oost-Afrika begin twintigste eeuw zo snel in verval raakten. Om bloot te leggen waardoor de industrie tot stilstand kwam, heb ik gekeken naar voorbeelden van de-industrialisatie in deze regio en deze afgezet tegen bestaande studies van meer veerkrachtige textielindustrieën in andere delen van Afrika.'
Volgens Frederick hechtten eerdere wetenschappelijke studies te veel gewicht aan globalisering, en specifiek de import van machinaal vervaardigde stoffen, als oorzaak van deze achteruitgang. Zij schrijft deze eerder toe aan een aantal lokale structurele factoren die in wisselwerking stonden met tijdsafhankelijke externe krachten.
'Daarom heb ik verschillende landen stuk voor stuk onder de loep genomen en gekeken naar overeenkomsten en verschillen. Mijn conclusie is dat het te eenvoudig is te stellen dat de textielindustrie in Oost-Afrika tot stilstand is gekomen doordat die overspoeld zou zijn door goedkopere textiel van elders. Ik heb empirische bronnen gebruikt om deze aanname te testen en ontdekte dat het verhaal in werkelijkheid veel ingewikkelder is. Dit vraagt om een herevaluatie van de industriële geschiedenis van Oost-Afrika. Dat is een nieuw geluid.'
In 2020 is Frederick benoemd tot assistent-professor Geesteswetenschappen bij de vakgroep Economische en Sociale Geschiedenis aan de Universiteit Utrecht. Het geld van de Keetje Hodshon Prijs wil ze gebruiken voor verder onderzoek. 'Ik wil graag echt iets bijdragen om te begrijpen waarom zo'n immens continent met zo'n grote bevolking blijft worstelen met zijn economische ontwikkeling.'

LAUREAAT Dr. K.R. (Katharine) Frederick WUR
SPONSOR J.C. Ruigrok Stichting
PRIJS € 12.500 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Prof. dr. C.C. (Carla) van Baalen, prof. dr. L.A.C.J. (Leo) Lucassen, prof. dr. L.V. (Leonard) Rutgers

MARTINUS VAN MARUM PRIJS

De Martinus van Marum Prijs, in 2008 ingesteld ter bekroning van promotieonderzoek op het gebied van de natuurwetenschappen en techniek, is in 2023 bestemd voor onderzoek in de Exacte wetenschappen (wiskunde, informatica, natuurkunde en sterrenkunde). De prijs is vernoemd naar Martinus van Marum, die als tweede secretaris van 1794 tot 1837 een stempel heeft gedrukt op de werkzaamheden van de Maatschappij. Hij heeft in Haarlem en ver daarbuiten grote bekendheid gekregen, vooral op het gebied van de natuurwetenschappen.

Elham Fadaly — Lichtemissie uit silicium

In 2023 werd de Martinus van Marum Prijs toegekend aan dr. Elham Fadaly. Zij promoveerde in april 2021 aan de TU Eindhoven op het proefschrift *Epitaxy of Hexagonal SiGe Alloys for Light Emission*.
Fadaly is erin geslaagd de lichtemissie uit silicium – waar microchips van worden gemaakt – efficiënt te maken door het materiaal in een nieuwe structuur te dwingen waardoor atomen zich anders ordenen dan in hun natuurlijke vorm. Dit zou kunnen leiden tot de ontwikkeling van de eerste silicium-gebaseerde lasers of midden-infrarood lichtdetectoren die compatibel zouden zijn met de huidige siliciumtechnologie. Deze lasers zouden dan kunnen worden ingezet in verschillende toepassingen zoals telecommunicatie, LiDAR (laserstralen die de afstand tot een object bepalen), een radar met laser voor zelfrijdende auto's en chemische sensoren voor medische diagnose of het meten van lucht- en voedselkwaliteit.
Na haar promotie heeft Fadaly een baan gekregen bij Apple in Silicon Valley. Opeens bevindt ze zich in het hart van de wereldwijde technologische innovaties. Met het geld van de Van Marum Prijs wil ze extra opleidingen gaan volgen. Ook wil ze een deel van het bedrag doneren aan Egypt Scholars, dat onderzoek, onderwijs en intellectuele groei in Egypte en het Midden-Oosten stimuleert. 'Deze organisatie bestaat uit gerespecteerde geleerden, onderzoekers en experts uit verschillende disciplines, en bevordert samenwerking, kennisuitwisseling en de vooruitgang van de wetenschap', vertelt Fadaly. 'Ze biedt middelen, beurzen en platforms voor wetenschappers om onderzoek te doen, hun werk te publiceren en zich bezig te houden met wetenschappelijke activiteiten die bijdragen aan de ontwikkeling en verrijking van het Egyptische intellectuele landschap. Ik heb zelf het geluk gehad om prestigieuze beurzen en kansen te krijgen waardoor ik onderzoek kon doen en een rijk netwerk kon opbouwen dat me heeft geholpen te komen waar ik nu ben. Dat gun ik anderen ook.'

LAUREAAT Dr. E.M.T. (Elham) Fadaly TUE
SPONSOR J.C. Ruigrok Stichting
PRIJS € 12.500 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Prof. dr. ir. C.J. (Hans) van Duijn, prof. dr. ir. R.L. (Inald) Lagendijk, prof. dr. ir. T.H. (Tjerk) Oosterkamp

De drie proefschriftprijzen werden op 7 juli uitgereikt in het Hodshonhuis door Bernet Elzinga, bestuurslid van de J.C. Ruigrok Stichting, en Ad IJzerman en Wim B. Drees, wetenschappelijk secretarissen KHMW.

Prijsuitreiking terugkijken

ESM PROEFSCHRIFTPRIJS INTERDISCIPLINARITEIT NIEUWE PRIJS IN 2023

De Proefschriftprijs Interdisciplinariteit, mogelijk gemaakt door de Dr. Elizabeth Schram-Mulley (ESM) Stichting, bekroont met ingang van 2023 jaarlijks een proefschrift met een bijzonder interdisciplinair karakter dat de grenzen tussen de klassieke alfa/bèta/gamma-wetenschapsgebieden overbrugt.
De eerste proefschriftprijs interdisciplinariteit werd toegekend aan dr. Jonatan Godinez Madrigal. Hij promoveerde in april 2022 aan de TU Delft op het proefschrift *Paradigm Lost; On the Value of Lost Causes in Transforming Cities and Water Systems' Development Pathways*.

Lees meer op de volgende pagina's in het interview met de prijswinnaar.

LAUREAAT Dr. J. (Jonatan) Godinez Madrigal TUD
SPONSOR Dr. Elizabeth Schram-Mulley Stichting
PRIJS € 10.000 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Prof. dr. ir. dr.h.c. J.-P. (Joost-Pieter) Katoen, prof. dr. C. (Chantal) Kemner, prof. dr. A.E. (Aafke) Komter, prof. dr. A.H.E.M. (Angela) Maas, prof. dr. R. (Roos) Masereeuw, prof. dr. M.J.H. (Maaike) Meijer

De prijs werd uitgereikt op 6 juli in het Hodshonhuis door de wetenschappelijk secretarissen van de KHMW, Ad IJzerman en Wim B. Drees.

Prijsuitreiking terugkijken

De Dr. Elizabeth Schram-Mulley (ESM) Stichting eert de nagedachtenis aan en beheert de nalatenschap van Elizabeth Schram-Mulley, die als uitgever en weldoener onderzoek en onderwijs een zeer warm hart toedroeg.

INTERVIEW

De prijswinnaar — Jonatan Godinez Madrigal 'Mijn kennis blijkt nuttig bij het rechtzetten van sociale misstanden'

Waar gaat je proefschrift over?
'Ik was gefrustreerd over mijn werk als multidisciplinair projectleider bij het Chapalameer, het grootste meer van Mexico, dat dreigt op te drogen door de enorme behoefte aan water vanuit Guadalajara, de tweede stad van het land. Als gevolg van corruptie en desinteresse keurden stadsbestuurders onze sociale en milieuvoorstellen niet goed en daarom boekten we onvoldoende resultaten.

Mijn baas kende IHE Delft- en TU Delft-professor Pieter van der Zaag uit de tijd dat zij promoveerden in Wageningen. Hij heeft contact gezocht voor mij. Toen ik een beurs van de Mexicaanse overheid kreeg, ben ik naar Nederland gekomen. Mijn promotieonderzoek ging over het waterconflict in de Mexicaanse hooglanden van Jalisco, dat te maken had met het doorvoeren en opleggen van een grootschalige infrastructurele ingreep om water over te brengen naar steden met watertekorten, zoals Guadalajara. De implementatie daarvan zou honderden dorpelingen verplichten te verhuizen, waardoor ze hun voorouderlijke land zouden verliezen.

Hoe meer ik het probleem onderzocht vanuit het perspectief van de belanghebbenden, hoe meer het me ging dagen dat hun veronderstellingen en onderliggende aannames de beschikbare kennis kleurden. Toen wist ik zeker dat ik als sociaal wetenschapper het conflict vanuit een technische benadering moest bestuderen. Alleen als ik dat zou doen, zou ik impact kunnen hebben bij soortgelijke problemen.'

Wat heeft je dissertatie je opgeleverd?
'Mijn grootste voldoening is dat de kennis die ik heb geproduceerd, direct bruikbaar is voor belanghebbenden in het conflict. Mijn kennis blijkt nuttig bij het transformeren van een dreigend waterdrama en bij het rechtzetten van de misstanden die zijn begaan door machtige en nalatige spelers die anderen een grootschalige infrastructuur oplegden.

Een van mijn supervisors, Nora van Cauwenbergh, is me steeds blijven steunen, ook door me een paar keer een tijdelijke opdracht te geven waar ik geld mee kon verdienen zodat ik kon blijven. Alleen zo kon ik mijn promotie voltooien, omdat ik meer tijd nodig had. Nu heb ik een postdoc-plek in haar team. Geweldig, omdat ik mijn wetenschappelijke carrière wil vervolgen. Ik ben er door deze ervaring nog sterker van overtuigd geraakt dat het belangrijk is om interdisciplinair onderzoek te doen.

De prijs is een wetenschappelijke erkenning dat interdisciplinair onderzoek direct ingezet kan worden voor actie en daarbij ook hoge kwaliteitsnormen kan halen. Het is de academische erkenning voor een nieuwe manier van wetenschap bedrijven.'

Wat ga je doen met het prijzengeld?
'Ik ga het opzij zetten voor mijn dochter, die hier is geboren. Ik wil graag in Nederland blijven, vanwege mijn carrièrekansen als interdisciplinair wetenschapper, maar ook omdat zij dan in vrijheid op kan groeien.'

Uit het juryrapport: 'This dissertation has a number of great merits. Jonatan demonstrates an impressive knowledge of socio-hydrology and water management, a thorough mastery of a variety of social scientific methods and an admirable capacity to communicate the complex subject material of this thesis in such a way that it is comprehensible for a lay public. But the greatest contribution is that Jonatan succeeds in bridging the dichotomy between the objective, technical, and the more subjective social political expertise needed to understand the problem. By combining a longitudinal, and an inter- and transdisciplinary approach he is able to simultaneously investigate the historic-social and the biophysical dimension of the water conflict.'

FOR WOMEN IN SCIENCE RISING TALENT PRIZES

1e prijs – Yevheniia Cheipesh
(Theoretical physics, Leiden University)
2e prijs – Aranka Ballering
(Epidemiology, University of Groningen)
3e prijs – Marieke van de Loosdrecht
(Evolutionary biology, Wageningen University & Research)

Eervolle vermeldingen – Miek Schlangen
(Food Process Engineering, Wageningen University & Research) **– Agathe Balayn**
(Computer Science and Human Computer Interaction, Delft University of Technology)

SPONSOR L'Oréal & UNESCO
PRIJS 1e prijs € 3.500, 2e prijs € 2.000, 3e prijs € 1.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. N.H. (Nynke) Dekker, prof. dr. N.H. (Nathalie) Katsonis, prof. dr. ir. H.M. (Hester) den Ruijter, prof. dr. M. (Maria) Yazdanbakhsh, prof. dr. ir. M.P.C. (Margot) Weijnen

De prijzen werden op 18 april uitgereikt in het Hodshonhuis door jurylid Margot Weijnen.

Yevheniia Cheipesh – Majorana fermions

Uit het juryrapport: 'Yevheniia Cheipesh received her PhD degree from the Instituut-Lorentz for Theoretical Physics at Leiden University. Her PhD work in theoretical physics focused on Majorana fermions, which represent a special type of particle that is equivalent to its own antiparticle. Such Majorana particles have not been experimentally detected, and Yevheniia seeks to analyze theoretically what the unique signatures of a Majorana fermion are that could be detected within a noisy background. Importantly, Yevheniia seeks to do so in two different domains of physics: the high-energy range probed by particle physics, and the low-energy range probed by solid-state physics. Yevheniia has already made impactful contributions to a wide range of fundamental problems in physics, and her research achievements show an independence and maturity that is highly unusual for someone who has just finished her PhD.'

Presentatie 1e prijswinnaar over haar onderzoek

Het doel van de For Women in Science (FWIS) Rising Talent Prizes is het bevorderen van de academische carrière van jonge vrouwelijke onderzoekers in Nederland die een positie hebben als promovendus of postdoctoraal fellow in bèta, techniek of biowetenschappen met maximaal drie jaar postdoctorale academische ervaring. De drie jaarlijkse prijzen bieden jonge vrouwelijke onderzoekers een individuele prijs als erkenning voor hun academische prestaties en toekomstig potentieel. Dit bedrag mag de laureaat vrij besteden aan onderzoeksgerelateerde activiteiten. Het FWIS-programma is een samenwerking tussen L'Oréal Nederland, de Nederlandse Unesco Commissie, het Netherlands Institute for Advanced Study (NIAS), het Landelijk Netwerk Vrouwelijke Hoogleraren (LNVH) en de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen (KHMW).

Marieke van de Loosdrecht, Miek Schlangen, Yevheniia Cheipesh, Agathe Balayn, Aranka Ballering

Aranka Ballering – Verschillen in medische behandeling voor mannen en vrouwen

Uit het juryrapport: 'The jury has awarded the second prize to Aranka Ballering for her research on sex- and gender bias in medical practice. Aranka investigates to what extent sex and gender differences exist in medical trajectories of patients with physical symptoms such as headaches, dizziness and tiredness. Aranka showed that women experience more numerous, severe and persistent physical symptoms than men in general, but also after COVID-19. Furthermore, she showed that women are less likely to be properly diagnosed than men with similar symptoms, as women receive fewer physical examinations, X-rays and referrals to specialists for their symptoms than men, and even if women are provided with diagnostic tools, they were found less effective in detecting disease in women than in men.'

Marieke van de Loosdrecht – Genomische analyse van historische rijstsoorten

Uit het juryrapport: 'Marieke van de Loosdrecht stands out with her ability to combine genetics, archaeology, ethnography, ecology and crop science at the highest scientific level. She has conducted genomic analysis of rice varieties that are cultivated by the Maroon farmers in Suriname who are the descendants from enslaved African people who escaped the plantations during colonial times (1500-1870). She has found that some of their rice varieties originate from traditional rice varieties in West Africa, indicating that they are linked to transatlantic slave trade and their propagation by Maroons. The jury was touched by her statement: "If I would be awarded prize money then I would like to travel to Maroon communities and, if possible, the Suriname government, to communicate my research results and spread awareness on the importance of preserving the existing Maroon rice diversity for food security, as well as a means to honouring and remembering the past."'

JAN BROUWER SCRIPTIEPRIJZEN

Vanuit het Jan Brouwer Fonds worden jaarlijks acht scriptieprijzen van elk € 2.000 uitgekeerd in verschillende disciplines binnen de geestes- en maatschappijwetenschappen. De laureaten 2023 zijn:

FILOSOFIE

Marjolijn Hordijk (Analytic Philosophy & Logic EUR): *Wittgenstein meets Ramsey: A Critical Assessment of F.P. Ramsey's Critical Notice on Wittgenstein's Tractatus Logico-Philosophicus*

JURY Prof. dr. F.A. (Frank) Hindriks, prof. dr. Th.H.M. (Theo) Verbeek

RELIGIEWETENSCHAPPEN EN THEOLOGIE

Veerle Dijkstra (RM Religious Studies UU): *Going Digital. Corona as a Lens onto the Dynamics of Religious Mediation in Four Christian Church Communities in the Netherlands*

JURY Prof. dr. C. (Kees) van der Kooi, prof. dr. H.L. (Heleen) Murre-van den Berg

MAATSCHAPPIJWETENSCHAPPEN

Hannah Dietzenbacher (Sociologie RUG): *Criminal Network Disruption: A simulation study on the effectiveness of law enforcement intervention strategies*

JURY Prof. dr. T.W.G. (Tom) van der Meer, prof. dr. S. (Sandra) van Thiel, prof. dr. D.R. (René) Veenstra

Veerle Dijkstra – Religieuze mediatie in coronatijd

Uit het juryrapport: 'Veerle zoekt in haar analyse van twee protestantse gemeenten, een katholieke parochie en een pinkstergemeenschap naar een beter begrip van hoe "religieuze mediatie" werkt: de manier waarop gelovigen vormgeven aan de ontmoeting met die andere realiteit die hun dagelijkse bestaan te boven gaat. Als gevolg van de coronaregels waren de gebruikelijke vormen van mediatie – gemeenschappelijke zang, gebed, Bijbellezing, preken, eucharistie/avondmaal en de informele contacten daaromheen – opeens onmogelijk geworden. Deze kerken gingen over tot streaming om ondanks de afgedwongen afstand de gemeenschap in stand te houden.
Veerle laat zien hoe die nieuwe vormen op het eerste gezicht relatief goed lijken te werken, maar tegelijkertijd deze gemeenschappen ook laten beseffen wat ze misten. En dat brengt ons bij corona (door Veerle geconceptualiseerd als een "totaalevent") als lens – als lens om te zien hoe religieuze gemeenschappen reageren op situaties van spanning en onzekerheid, en als lens om ingesleten patronen onder de loep te nemen. Veerles fijnzinnige analyse van vier groepen die veel op elkaar lijken en zich aan dezelfde omstandigheden moeten aanpassen, maar daar vanuit eigen geschiedenis en identiteit verschillend mee omgaan en verschillende conclusies uit trekken, verheldert niet alleen bestaande verschillen tussen deze gemeenschappen, maar ook de rol van mediatie in religie.'

TAAL- EN LITERATUUR-WETENSCHAPPEN

Niklas Abel (Toegepaste taalkunde RUG): *Transfer oder kein Transfer – das ist hier die Frage. Der Effekt der Psychotypologie und der impliziten Instruktion auf das Bewusstsein für positive syntaktische L1-L3-Transfermöglichkeiten bei niederländischen Lernenden des Deutschen als Drittsprache*

JURY Prof. dr. P.C. (Kees) Hengeveld, prof. dr. A.P.M.H. (André) Lardinois, prof. dr. A. (Ann) Rigney

GESCHIEDENIS

Marie van Haaster (RM Historical, literary and cultural studies RU): *Longing for Consolation. Emotive failure and changing affective niches for late nineteenth century French materialists*

JURY Prof. dr. E.M. (Eric) Moormann, prof. dr. H. (Henk) te Velde

RECHTSWETENSCHAPPEN

Jelle Kanters (Fiscaal recht TU): *'Selectie op wiens risico?' Een onderzoek naar de formeelrechtelijke gevolgen van risicoselectie door de Belastingdienst*

JURY Prof. dr. mr. C.C.J.H. (Catrien) Bijleveld, prof. mr. A. (Anna) Gerbrandy, prof. mr. C.J.J.M. (Carel) Stolker

Hannah Dietzenbacher – Drugsnetwerken digitaal te lijf

Uit het juryrapport: '"Serious and organized crime has been globally marked as one of the largest threats to modern day society as it undermines the rule of law." Hannah laat er geen gras over groeien. Al met haar eerste zin positioneert zij zich op het grensvlak van wetenschappelijk onderzoek en concreet beleid. Georganiseerde misdaad is een fundamenteel probleem. In de strijd daartegen gebruikt de Nederlandse politie verschillende tactieken om criminele organisaties te verstoren. Zo kan de politie ervoor kiezen allereerst criminelen met een centrale positie in de organisatie uit de weg te ruimen. Een alternatieve tactiek is prioriteit te geven aan criminelen met een unieke informatiepositie of unieke vaardigheden. Maar hoe effectief zijn deze tactieken om criminele netwerken te ontmantelen? Dat is de vraag die Hannah in haar scriptie onderzoekt én beantwoordt. Hannah's scriptie is actueel en relevant, door de bijzonder relevante onderzoeksvraag, door de stevige theoretisering van reële strategieën, en door de geavanceerde simulatie-analyse van reële netwerkdata.'

ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

Aukje Nieuwenhuis (RM Economics and Business RUG): *Gender-stereotypical labor market behavior across generations: Evidence from conditional second moments*

JURY Prof. dr. E. (Els) Gijsbrechts, prof. dr. C.G. (Kees) Koedijk, prof. dr. M.P. (Maarten Pieter) Schinkel

GEDRAGSWETENSCHAPPEN

Anaïs Thijssen (RM Neurosciences VU): *The Darwinian paradox of psychiatric disorders: Combining multiple evolutionary theories using genetic analyses*

JURY Prof. dr. B.I.J.M. (Beatrice) van der Heijden, prof. dr. C. (Corine) de Ruiter, prof. dr. M. (Mark) van Vugt

De Jan Brouwer Scriptieprijzen werden op 10 februari, tegelijk met de J.C. Baak Prijs, uitgereikt in het Hodshonhuis door Rudy Andeweg, wetenschappelijk secretaris voor de geestes- en maatschappijwetenschappen KHMW.

Prijsuitreiking terugkijken

J.C. BAAK PRIJS

Edmund Flett (International Relations, Universiteit Leiden): *'Settlements now, settlement later' - Land swaps, settler relocation, and the viability of the two-state solution in Israel-Palestine*

Edmund Flett — Op weg naar een tweestatenoplossing?

In de zomer van 2017 werkte Edmund Flett als vrijwilliger in een hostel in Oost-Jeruzalem. In die tijd heerste in Jeruzalem een bijzonder gespannen situatie. Tijdens gesprekken met de lokale bevolking maakte hij kennis met een breder scala aan visies en houdingen dan die waarop de twee officiële stellingnames in het conflict neerkwamen.
In zijn scriptie, die hij in april 2022 voltooide, betoogt Edmund dat een tweestatenregeling op de lange termijn in het belang van de staat Israël is, in aanmerking genomen dat het enige democratische alternatief één staat is waarin Palestijnse Arabieren demografisch in de meerderheid zouden zijn.
In zijn onderzoek hield Edmund zich specifiek bezig met 'landswaps', het instrument dat bij eerdere onderhandelingen is gebruikt om de kwestie rond de Israëlische nederzettingen aan te pakken. Volgens deze aanpak zou het grootste deel van de Israëlische kolonistenbevolking worden ingelijfd bij Israël, waarmee evacuaties tot een minimum worden beperkt. In ruil hiervoor zouden de Palestijnen worden gecompenseerd met onbewoond grondgebied van het Israël van voor 1967.
Dit zou de Palestijnse regering de mogelijkheid bieden aan de eigen bevolking uit te dragen dat zij succesvol heeft onderhandeld over een deel van historisch Palestina dat even groot is als de '1967-grens'-claim.
Aangezien 'landswaps' een cruciale rol zouden kunnen spelen bij het bereiken van overeenstemming over finale landsgrenzen, beschouwt Edmund het ontbreken van een serieuze en volledige analyse hiervan als een flagrant tekort in het wetenschappelijke onderzoek. Hij hoopt dat toekomstige onderzoekers gebruik kunnen maken van de informatie die hij uit gelekte onderhandelingsdocumenten heeft verzameld.

SPONSOR J.C. Baak Fonds, PRIJS € 2.000, 2-jaarlijks
JURY Prof. dr. N.M. (Niels) Blokker, prof. dr. J.C.J. (Hans) Boutellier, prof. dr. F.P.I.M. (Frank) van Vree

De J.C. Baak Prijs werd, op 10 februari, tegelijk met de Jan Brouwer Scriptieprijzen, uitgereikt in het Hodshonhuis door Rudy Andeweg, wetenschappelijk secretaris voor de geestes- en maatschappijwetenschappen KHMW.

Prijsuitreiking terugkijken

De J.C. Baak Prijs wordt ter beschikking gesteld uit het vermogen van de J.C. Baak Stichting. Het leven van Jan Carel Baak (1897-1945) stond in het teken van een vreedzaam samenleven van volkeren. De prijs weerspiegelt deze gedachte. Baak promoveerde in Leiden op een proefschrift op de grens van rechtsfilosofie en internationaal publiek recht, over de aard van het volkenrecht en over het geweldverbod in het Volkenbondpact. Hij werkte in Parijs voor het Internationale Rode Kruis en mede door dat werk verkeerde hij tussen de twee wereldoorlogen in kringen van vluchtelingen. Baak stierf onverwacht, vlak na de oorlog, net toen hij in beeld was voor een leerstoel volkenrecht aan de Vrije Universiteit. De J.C. Baak Stichting werd eind jaren zeventig opgericht met het testament van Baaks weduwe. Op initiatief van de toenmalige voorzitter Peter Kooijmans, ook lid van onze maatschappij, is de stichting in 2011 ondergebracht bij de KHMW als J.C. Baak Fonds. De doelstelling bleef daarbij ongewijzigd: het stimuleren van scripties en ander wetenschappelijk werk zoals dat door de J.C. Baak Prijs beloond wordt.

DR. SAAL VAN ZWANENBERG ONDERZOEKSPRIJZEN

1e prijs – Maaike Lenderink (Selective Utrecht Medical Master UU): *Prime editing to repair POLG-related disease in patientderived in vitro models*
2e prijs – Tram Nguyen (Medical Pharmaceutical Sciences RUG): *Cost-effectiveness assessment of additional treatment with sodium-glucose co-transporter 2 inhibitors on diabetic kidney disease in The Netherlands*
3e prijs – Nicole ter Laak (Bio-Pharmaceutical Sciences UL): *The impact of being born Small for Gestational Age (SGA) on gentamicin clearance in neonates*

Maaike Lenderink – DNA corrigeren met prime editing

'Iets met scheikunde' wilde Maaike Lenderink eigenlijk gaan doen en niet 'alleen maar' geneeskunde. De vierjarige SUMMA (Selective Utrecht Medical Master) die opleidt tot arts én klinisch onderzoeker bleek geknipt voor haar. Haar onderzoeksproject 'Prime editing to repair POLG-related genetic defects in patient-derived in vitro models' werd eerder al bekroond met de Talma Eykmanprijs én de WKZ-prijs van het UMC Utrecht. Het onderzoek richtte zich op de toepassing van *prime editing* voor de behandeling van een zeldzame aangeboren stofwisselingsziekte bij kinderen. Prime editing is een preciezere en veiligere methode dan CRISPR/Cas9 waarmee DNA-fouten kunnen worden terugveranderd in gezond DNA. In van patiëntjes afkomstige celmodellen testte ze een specifiek voor de ziekte ontwikkelde strategie om te zien of de DNA-afwijking met prime editing gecorrigeerd kon worden. Dat bleek effectief te zijn en resulteerde bovendien in functioneel herstel van de ziektekenmerken op celniveau. Maaike gaat nu eerst starten als basisarts (ANIOS) in het Wilhelmina Kinderziekenhuis, en daarna op reis.

SPONSOR Dr. Saal van Zwanenberg Stichting
PRIJS 1e prijs € 3.000, 2e prijs € 2.000, 3e prijs € 1.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. C.D.M. (Clara) van Karnebeek, prof. dr. R. (Roos) Masereeuw, prof. dr. W.J. (Wim) Quax

De Dr. Saal van Zwanenberg Onderzoeksprijzen werden, tegelijk met de Ereprijs, uitgereikt op 14 november in het Hodshonhuis door Ad IJzerman, secretaris natuur- en medische wetenschappen KHMW en jurylid Roos Masereeuw.

Prijsuitreiking terugkijken

HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ PRIJZEN VOOR JONG TALENT AFSTUDEERPRIJZEN

De Hollandsche Maatschappij Prijzen voor Jong Talent worden jaarlijks toegekend ter bevordering van het wetenschappelijk onderwijs in de technische en exacte vakken. In 2023 werden 18 afstudeerprijzen toegekend in de volgende disciplines:

BIOLOGIE

Annemarie Vermeulen (Biological Sciences UvA): *An Overview of Translational Arrest during Viral Recovery and NLR-mediated Defence in Antiviral Resistance*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. M.J. (Martin) Kropff, prof. dr. ir. C.M.J. (Corné) Pieterse

CHEMIE EN PROCESTECHNOLOGIE

Frank de Kleijne (Chemistry RU): *New methods for detecting and characterization of glycosyl cations*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. J.J.L.M. (Jeroen) Cornelissen, prof. dr. A.W. (Aart) Kleijn

DATA SCIENCE
NIEUWE PRIJS IN 2023

Igor Smit (Computer Science and Engineering TUE): *Learning to Be Efficient and Fair for Collaborative Order Picking*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. S. (Sander) Klous, prof. dr. J.J. (Jacqueline) Meulman

Annemarie Vermeulen – Virusresistentie bij planten

Met de Afstudeerprijs voor Biologie geeft Annemarie haar academische carrière een passend vervolg, een paar jaar geleden won ze ook al een aanmoedigingsprijs. Als kind hield zij er al van om de natuur in te trekken en op school vond ze biologie een superleuk vak: 'Het is heel divers, je krijgt van alles, van mens tot dier tot plant, van klein tot groot.' Uiteindelijk kwam zij uit bij plantenziektekunde (fytopathologie). Dat is de studie naar de werking van het immuunsysteem van planten, met als doel de ontwikkeling van nieuwe gewassen die resistent zijn tegen ziekteverwekkers. Haar scriptie gaat over een speciaal soort resistentie in virussen. Annemarie: 'Normaal zie je aan je plant wel eens van die kleine dode stipjes, dat is omdat de plant zijn eigen cellen doodt zodat een ziekteverwekker zich niet kan verspreiden. Maar hier is dat eigenlijk niet te zien. In mijn scriptie bekijk ik op moleculair niveau hoe de plant dat virus herkent en stil legt, voordat het zich kan verspreiden.' Heel belangrijk onderzoek, omdat virussen wereldwijd een van de grootste bedreigingen voor de landbouw zijn. Omdat er geen gewasbeschermingsmiddelen zijn tegen

Afstudeerprijzen
Scriptieprijzen voor masterstudenten ter bekroning van uitzonderlijke studie-resultaten aan een Nederlandse instelling voor wetenschappelijk onderwijs.

virussen is de landbouw vooral afhankelijk van resistenties die zijn ingebouwd in de gewassen zelf. De prijs van 3.000 euro gaat Annemarie besteden aan een reis naar Nieuw-Zeeland, een waar walhalla op het gebied van biodiversiteit. Én omdat de film *Lord of the Rings* daar is opgenomen, waar ze een enorme fan van is.

HEALTH CARE INNOVATION FOR UNDERSERVED COMMUNITIES

Gabrielle Cepella (Geneeskunde VU): *Working on the development and implementation of two early warning systems for dengue fever using a dengue model based on climate indices in Venezuela and Ecuador*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. E.H.L. (Emile) Aarts, prof. dr. R.W. (Robert) Sauerwein

INFORMATICA EN INFORMATIEKUNDE

1e prijs – Piyush Bagad (Artificial Intelligence UvA): *It's About Time: Time Awareness in Video Foundation Models*
2e prijs – Floris Jansen (Business Informatics UU): *Mental models of Shadow IT*
2e prijs – Maxim Snoep (Computer Science and Engineering TUE): *Polycube Construction via Iterative Loop Selection*

PRIJS 1e prijs € 3.000, twee 2e prijzen van elk € 1.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. M.J.G. (Michel) van Eeten, prof. dr. J.N. (Joost) Kok, prof. dr. E.O. (Eric) Postma

Igor Smit – Deze scriptie belandt niet op een plank

Igor Smit is de eerste winnaar van de nieuwe Afstudeerprijs Data Science. Heel goed dat de KHMW deze prijs heeft ingesteld, vindt hij, gezien de plek die *artificial intelligence, machine learning* en *data science* nu al innemen in de maatschappij: 'Data science onderscheidt zich van de wiskunde of de informatica, het zit in een middenveld waardoor het aansluit bij heel veel vakgebieden, bijvoorbeeld bij geneeskunde, operations management of spraak- en tekstherkenning. Het gaat de komende jaren een heel grote rol spelen.' De jury was zeer lovend over de scriptie van Igor, waarin hij theoretische en praktische elementen uit de dubbele master die hij volgde aan de TU Eindhoven combineerde. De basis van zijn onderzoek is een logistiek proces in een magazijn dat Igor heeft geprobeerd te optimaliseren met behulp van fundamentele kennis op het gebied van data science. 'In een magazijn werken mensen en automatische voertuigen (AMR's) samen, ze bewegen semi-onafhankelijk van elkaar door dat magazijn. Om dat te laten werken heb je methoden nodig om de mensen op het juiste moment naar de juiste plek te sturen.' Hij heeft daarbij niet alleen naar efficiëntie gekeken, maar ook naar een eerlijke werkverdeling. Voor zijn afstudeeropdracht werkte Igor samen met een bedrijf in de logistieke automatisering. Dat bereidt een proef voor op basis van de door hem ontwikkelde methode. Igor: 'Vaak komen scripties ergens op een plank terecht en gebeurt er niets meer mee. Maar soms komt er nog echt praktische implementatie en waarde uit.' Of een prijs van de KHMW.

LIFE SCIENCES

1e prijs – Sofie van Dorst (Molecular and Cellular Life Sciences, UU): *A closer look at the surface; Structural biology of prokaryotic cell surface molecules*
2e prijs – Tessa Loman (Chemical Engineering, TUE): *Rh-catalyzed Cyclopropanations and NH-Insertions using Amphiphilic Polymeric Nanoparticles in Complex Media*
3e prijs – Sophie Vromans (Bioinformatics WUR): *RAIChU: Reaction Analysis through Imaging of Chemical Units*

PRIJS 1e prijs € 3.000, 2e prijs € 2.000, 3e prijs € 1.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. R. (Roberta) Croce, prof. dr. F.P.J.T. (Floris) Rutjes, prof. dr. H.A.J. (Harry) Struijker-Boudier

NATUURKUNDE

Lou Kanger (Applied Physics UT): *Generating Kerr Frequency Combs for Microwave Photonics*
Rein Liefferink (Physics and Astronomy RU): *Ultrafast skyrmion nucleation and topological fluctuations*

PRIJS 1e prijs € 3.000, 2e prijs € 1.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. D. (Detlef) Lohse, prof. dr. S.J. (Sijbrand) de Jong

Sofie van Dorst – Fundamenteel onderzoek naar hoe het leven in elkaar zit

Sofie ging voor haar masteronderzoek naar Oxford en is nu voor haar PhD in Bazel. Ze doet, eenvoudig gezegd, fundamenteel onderzoek naar hoe het leven in elkaar zit, door te kijken naar moleculen en componenten binnen in een cel. Sofie: 'We proberen om aan de hand van het begrijpen van hoe de kleinste deeltjes werken een beeld op te bouwen van hoe leven op een groter niveau werkt. En als je dan weet hoe dat werkt bij soorten die sterk lijken op de oudste soorten, kun je proberen te begrijpen hoe leven geëvolueerd is.' De cellen en moleculen die Sofie onderzoekt zijn met een normale microscoop (die met licht werkt) niet te zien, daarom gebruikt ze een elektronenmicroscoop. 'Ik denk dat ik heel veel geluk heb gehad om in een lopend project terecht te komen met methodes die tot voor kort technisch niet mogelijk waren, waardoor ik veel verschillende nieuwe dingen heb kunnen onderzoeken.' De organismen waar Sofie naar gekeken heeft zijn niet standaard. Sommige leven in de diepzee, sommige kunnen straling overleven of zijn gevonden nadat ze in de ruimte zijn geweest. Sofie kon ook profiteren van een andere belangrijke technische ontwikkeling, die van de ontwikkeling van

software voor de analyse van dit soort data, waar heel grote stappen in zijn gezet. In Bazel gebruikt Sofie dezelfde technieken en onderzoekt ze nog steeds hoe organismen zich aanpassen aan hun omgeving. Alleen richt ze zich nu op totaal andere organismen, namelijk fotosynthetiserende organismen die net als planten van licht gebruik maken om energie te produceren.

PLANTENWETENSCHAPPEN

Yvet Boele (Bioinformatics WUR): *Secondary succession from a genomics perspective. Linking genetic variation of Arabidopsis thaliana and its root-associated microbiome to succession*

PRIJS € 5.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. ir. A.H.C. (Ariena) van Bruggen, prof. dr. E.F. (Erik) Smets

STERRENKUNDE

David Konijn (Physics and Astronomy UvA/VU): *Monitoring the Hyperactive Repeating Fast Radio Burst source FRB 20220912A with the Nancay radio telescope*

Hannah Wichern (Physics and Astronomy RU): *An Off-axis Short Gamma-Ray Burst Afterglow Scenario for Extragalactic Fast X-ray Transients*

PRIJS 2 prijzen van elk € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. P.J. (Paul) Groot, prof. dr. I.A.G. (Ignas) Snellen

THEORETISCHE NATUURKUNDE

Matthias Flór (Applied Physics TUD/UL): *Dynamical edge-vortex excitations: Injection, braiding and detection*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. ir. F.A. (Sander) Bais, prof. dr. J.F.J. (Johannes) van den Brand

WERKTUIGBOUWKUNDE EN MATERIAALKUNDE

Thomas Michalica (Mechanical Engineering TUD): *Two-photon polymerization-based 3D-multi-electrode arrays for electrical monitoring of neuronal cells*

PRIJS € 5.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. ir. M.G.D. (Marc) Geers, prof. dr. T.T.M. (Thom) Palstra

WISKUNDE

Victor de Vries (Applied Physics TUD/UL): *Extensions of group varieties and l-adic cohomology*

PRIJS € 5.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. M. (Monique) Laurent, prof. dr. S.M. (Sjoerd) Verduyn Lunel

Foto's rechts: Op 27 november werden in drie sessies maar liefst 87 prijzen uitgereikt aan studenten in de bèta- en medische wetenschappen.

HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ PRIJZEN VOOR JONG TALENT
AANMOEDIGINGSPRIJZEN

Uit het juryrapport: 'In het studiejaar 2022-2023 begonnen iets meer dan 60.000 studenten aan een bacheloropleiding aan een van onze universiteiten, een kleine 5 procent minder dan in het studiejaar 2021-2022. De instroom in de opleidingen in de sectoren Natuur en Techniek bleef met rond de 13.700 studenten ongeveer gelijk aan vorig jaar. Qua diversiteit blijft aandacht geboden, daar net iets meer dan 4.600 vrouwelijke studenten voor deze opleidingen kozen, overeenkomend met zo'n 33%. Dit steekt wat schril af tegen het totaal aantal vrouwelijke studenten, dat hoger is dan het aantal mannelijke. Het blijft dus om meerdere redenen van belang de bèta- en technische opleidingen extra onder de aandacht te brengen.

Het aantal vrouwelijke prijswinnaars lag dit jaar net boven de 38%, beduidend hoger dan vorig jaar. Hun aantal was het grootst in de studierichtingen kunstmatige intelligentie, biologie, biomedische technologie, farmacie/farmaceutische wetenschappen en wiskunde en technische wiskunde, met kleinere aantallen in de overige studierichtingen. (Omdat de nominaties geen genderinformatie bevatten, is het genoemde percentage slechts een benadering.)'

PRIJS 67 prijzen van elk € 500
JURY Prof. dr. J. (Jan) van Leeuwen,
Prof. dr. C.J.M. (Kareljan) Schoutens

De in totaal 85 (!) Jong Talent Prijzen werden op 27 november in drie sessies uitgereikt in het Hodshonhuis door Louise Gunning-Schepers, Linda Hovius en Ad IJzerman, resp. voorzitter, ondervoorzitter en wetenschappelijk secretaris natuur- en medische wetenschappen KHMW.

De Jong Talent Prijzen werden mogelijk gemaakt door ASML, Avantium, Dorus Rijker Fonds, East-West Seed, ESM Foundation, KIVI, KNMP, KNVI, Koninklijke Van Wijhe Verf, Lorentzfonds, ORTEC, PBLQ, Pfizer, Royal Schiphol Group, Stichting Philips Foundation, Stichting Physica, Tata Steel, Vaderlandsch Fonds, Visma Connect en KHMW.

Prijsuitreiking met inleiding door Ionica Smeets terugkijken

Aanmoedigingsprijzen
Jaarlijkse prijzen van € 500 voor de beste studieresultaten in het eerste studiejaar aan een Nederlandse instelling voor wetenschappelijk onderwijs, in 2023 67 prijzen in de volgende studierichtingen: Artificial Intelligence (8 prijzen), Biologie (7 prijzen), Biomedische technologie (3 prijzen), Chemische technologie (3 prijzen), Civiele en maritieme techniek (3 prijzen), Farmacie of (bio)farmaceutische wetenschappen (4 prijzen), Informatica en technische informatica (9 prijzen), Lucht- en ruimtevaarttechniek (2 prijzen), Natuurkunde en technische natuurkunde (8 prijzen), Scheikunde (6 prijzen), Sterrenkunde (2 prijzen) – *Nieuwe prijzen in 2023,* Werktuigbouwkunde en materiaalkunde (3 prijzen), Wiskunde en technische wiskunde (9 prijzen)

Jonge talenten in het Hodshonhuis, boven met penningmeester Rutger Schimmelpenninck, linksonder met ondervoorzitter Linda Hovius en rechtsonder met wetenschappelijk secretaris Ad IJzerman.

SCRIPTIEPRIJZEN RESPONSIBLE INTERNET – NIEUWE PRIJS IN 2023

1e prijs – Max van der Horst (Security and Network Engineering UvA): *Global Vulnerability Vigilance: Timely Disaster Notification using Internet-Scale Coordinated Vulnerability Disclosure*
2e prijs – Yan Cong (RM Media Studies UvA): *Anonymous dissent outside the motherland: Transnational activism on Instagram among overseas Chinese*

SPONSORS SIDN fonds, Freedom Internet, Mijndomein
PRIJS 1e prijs € 2.000, 2e prijs € 1.000, jaarlijks
JURY Drs. I.C. (Inge) Bryan, prof. dr. L.M. (Lisa) Herzog, prof. dr. C.H. (Claes) de Vreese

De Scriptieprijzen Responsible Internet werden uitgereikt in het Hodshonhuis op 27 november, tegelijk met de Jong Talent Prijzen, door Wim B. Drees, secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen KHMW.

Prijsuitreiking terugkijken

Max van der Horst – Gamer waarschuwt voor online gevaren

Max van der Horst is blij verrast dat hij een van de eerste winnaars van de nieuwe afstudeerprijs Responsible Internet is, hij wist niet dat zijn masterscriptie was voorgedragen. Toen de KHMW belde, dacht deze specialist cybersecurity en cybercrime aanvankelijk dat het een geval was van *vishing* (*voice phishing*, telefonisch gevoelige gegevens proberen te verkrijgen)! Het zegt alles over hoezeer Max gegrepen is door het onderwerp van cybercrime en alles wat daarmee te maken heeft. Een *gamer* was hij, en hij hield van puzzelen. Al op zijn 14e was Max bezig met onder meer websitebeveiliging. Max: 'Daar heb ik veel geluk mee gehad, ik wist al vanaf mijn puberteit dat ik dit wilde doen, ik heb nooit energie hoeven verspillen aan nadenken over wat ik wil doen.' De maatschappelijke oriëntatie die hij kreeg bij de lessen informatica hielpen hem te begrijpen hoe belangrijk dit onderwerp is in de maatschappij, vandaar dat hij graag helpt: 'Ik ben gekomen voor het puzzelen en ik ben gebleven voor het helpen van mensen.' Dat deed hij onder meer als vrijwilliger bij het Dutch Institute for Vulnerability Disclosure, waar hij wereldwijd (ongevraagd) beveiligingslekken in netwerken opspoorde en vervolgens adviseerde over hoe die op te lossen. De tip die hij iedereen wil meegeven: 'Denk goed na over welke informatie je over jezelf online bekend maakt.' Met de 2.000 euro prijzengeld gaat Max voor de eerste keer sinds corona op reis, met zijn vriendin. Om het behalen van zijn master én de afstudeerprijs te vieren.

INTERVIEW

De sponsor – SIDN fonds

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen kent, daartoe in staat gesteld door het SIDN fonds, Freedom Internet en Mijndomein, sinds 2023 jaarlijks twee scriptieprijzen toe voor onderzoek naar 'Responsible Internet'.
KHMW-lid prof. dr. Valerie Frissen bekleedt sinds 2018 de bijzondere leerstoel Digitale Technologie en Sociale Verandering aan de Universiteit Leiden. Daarnaast is ze directeur van het SIDN fonds. Ze woont in de buurt, en komt even in het Hodshonhuis langs voor een interview.

'Het SIDN fonds komt voort uit de Stichting Internet Domeinregistratie Nederland (SIDN), de organisatie die alle internetdomeinen met de extensie -.nl beheert', vertelt Frissen.
'Toen het internet nog maar pas bestond, was iedereen onder de indruk van de mogelijkheden die dit nieuwe medium bood. Het was aanvankelijk vooral bedoeld als middel voor informatie-uitwisseling tussen onderzoekers, en het was zó ontworpen dat die uitwisseling zo optimaal mogelijk was. Voor de internetbedrijven van het eerste uur stond vrij en open internet voorop. Met zaken als privacyschendingen of cybersecurity hield toen nog niemand zich bezig.'

'Inmiddels weten we dat er aan het internet ook veel negatieve aspecten kleven. Neem het feit dat niet iedereen er in gelijke mate toegang toe heeft. Andere aspecten waarvan we ons steeds meer bewust zijn, zijn bijvoorbeeld de sturende werking van algoritmen, de verspreiding van desinformatie en de rol van sociale media bij de toenemende polarisatie in de samenleving.' Natuurlijk wil Frissen daarmee niet beweren dat het internet alleen maar negatief is. 'Het is verweven met elk aspect van ons leven', zegt ze. 'Het heeft ons veel gebracht en we zouden niet meer zonder kunnen.' Ze vindt het echter een

zorgelijke ontwikkeling dat een beperkt aantal grote internetbedrijven zeer veel invloed heeft gekregen, niet alleen op de markt, maar ook op de samenleving en ons dagelijks bestaan.
'Het kan niet zo zijn dat een infrastructuur die zó belangrijk is voor onze maatschappij, voor een zeer belangrijk deel in handen is van een paar partijen die zich kunnen onttrekken aan regels en democratische controle', betoogt Frissen. Ondanks de strengere regelgeving van de laatste jaren vindt ze transparantie bij deze bedrijven nog steeds ver te zoeken. 'Het internet is van groot belang voor onze democratie. Maar tegelijkertijd maakt het die democratie ook kwetsbaar.'

Scriptieprijzen voor Responsible Internet

Het SIDN fonds ondersteunt innovatieve projecten die bijdragen aan een verantwoord en sterk internet voor iedereen. Sinds de oprichting van het fonds in 2014 heeft het al meer dan 400 projecten geholpen. Om strategische redenen bundelt het SIDN fonds de krachten graag met relevante partnerorganisaties.

Als sponsor zit Frissen zelf niet in de jury. Maar vanuit het SIDN fonds heeft ze wel bepaalde verwachtingen. Zo moet een goede scriptie qua thematiek wat haar betreft bijdragen aan een veilig en voor iedereen toegankelijk internet, met respect voor mensenrechten en publieke waarden. De scriptie moet een solide wetenschappelijke onderbouwing hebben ('Daarom zijn we zo blij dat we deze prijs hebben kunnen onderbrengen bij de KHMW'). En scripties die getuigen van een interdisciplinaire aanpak hebben een streepje voor.

De Scriptieprijzen voor Responsible Internet werden in 2023 voor het eerst uitgereikt. Frissen is onder de indruk van de maatschappelijke betrokkenheid van de prijswinnaars. Zo schreef eersteprijswinnaar Max van der Horst een scriptie waarin hij niet alleen risico's signaleert, maar ook praktische oplossingen voor veilig internetgebruik aan de hand doet. De uitdaging is namelijk niet alleen om fouten in de technologie te ontdekken, maar ook om ervoor te zorgen dat eindgebruikers waarschuwingen opvolgen. Daarom stelt Van der Horst verbeteringen voor in de manier waarop eindgebruikers worden aangesproken. Het zal Frissen niet verbazen als zijn voorstellen in de praktijk worden overgenomen. 'Deze jongeman werkt in zijn vrije tijd namelijk bij het Dutch Institute for Vulnerability Disclosure (DIVD), een organisatie die je zou kunnen zien als de vrijwillige brandweer van het internet', vertelt ze. 'DIVD helpt veiligheidsrisico's in het internet op te sporen en te melden. Daar stopte hij elke week naast zijn studie – en nu naast zijn werk – vele uren in, zonder dat hij ervoor betaald krijgt.'

De tweede prijs werd in 2023 gewonnen door Yan Cong, een voormalige journaliste die in haar scriptie een beeld schetste van de manier waarop Chinese dissidenten, zowel binnen als buiten het land, anonieme social media-accounts inzetten om de staatscensuur te omzeilen en het volk te mobiliseren. Bij het schrijven van haar scriptie moest Cong uiterst omzichtig te werk gaan om haar bronnen niet in gevaar te brengen. Het prijzengeld heeft ze gebruikt om de deelnemers aan haar onderzoek een kleine vergoeding te sturen.

Band tussen wetenschap en maatschappij

Frissen is nu zo'n tien jaar lid van de KHMW. Wat haar vooral aanspreekt, is de manier waarop de Hollandsche Maatschappij vanaf de oprichting in 1752 heeft geprobeerd wetenschap en samenleving met elkaar te verbinden. 'Zo zit ik zelf ook in elkaar', zegt ze. Ze bezoekt de bijeenkomsten in het Hodshonhuis met enige regelmaat, afhankelijk van het onderwerp, en over het algemeen is ze zeker te spreken over het niveau van de besprekingen.
Wat haar wel opvalt, is de KHMW aardig vergrijst. De samenwerking met bijvoorbeeld de Nationale DenkTank vindt ze dan ook een goed initiatief. 'Er mogen wel wat jonge mensen bij, wil de KHMW actueel en relevant blijven.'

PROFIELWERKSTUK PRIJZEN

Sinds 2002 reikt de KHMW jaarlijks profielwerkstukprijzen uit aan leerlingen in de hoogste klassen havo en vwo van scholen in Haarlem en omgeving.

Voor de KHMW Profielwerkstukprijzen werden in 2023 door 16 middelbare scholen uit Haarlem en omgeving 22 profielwerkstukken genomineerd: 14 voor het vwo en 8 voor de havo. De prijswinnaars werden op vrijdagmiddag 14 april in het Hodshonhuis bekend gemaakt door Louise Gunning-Schepers, voorzitter KHMW, en jurylid Jan Spoelder.

De prijs voor het beste profielwerkstuk voor de havo werd gewonnen door Tessa van den Haak van het Kaj Munk College. Zij schreef een profielwerkstuk getiteld *De oorzaak van autisme in een nieuw licht. Wat is het verband tussen de darmen en de hersenen bij autisme?* De jury was onder de indruk van het academische niveau van dit werkstuk, dat ook op het vwo niet zou misstaan. Tessa's belangstelling voor het onderwerp werd gewekt door colleges van Erik Scherder en ze volgde ook al colleges aan de universiteit. Voor Tessa staat het vast dat ze later neuropsychologie wil gaan studeren.

Voor het vwo waren de winnaars Koen van Griensven en Frederique Kerstens van het Atheneum College Hageveld, met hun profielwerkstuk *De nanostructuur van de Morpho menelaus*. Zij konden voor hun onderzoek gebruik maken van de faciliteiten van het Leids Instituut voor Onderzoek in de Natuurkunde. Dat gaf hun alvast een indruk van hoe wetenschappelijk onderzoek in het echt verloopt. Mogelijk krijgen hun bevindingen een plek binnen lopend onderzoek.
https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2023/05/profielwerkstukprijs-voor-onderzoek-naar-vlindervleugels

Winnaar havo Tessa van den Haak (Kaj Munk College): *De oorzaak van autisme in een nieuw licht. Wat is het verband tussen de darmen en de hersenen bij autisme?*
Winnaars vwo Koen van Griensven en Frederique Kerstens (Atheneum College Hageveld): *De nanostructuur van de Morpho menelaus. Het natuurkundige mechanisme achter de blauwe kleur*
Eervolle vermelding vwo Mees van der Meiden (Mendelcollege): *How does the prolific cinematic of Iran coexist with its turbulent political climate?*

SPONSOR KHMW
PRIJS 2 prijzen van € 500, max. 2 eervolle vermeldingen van € 50, jaarlijks
JURY Drs. H. (Henk) de Jong (juryvz.), drs. B.J. (Babs) van den Bergh MKM, jkvr. mr. P. (Pauline) van Lennep, prof. dr. A.J.J. (Ton) Nijhuis, dr. J. (Jan) Spoelder

Bij de prijsuitreiking hielden prof. dr. Iris Sommer, hoogleraar psychiatrie en neurowetenschapper, en Toon Scheurink MD, PhD-student Neuroscience van het UMC Groningen, een lezing over het belang van gezond eten en hoe voeding via darmflora van invloed is op de hersencellen. Na afloop kregen alle genomineerde leerlingen Iris Sommers boek *Voed je brein. Gezond eten en drinken voor je hersenen*.

VOET STIPENDIA

Vanuit het Dr. W.J.E. Voet Fonds worden jaarlijks beurzen aan masterstudenten verstrekt voor een stage of studie in het buitenland (in 2023 zes beurzen).

Vivian Dirks € 2.000 ten behoeve van een master statistiek aan de London School of Economics, in vervolg op het BSc honours research program dat zij voltooide aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Laurens de Korte € 1.000 ten behoeve van zijn master of Laws aan Columbia University in New York. Hiervoor sloot hij de Master of European Union Law aan de Universiteit van Amsterdam cum laude af.

Jimme van de Leij € 1.000 ten behoeve van een master Econometrics and Mathematical Economics aan de London School of Economics, na twee bachelors (economie en econometrie) cum laude te hebben afgerond aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Amine el Kandoussi € 1.250 ten behoeve van zijn wetenschapsstage in het Massachusetts General Hospital (Harvard Medical School) als onderdeel van zijn master geneeskunde aan de Universiteit Leiden. Amine deed onderzoek bij de afdeling radiologie naar 'Muscoloskeletal, Oncology and Cardiac Imaging'.

Belle Simpson € 1.250 ten behoeve van haar wetenschapsstage in het kader van haar master Molecular Medicine and Innovative Treatment aan de Rijksuniversiteit Groningen. Haar onderzoek aan het Wyss Institute for biologically inspired engineering (Harvard Medical School) verrichtte zij binnen Brain Targeting program.

Nanouk Zuidermeer € 1.250 ten behoeve van haar wetenschapsstage in het kader van haar master Biomedische wetenschappen aan de Universiteit Utrecht. Zij deed onderzoek naar antilichaamfuncties na een corona-infectie/vaccinatie bij de afdeling microbiologie en immunologie aan het Peter Doherty Instituut, University of Melbourne.

Scheikundige dr. Willem Joseph Elias Voet (1930-2009), werkzaam bij Unilever, liet de KHMW, wier activiteiten hij een warm hart toedroeg, een aanzienlijk legaat na. Deze gelden zijn ondergebracht in het Dr. W.J.E. Voet Fonds, waaruit conform de wens van de erflater financiële bijdragen kunnen worden verstrekt aan studenten die niet in staat zijn de kosten van hun universitaire studie zelf volledig te dragen. Teneinde de selectie van studenten die in aanmerking komen voor een bijdrage uit het fonds te faciliteren is de KHMW een samenwerking aangegaan met de Schuurman Schimmel-van Outeren Stichting te Haarlem. Uit het fonds worden jaarlijks bijdragen verstrekt voor universitaire stages of studie in het buitenland.

Schuurman Schimmel VAN OUTEREN STICHTING

HODSHONHUIS

Eetkamer en dagelijkse kabinetje van Keetje Hodshon

Josefien Tegelaar

Dertig jaar geleden zijn de mooiste vertrekken op de bel-etage van het Hodshonhuis gerestaureerd onder leiding van restauratie-architect Krijn van den Ende. De bibliotheek ('Roode Kamer' in de boedelinventaris van Keetje Hodshon uit 1829), de blauwe zaal ('Blauwe Kamer') en de Etruskische zaal ('Groote Zijkamer', tegenwoordig bestuurskamer) werden eerst grondig onderzocht door Stichting Restauratie Atelier Limburg (SRAL) en vervolgens zorgvuldig gerestaureerd. Later volgden de verkeersruimten. De eetkamer en het voormalig dagelijkse kabinetje van Keetje Hodshon bleven toen buiten beschouwing. Nadat het Hodshonhuis in eigendom kwam van Vereniging Hendrick de Keyser is het plan ontstaan om ook deze twee belangrijke vertrekken te restaureren, nadat al eerder door de Vereniging het casco van het huis, de aula en de personeelsvertrekken op de begane grond waren gerestaureerd.

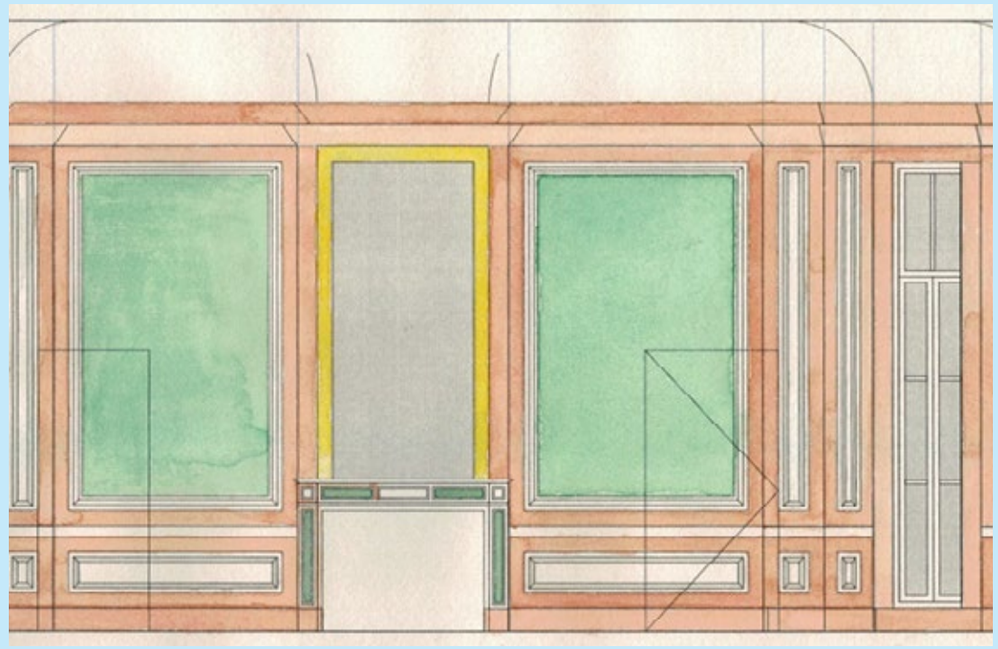

Toekomstbeeld erkerkamer door Josefien Tegelaar

Stratigrafie op luik in erkerkamer

De eetkamer, in de plattegrond het voornaamste vertrek, met erker en prachtig uitzicht over het Spaarne, heeft een platte en eenvoudige betimmering in een lichtgele kleur met witte accenten. De wandbekleding, een rood papierbehang met klein motief, is zeker niet origineel en het was de vraag welke kleur de betimmeringen oorspronkelijk hebben gehad. De verwachting was dat de eetkamer van alle vertrekken op de bel-etage het mooist was afgewerkt. Het dagelijkse kabinetje van Keetje, nu het secretariaat van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, was vermoedelijk wat meer ingetogen afgewerkt.

Om tot een weloverwogen restauratieplan te komen was het belangrijk eerst onderzoek te doen naar de afwerkingsgeschiedenis van deze kamers. Waarbij de belangrijkste vraag was: wat is de oorspronkelijke afwerking van deze vertrekken? Hiervoor is een stratigrafisch en topografisch kleuronderzoek uitgevoerd: met behulp van een loep en een scalpel worden de verflagen laag voor laag vrijgelegd op alle relevante onderdelen. Daarnaast worden verfmonsters genomen zodat de gebruikte pigmenten en bindmiddelen kunnen worden geanalyseerd.

Uit dit onderzoek bleek dat de oorspronkelijke afwerking van de betimmering van de eetkamer een terracotta-achtige kleur had gecombineerd met crème lijsten en kussens en licht warmgrijze bossingen in de panelen. Het geheel past goed bij de nog aanwezige historische schouw. De oranje terracotta-achtige kleur is opgebouwd uit loodwit en uit gele en rode oker in een lijnolie gebonden. De terracotta-achtige afwerking lijkt op de oorspronkelijke afwerking van de houten betimmering van de naastgelegen Etruskische zaal, die te zien is in een vrijgelegd venster op de lambrisering. Er blijkt dus een sterke relatie in kleur te zijn tussen de eetkamer en de naastgelegen Etruskische kamer. De detaillering van beide vertrekken wijkt echter sterk af. De verwachting bij aanvang van het onderzoek was dat de eetkamer het hoogtepunt vormde in de volgorde waarin de gasten van Keetje Hodshon het huis betraden: trappenhuis, portaal, Etruskische zaal als antichambre en dan de eetkamer. Maar nu blijkt dat de eetkamer relatief sober was afgewerkt. Er zijn geen rijke afwerkingen als bijvoorbeeld een marmerimitatie of sjabloonwerk gevonden. Ook is er oorspronkelijk geen bovendeurstuk met rijk vormgegeven beeldhouwwerk aanwezig geweest zoals in de blauwe, rode en Etruskische kamer, maar een vlakke bespanning in het veld boven de deuren.

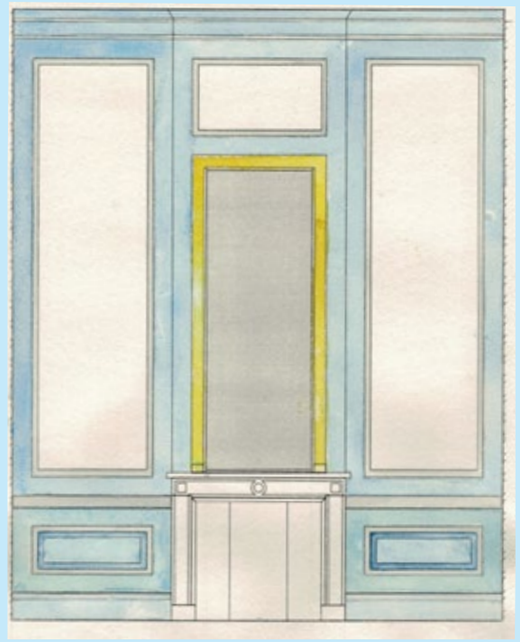

Toekomstbeeld kabinetje door Josefien Tegelaar

In de negentiende eeuw is er nog wat aan versiering toegevoegd: het plafond heeft een middenornament gekregen en later hebben de spanvakken een extra lijst gekregen die de velden eigenlijk wat te veel inperken. Alsof men nog wat rijkdom wilde toevoegen.

Het kabinetje is momenteel net als de eetkamer lichtgeel met wit afgewerkt. De oorspronkelijke afwerking van het kabinetje blijkt echter blauw van kleur te zijn geweest. Deze blauwe kleur was opgebouwd uit Pruisisch blauw en loodwit in een lijnolie gebonden. De blauwe kleur is in verschillende tinten opgebracht; de donkerste tinten in de dieper gelegen onderdelen zoals de bossingen, de panelen en het regelwerk dragen lichtere tinten en de lijsten zijn geaccentueerd met lichtgrijze kleuren. In de spanvakken zijn restanten van een rood papierbehang met zwarte border aangetroffen onder vijf jongere lagen. Het rode papierbehang heeft een horizontaal gestreept patroon van goudkleurige lijnen die een textiel imiteren. In de lijnen is een bloemmotief zichtbaar. Dit behang is vermoedelijk in de periode 1880-1900 aangebracht.

De blauwe kleurstelling van het kabinetje toont verwantschap met de blauwe kamer die eveneens in verschillende tinten blauw is afgewerkt.

Al met al is uit het onderzoek een verrassend beeld gekomen. De grote eetkamer van Keetje Hodshon blijkt in terracotta kleuren afgewerkt te zijn geweest (aansluitend bij de naastgelegen Etruskische kamer) en haar kabinetje in blauwe tinten (aansluitend bij de blauwe kamer). Het geheel was veel kleurrijker en spannender dan de huidige enigszins fletse situatie.

Ir. J. (Josefien) Tegelaar (www.josefienenco.nl) is specialist kleuronderzoek & restauratiearchitect. Zij deed in opdracht van Vereniging Hendrick de Keyser onderzoek in het Hodshonhuis.

PARTNERS

STICHTING DE NATIONALE DENKTANK

Saskia Selen en Kalina van As

Tijdens het Exportforum in het Hodshonhuis lieten de deelnemers aan de Nationale Denktank op 4 oktober hun licht schijnen over het thema waarin ze zich maandenlang hadden verdiept: *betekenisvol ouder worden.*

De Nationale DenkTank: al achttien jaar een springplank voor toptalent en een accelerator voor maatschappelijke innovatie. Jaarlijks vormen twintig talenten een hecht en divers team om een actueel maatschappelijk probleem aan te pakken. De Nationale DenkTank stelt ze in staat om als goed opgeleide denkers en doeners te laten zien wat ze kunnen, om concrete oplossingen te bedenken én te implementeren. Een eerste volwaardige stap in hun loopbaan.

Deze jaarlijkse grote DenkTank van vier maanden organiseren we met behulp van structurele partners en themapartners uit overheden, bedrijven, ngo's, kennisinstellingen en fondsen. Zij worden actief betrokken bij de analyses en de realisatie van de oplossingen.

Daarnaast organiseren we mini DenkTanks. Dit zijn kortlopende, intensieve en uiterst effectieve weekenden waar oud-deelnemers samenkomen om middels de beproefde DenkTank-methode aan de slag te gaan met een scala aan thema's. Met frisse ideeën en hun expertise komen zij snel tot aanbevelingen en oplossingen voor urgente vraagstukken waar onmiddellijk actie vereist is.

De Nationale DenkTank is een netwerkorganisatie met partners uit de overheid, het bedrijfsleven, de wetenschap en het maatschappelijk middenveld en kent een omvangrijk alumninetwerk. Ons netwerk is hét fundament van de Nationale DenkTank. We zijn dan ook trots en gelukkig dat we de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen (KHMW) al sinds de oprichting van onze stichting mogen rekenen tot ons netwerk. In 2023 heeft de KHMW ons met raad en daad bijgestaan. Zij stelde haar netwerk open voor onze DenkTankers en heeft ons ondersteund bij het tot stand komen van het Expertforum, wat een belangrijk onderdeel vormt van de jaarlijkse DenkTank.

Oplossingslancering NDT '23

Terugblik 2023

In 2023 heeft de DenkTank zich gebogen over de vraag: 'Hoe worden we in Nederland betekenisvol ouder en hoe komen we tot een inclusieve samenleving voor ouderen?' Onder de bezielende begeleiding van onze partners McKinsey, AEF, IJsfontein, Metabolic, Issuemakers en Motivaction zijn twintig deelnemers vier maanden fulltime aan de slag gegaan met deze vraag. Hierin hebben ze nauw samengewerkt met de themapartners van dat jaar: het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, het UWV, Transvision en Woonzorg. In totaal hebben de DenkTankers 5.600 uur onderzoek erop zitten waarin zij meer dan 150 experts en 100 ervaringsdeskundigen

hebben gesproken en een publieksenquête hebben verspreid met 1.275 respondenten.

Half december 2023 stonden de DenkTankers in Pakhuis de Zwijger tijdens de Oplossingslancering het succes van de afgelopen Nationale DenkTank te vieren. En een succes was het, want er zijn bergen verzet:

- Er is een visie ontwikkeld, met een routekaart waaraan Nederland moet gaan werken om deze visie voor elkaar te krijgen.
- Er is een analyserapport uitgebracht, waarin per deelthema analyses en knelpunten worden uitgelicht.
- Er zijn zeven oplossingen bedacht die de eerste bouwstenen vormen voor het bereiken van de visie én die in 2024 worden uitgevoerd.
- We hebben onze DenkTankers een stem gegeven in het maatschappelijk debat. In 2023 zijn ze onder meer verschenen in dagbladen als *Trouw*, *de Volkskrant* en *Het Parool*, en in verschillende universiteitsbladen. Daarnaast hebben ze hun stem laten horen bij SBS6, Radio 1 en BNR Werkverkenners.

Alle informatie en documenten zijn te vinden op: *ndt23.nl*.

Wat nog meer in 2023?

Naast onze jaarlijkse DenkTank organiseren we gedurende het jaar mini-DenkTanks en events voor alumni en ons partnernetwerk. Zo hebben we in 2023 een mini-DenkTank in samenwerking met de gemeente Rotterdam georganiseerd rond het thema 'Vertrouwen in de overheid'.

Daarnaast organiseerden we de befaamde alumni-nieuwjaarsborrel, de voorjaarsdag voor alumni, onze partnerraad en Zomer BBQ waar traditioneel onze alumni, partners en nieuwe DenkTankers elkaar treffen.

Verder is in 2023 een nieuwe directeur-bestuurder aangetreden, Saskia Selen. Over haar aantreden en visie op de Nationale DenkTank zegt zij:

'Ik geloof dat in deze tijd, waarin maatschappelijke vraagstukken tot felle discussies en zelfs polarisatie leiden, het werk van de DenkTank onmisbaar is. Sterker: de Nationale DenkTank kan voor balans zorgen in het onevenwichtige maatschappelijke debat. Ik vind het dan ook fantastisch om met de organisatie, het bestuur en het netwerk van de DenkTank hier de komende jaren vorm en inhoud aan te geven.'

In 2023 zijn twee alumni van de Nationale DenkTank, Marit Tanke en David Peters, toegetreden als lid van de KHMW. Een mooi moment voor zowel de alumni als voor de Nationale DenkTank: een ontwikkeling die het partnerschap van de KHMW en de Nationale DenkTank symboliseert.

In een interview met David Peters zegt hij: 'Het is een mengeling van gevoelens die ik had toen ik na lange tijd weer het Hodshonhuis binnenstapte voor een kennismakingsavond. Je doet een stap terug in de historie. Het type mensen dat ik tot nu toe heb ontmoet, is heel interessant en de onderwerpen die besproken worden zijn gelukkig heel erg van nu en worden ook heel concreet gemaakt.'

Lees het hele interview met David op *nationale-denktank.nl/blog/david-peters-ndto6-over-de-khmw/*

S. (Saskia) Selen MSc is directeur van Stichting de Nationale DenkTank en K. (Kalina) van As BSc office -en eventmanager bij de Nationale DenkTank

TEDxHAARLEM

Beate Völker

Afgelopen november mocht ik optreden in de Schouwburg in Haarlem in het kader van een TED Talk gerelateerd aan het thema: 'In een wereld waar alles draait om PerspectIF, vragen we ons af: wat als we de status quo durven uitdagen? Wat als we de grenzen van het bekende verleggen en nieuwe horizonten verkennen?' Het contact met de organisatoren kwam via de KHMW tot stand, en wat was dit een bijzondere belevenis! Ik werkte een college over 'de kracht van zwakke bindingen' om tot een 12-15 minuten presentatie met de titel 'smile at a stranger' – geheel volgens de TED Talk-formule: begin met de realiteit, een anekdote of observatie, ontvouw je betoog in drie stappen en eindig met een handelingsperspectief en een wens. In de aanloop had ik zelfs enkele sessies met een geweldige coach die mij veel tips en steun gaf. Het bijzondere voor mij was vooral dat je de boodschap die je wilt overbrengen tot in de kleinste details uitwerkte en uit je hoofd leert – zonder spiekbriefjes die we normaliter te allen tijde met ons meedragen of slides die ons door het betoog helpen. Ook was het boeiend erover na te denken waar je het publiek kunt meenemen in je verhaal en waar je mensen juist kwijtraakt. Het TED Talk-principe 'geven' dat achter een verhaal staat dat je vertelt, vind ik mooi en het laat mij nu vaak anders naar mijn presentaties kijken. De verhalen die we elkaar vertellen, zijn cadeaus. Laten we daar dankbaar voor zijn!

Prof. dr. B.G.M. (Beate) Völker is instituutsdirecteur van het Nederlands Studiecentrum voor Criminaliteit en Rechtshandhaving, hoogleraar stadsgeografie aan de Universiteit Utrecht en wetenschappelijk lid van de KHMW. Zij trad op als spreker bij het TEDx Haarlem event 'PerspectIF' op 15 november in de Philharmonie in Haarlem.

De KHMW ondersteunt TEDxHaarlem bij de twee jaarlijkse events in Haarlem, onder andere door sprekers voor te stellen uit haar netwerk. Het gemeenschappelijk doel is te verbinden én elkaars netwerk te gebruiken richting een steeds groter publiek.

TEDx Haarlem event terugkijken

HODSHONHUIS

Uit de bibliotheek van de Maatschappij

Arend Soeteman

De KHMW beschikt over een bijzondere bibliotheek. De archiefcommissie hoopt dat de volledige catalogus binnenkort op de website van de Maatschappij gepubliceerd kan worden, zij het enkel in het niet openbare deel, dat alleen voor onze maatschappelijke en wetenschappelijke leden toegankelijk is. Er zitten nogal wat zeldzame en bijzondere exemplaren tussen. De bibliotheek heeft een overwegend natuurwetenschappelijk karakter, maar er zitten ook publicaties tussen op bijvoorbeeld het snijvlak van natuurwetenschap en boekhistorie.

Zo is er, verborgen in een onderkast achter schuifdeuren, een aantal verhandelingen te vinden over de uitvinding van de boekdrukkunst. Het begin daarvan ligt in een prijsvraag die in 1808 door de Maatschappij is uitgeschreven over de vraag: 'Kan het aan Haarlem met eenigen grond betwist worden, dat de Konst om met enkele verplaatsbare letters te drukken, aldaar voor het jaar 1440 door Laurens Koster is uitgedacht; en is niet deze Konst van daar na Maijntz overgebragt, en aldaar verbeterd door letters van tin gegoten voor de houten letters in plaats te stellen.' De vraag werd gesteld op instigatie van koning Lodewijk Napoleon en werd zo belangrijk geacht dat de winnaar niet alleen de gebruikelijke gouden penning, maar ook nog dertig dukaten in het vooruitzicht werden gesteld, later (toen de eerste drie binnengekomen antwoorden onvoldoende werden geacht) verhoogd tot vijftig dukaten.

Het winnend essay werd in 1816 ingestuurd door Jacobus Koning, griffier bij de rechtbank in Amsterdam. In de bibliotheek is alleen een (verkorte) Franse vertaling ervan aanwezig. Koning was een echte Costeriaan - zoals men het in Haarlem ook wilde horen. Ik betwijfel of essays met een andere conclusie (die wel ingezonden waren) enige kans op bekroning hadden. In 1823 werd in de stad feestelijk herdacht (kanongebulder, muziek, feestredes) dat het grote gebeuren 400 jaar eerder zou hebben plaatsgevonden. De toenmalige voorzitter van de Maatschappij, mr. J.P. van Wickevoort Crommelin, ontving van de gemeente Haarlem een gouden medaille voor de Maatschappij, omdat door haar prijsvraag definitief was vastgesteld dat de eer van de uitvinding aan Haarlem toekwam.

Mainz liet dit niet op zich zitten: een jaar later, oktober 1824, werd ook daar de uitvinding van de boekdrukkunst herdacht, maar hier was Gutenberg het genie aan wie alles te danken was. Er werd daarbij gesproken over de 'Harlemer Unfug', en de Mainzer stadsbibliothecaris Friedrich Lehne publiceerde een werkje waarin hij de argumentatie van Koning probeerde te weerleggen.

Uit de bibliotheek van de KHMW blijkt dat de discussie hiermee nog niet afgerond was. Zo vinden we daar drie banden van E.A. Schaab, *Die Geschichte der Erfindung der Buchdruckerkunst*, Mainz, 1831. Gevolgd in 1833 door J. Scheltema, *Bericht*

De uitvinding van de boekdrukkunst door Laurens Jansz. Coster te Haarlem, ca. 1440.
Ets van Jan van de Velde naar ontwerp van Pieter Jansz. Saenredam. Haarlem, 1628.

und Beurtheilung des Werkes von dr. E.A. Schaab, Amsterdam, 1833. Twintig jaar later, in 1853, publiceerde A.D. Schinkel *Hedendaagse voorstelling van Coster en de uitvinding van de boekdrukkunst in Frankrijk*. Ondertussen was van A. de Vries *Bewijsgronden der Duitsers voor hunne aanspraak op de uitvinding der Boekdrukkunst*, Den Haag, 1844, verschenen.

Het lijkt erop dat later de vrede tussen Mainz en Haarlem hersteld is. De Bruijn meldt dat in 1920 de Hollandsche Maatschappij en het geslacht Enschedé zich revancheerden door de uitgave te subsidiëren van een door prof. Zedler geschreven studie *Von Coster zu Gutenberg*, verschenen in 1921, gedeeltelijk betaald door het Gutenberg-Gesellschaft in Mainz, en voor de rest door de Hollandsche Maatschappij en mr. J. Enschedé. Maar dat boek is helaas in onze bibliotheek niet aanwezig.

Overigens is ook onze documentatie op dit gebied verre van volledig en bovendien wat eenzijdig. Wie even zoekt op het internet vindt nog wel wat meer publicaties. De eindconclusie van dit moment lijkt te zijn dat het Coster-verhaal grotendeels op een legende berust. Het verhaal zou zijn dat de uitvinding van Coster door een onbetrouwbare knecht, een zekere Johannes Faust (!), nota bene in de kerstnacht gestolen en naar Mainz gebracht zou zijn, waar men er dankbaar gebruik van heeft gemaakt. Maar dit verhaal stamt uit latere tijd: uit de tijd van Coster zelf is nergens hiervan iets te vinden. Ook is er in Haarlem al rond 1600 geen enkel overblijfsel van een drukkerij van Coster te vinden. Er is geen enkele kroniek uit de 15e eeuw die Coster noemt als uitvinder van de boekdrukkunst.

Misschien moet de Maatschappij de gouden medaille die de toenmalige voorzitter ontving weer aan de gemeente Haarlem teruggeven.

Prof. mr. A. (Arend) Soeteman is voorzitter van de archiefcommissie van de KHMW en oud-secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen KHMW.

Literatuur:
J.A. Bierens de Haan, *De Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen*, Haarlem, 1970, p. 84, 92-96
J.G. de Bruijn, *Inventaris van de prijsvragen uitgeschreven door de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen*, Haarlem, 1970, p. 110, 111
https://nl.wikipedia.org/wiki/Laurens_Janszoon_Coster.
http://dpc.uba.uva.nl/cgi/t/textget-pdf?c=ivn;idno=4803a02

FINANCIEEL OVERZICHT

SAMENGEVOEGDE BALANS PER 31-12-2023

(alle bedragen in €)

		31-12-2023		31-12-2022
ACTIVA				
Vaste activa				
Vaste activa en overige duurzame activa		1		1
Vlottende activa				
Lopende rente en dividendbelasting	34.857		30.790	
Overige vorderingen	49.066		28.005	
		83.923		58.796
Beleggingen		19.900.172		17.304.156
Liquide middelen		919.541		2.185.150
TOTAAL ACTIVAZIJDE		**20.903.637**		**19.548.103**
PASSIVA				
Eigen vermogen KHMW		5.690.660		5.215.141
Bestemmingsfondsen op Naam				
Langerhuizen Fonds	3.056.373		2.830.803	
Dr. W.J.E. Voet Fonds	626.640		578.715	
Van der Knaap Fonds	146.339		133.057	
Mr. J.C. Baak Fonds	30.921		31.036	
Wim Drees Fonds	785.373		728.131	
Schouhamer Immink Fonds	173.169		129.887	
		4.818.816		4.431.629
Eigen vermogen KHMW + Fondsen		10.509.476		9.646.770
Eigen vermogen St. Jan Brouwer Fonds	5.595.691		4.995.009	
Bestemmingsfonds prijzen St. JBF	1.400.000		1.500.000	
		6.995.691		6.495.009
Eigen vermogen Dr. Saal van Zwanenberg St.		1.059.422		998.535
Eigen vermogen St. Eizenga-Van Oosten Fonds		2.047.824		2.093.524
Samengesteld vermogen		20.612.413		19.233.838
Voorzieningen		184.515		184.515
Kortlopende schulden				
Belastingen, premies soc. verzekeringen	6.890		7.771	
Vooruitontvangen en nog te betalen	99.819		121.978	
		106.709		129.749
TOTAAL PASSIVAZIJDE		**20.903.637**		**19.548.103**

SAMENGEVOEGDE REKENING VAN BATEN EN LASTEN OVER 2023

(alle bedragen in €)

	Realisatie 2023	*Begroot 2023*	Realisatie 2022
OPERATIONELE BATEN EN LASTEN			
Operationele baten			
Contributies maatschappelijke leden	49.581	*50.500*	48.792
Vrijwillige bijdragen wetenschappelijke leden	14.285	*14.500*	14.755
Prijzen en vergoedingen			
Vergoedingen	20.432	*16.300*	79.224
Prijzengelden	88.500	*73.500*	62.000
Beschikbaar voor prijzen uit vermogen	401.183	*366.000*	274.316
	573.981	*520.800*	479.088
Operationele lasten			
Organisatie:			
Salarissen en sociale lasten	284.666	*275.810*	267.041
Kantoorlasten algemeen	33.506	*24.910*	23.227
Jaarverslag, publicaties en overige communicatie	16.358	*21.730*	9.943
Gebruik/inrichting gebouw	29.979	*24.080*	39.582
Assuranties en gem.belastingen	14.546	*19.080*	13.306
Accountant/sal.admin.	18.712	*19.769*	17.795
Overige lasten	7.477	*10.653*	10.995
Evenementen en prijzen:			
Prijzen	557.033	*501.350*	390.666
Lasten prijsuitreikingen	81.816	*91.750*	80.500
Subsidies en giften	4.282	*5.000*	6.099
Lasten vergaderingen	65.873	*70.225*	71.784
	1.114.248	*1.064.357*	930.939
SALDO OPERATIONELE BATEN EN LASTEN	**-540.267**	***-543.557***	**-451.851**
FINANCIËLE BATEN EN LASTEN			
Financiële baten			
Directe baten uit beleggingen	291.461	*225.000*	234.361
Gerealiseerd koersresultaat effecten	531.559	*110.102*	-598.299
Ongerealiseerd koersresultaat effecten	1.519.032	*330.307*	-1.591.131
Bankrente en overige financiële vergoedingen	6.365	*1.000*	-7.757
	2.348.417	*666.409*	-1.962.826
Financiële lasten			
Beheer- en banklasten effecten	88.392	*83.544*	88.999
SALDO FINANCIËLE BATEN EN LASTEN	**2.260.025**	***582.865***	**-2.051.825**
SALDO ALGEMENE BATEN EN LASTEN	**1.719.758**	***39.309***	**-2.503.677**
Saldo algemene baten en lasten toegerekend aan:			
KHMW	852.706	*32.328*	-1.238.573
Stichting Jan Brouwer Fonds	616.683	*27.091*	-845.224
Dr. Saal van Zwanenberg Stichting	60.887	*-21.696*	-128.570
Stichting Eizenga-Van Oosten Fonds	189.482	*1.585*	-291.310
	1.719.758	***39.309***	**-2.503.677**

TOELICHTING OP DE JAARCIJFERS 2023 EN HET BELEGGINGSBELEID

Rutger Schimmelpenninck

Samengevoegde jaarrekening
De samengevoegde jaarrekening betreft de samenvoeging van de KHMW, van zes fondsen op naam die de KHMW beheert en van drie stichtingen die de KHMW bestuurt. De KHMW administreert de baten en lasten apart voor ieder fonds op naam en voor iedere stichting. Met ingang van 2019 geldt dat gerealiseerde en niet gerealiseerde beleggingsresultaten naar rato van het vermogen aan het begin van het boekjaar aan de fondsen op naam en de stichtingen worden toegerekend. Op dezelfde manier worden organisatiekosten en kosten van vermogensbeheer toegerekend. De niet gerealiseerde beleggingsresultaten zijn met ingang van 2021 opgenomen in de rekening van baten en lasten.

Resultaat samengevoegde jaarrekening
Het jaar 2023 is afgesloten met een saldo van + € 1.719,758 (2022 - € 2.503.677). De operationele baten en lasten weken weinig af van de begroting voor het jaar 2023. Een overzicht van de prijzen staat op de volgende bladzijde. De beleggingsresultaten die het positieve resultaat in 2023 bepalen, zijn voor een bedrag van € 1.519.032 ongerealiseerd.

Balans samengevoegde jaarrekening
Het samengevoegde balanstotaal bedraagt € 20.903.637 (2022 € 19.548.103) en het eigen vermogen van de KHMW inclusief de fondsen op naam bedraagt € 10.509.476 (2022 € 9.646.770) en exclusief deze fondsen € 5.690.660 (2022 € 5.215.141).

Vermogensbeheer
Het beheer van het vermogen is in 2018 uitbesteed aan twee beheerders overeenkomstig het Treasury-statuut van de KHMW. In 2023 heeft het vermogen een rendement (na kosten) opgeleverd van 11,6% (2022 -9,3%). Het gemiddelde rendement na kosten vanaf 2018 bedraagt 5,0%.

Vooruitzichten
De activiteiten en de daarmee gepaard gaande inkomsten en uitgaven van de KHMW vertonen jaarlijks een vast ritme. Vooral het rendement op het vermogen zal jaarlijks bepalen of er winst of verlies wordt gemaakt. De reserves die de KHMW aanhoudt, zijn voldoende om een tijd van tegenspoed door te komen.

Beleggingsbeleid
Het bestuur heeft het Beleggingsstatuut op 30 januari 2023 (vindplaats: website KHMW) vastgesteld. De doelstelling van het beleggingsbeleid is de reële waarde van het beheerde vermogen op middellange tot lange termijn (10-25) jaar, na een bijdrage in de kosten van de KHMW, in stand te laten. Deze bijdrage beloopt op dit moment ongeveer 3,5% van het vermogen per jaar. Bij een veronderstelde inflatie van 2% is de doelstelling een jaarlijks rendement te behalen van 5,5%. Daarbij past een matig offensief beleggingsprofiel met 70% risicodragende en 30% risicomijdende beleggingen als norm, waarvan binnen bepaalde bandbreedtes kan worden afgeweken.
In het statuut is verder vastgelegd dat de KHMW Environmental, Social & Governance-criteria hanteert. Eind 2023 voldoet de portefeuille aan de benchmarks ESG RISK-score en ESG IMPACT-score die met de beheerders zijn afgesproken. overeenkomsten met de beheerders.

OVERZICHT PRIJZEN TOEGEKEND IN 2023

	Sponsoring	KHMW Stichtingen/ Fondsen	Totaal
Brouwer Vertrouwensprijs – 1 prijs (St. Jan Brouwer Fonds)		100.000	100.000
Jan Brouwer Scriptieprijzen – 8 prijzen (St. Jan Brouwer Fonds)		16.000	16.000
Dr. Saal van Zwanenberg Ereprijs – 1 prijs (Dr. SvZ St.)		25.000	25.000
Dr. Saal van Zwanenberg Onderzoeksprijzen – 3 prijzen (Dr. SvZ St.)		6.000	6.000
KHMW Eizenga beurzen – 5 beurzen (St. Eizenga-Van Oosten Fonds)		235.183	235.183
Langerhuizen Oeuvreprijs – 1 prijs (Langerhuizen Fonds)		25.000	25.000
Langerhuizen Bate – 1 prijs (Langerhuizen Fonds)		25.000	25.000
J.C. Baak Prijs – 1 prijs (J.C. Baak Fonds)		2.000	2.000
Voet Stipendia – 6 beurzen (Dr. W.J.E. Voet Fonds)		7.650	7.650
Irispenning voor Wetenschapscommunicatie – 1 prijs (KHMW)		10.000	10.000
Profielwerkstukprijzen – 2 prijzen (KHMW)		1.200	1.200
KHMW Proefschriftprijs Interdisciplinariteit – 1 prijs (ESM Foundation)	10.000		10.000
For Women In Science Prijzen – 3 prijzen (L'Oréal)	6.500		6.500
Scriptieprijzen Responsible Internet - 2 prijzen (SIDN fonds, Freedom Internet, Mijndomein)	3.000		3.000
Jong Talent Afstudeerprijzen			
Biologie – 1 prijs (ESM Foundation)	3.000		3.000
Chemie en Procestechnologie – 1 prijs (Kon. Van Wijhe Verf)	3.000		3.000
Data Science – 1 prijs (PBLQ)	3.000		3.000
Health Care Innovation for underserved communities – 1 prijs (St. Philips Foundation)	3.000		3.000
Informatica en Informatiekunde - 3 prijzen (KNVI/KIVI & KHMW)	3.000	2.000	5.000
Life Sciences – 3 prijzen (Pfizer)	6.000		6.000
Natuurkunde – 2 prijzen (KHMW)		4.000	4.000
Plantenwetenschappen – 1 prijs (East-West Seed)	5.000		5.000
Sterrenkunde – 2 prijzen (Tafel Sterrenkunde)	6.000		6.000
Theoretische natuurkunde – 1 prijs (Lorentzfonds)	3.000		3.000
Werktuigbouwkunde en Materiaalkunde – 1 prijs (Tata Steel)	5.000		5.000
Wiskunde – 1 prijs (ASML)	5.000		5.000
Jong Talent Aanmoedigingsprijzen			
Artificial Intelligence – 8 prijzen (Visma Connect)	4.000		4.000
Biologie – 7 prijzen (KHMW)		3.500	3.500
Biomedische technologie – 3 prijzen (KHMW)		1.500	1.500
Chemische technologie – 3 prijzen (Avantium)	1.500		1.500
Civiele en maritieme techniek – 3 prijzen (Vaderlandsch/Dorus Rijkers Fonds)	1.500		1.500
Farmacie of (bio)farmaceutische wetenschappen – 4 prijzen (KNMP)	2.000		2.000
Informatica & technische informatica – 9 prijzen (KNVI/KIVI)	4.500		4.500
Lucht- en ruimtevaarttechniek - 2 prijzen (Royal Schiphol Group)	1.000		1.000
Natuurkunde en technische natuurkunde - 8 prijzen (St. Physica)	4.000		4.000
Scheikunde – 6 prijzen (KHMW)		3.000	3.000
Sterrenkunde - 2 prijzen (Tafel Sterrenkunde)	1.000		1.000
Werktuigbouwkunde en materiaalkunde – 3 prijzen (KHMW)		1.500	1.500
Wiskunde & technische wiskunde – 9 prijzen (ORTEC)	4.500		4.500
	88.500	468.533	557.033
Prijzengeld rechtstreeks door de sponsor betaald			
Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek – 1 prijs (IPN & NWO)	50.000		50.000
J.C. Ruigrok Prijs – 1 prijs (J.C. Ruigrok St.)	12.500		12.500
Keetje Hodshon Prijs – 1 prijs (J.C. Ruigrok St.)	12.500		12.500
Martinus van Marum Prijs – 1 prijs (J.C. Ruigrok St.)	12.500		12.500
	87.500		87.500
(alle bedragen in €)			644.533

PERSONALIA

NIEUWE MAATSCHAPPELIJKE LEDEN

Benoemd bij het Winterdebat op 12 februari 2023

E.C. (Eline) van Beest MSc
CEO Hybridize Therapeutics, venture partner Thuja Capital

Mr. D.Ph. (Digna) van Boetzelaer
hoofdofficier van justitie arrondissementsparket Noord-Holland, oud-plaatsvervangend hoofdofficier MH17 Openbaar Ministerie

Drs. C. (Calluna) Euving MBA
lid Raad voor de rechtspraak, oud-secretaris van de Universiteit van Amsterdam

Prof. dr. R.J. (Rob) Hamer
directeur/eigenaar Hademar Holding B.V.

Mr. C. (Christoffer) Jonker
directeur Kabinet van de Koning

Drs. D.E. (David) Knibbe
chairman executive board and CEO NN Group

Drs. L.K. (Lidewij) de Koekkoek
directeur-bestuurder Stichting Frans Hals Museum

Drs. J.G.A.M. (Jacqueline) Lampe
CEO RNW Media, bestuurslid Partos, lid raad van toezicht Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA)

Mr. drs. P.P.M. (Paul) Nielen
adviseur, lid Gemeenteraad voor D66 Heemstede, oprichter Nielen Schuman

Prof. dr. K.I. (Karen) van Oudenhoven-van der Zee
directeur Sociaal en Cultureel Planbureau, hoogleraar maatschappelijke veerkracht Vrije Universiteit Amsterdam

Ir. D.H.M.U. (David) Peters
Chief Transition Officer en lid raad van bestuur Stedin Groep

E.T. (Edwin) van Rest MSc
CEO and co-founder Studyportals

Prof. dr. H. (Haroon) Sheikh
bijzonder hoogleraar filosofie Vrije Universiteit Amsterdam, senior wetenschapper Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid

Drs. H.M.J. (Hester) Somsen
plaatsvervangend coördinator terrorisme-bestrijding en nationale veiligheid, directeur statelijke dreigingen en cyber ministerie van Justitie en Veiligheid

Drs. P.H. (Paul) Stamsnijder
directeur/eigenaar Reputatiegroep

Dr. M.A.C. (Marit) Tanke
directeur Corporate Strategy Office VGZ

Dr. G.O. (Onno) van Veldhuizen
staatsraad Raad van State

Drs. W. (Wim) Weijland
directeur Rijksmuseum van Oudheden

Drs. C.M. (Corien) Wortmann-Kool
vicevoorzitter Board of Directors Aegon Ltd, lid Board of Directors DSM-Firmenich AG, voorzitter raad van toezicht Netspar, oud-bestuursvoorzitter Pensioenfonds ABP

NIEUWE WETENSCHAPPELIJKE LEDEN

Benoemd bij het Winterdebat op 12 februari 2023

Prof. dr. S. (Sjoerd) Beugelsdijk
hoogleraar International Business Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. A.P.J. (Antal) van den Bosch
faculteitshoogleraar Taal, Communicatie en Computatie Universiteit Utrecht

Prof. dr. M.C.J. (Marjolein) Caniëls
hoogleraar Organizational Learning Open Universiteit

Prof. dr. R. (Roshan) Cools
hoogleraar cognitieve neuropsychiatrie Radboudumc

Prof. dr. J.J.L.M. (Jeroen) Cornelissen
hoogleraar organische chemie en voorzitter Department for Molecules & Materials Universiteit Twente, vicevoorzitter Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging (KNCV)

Prof. dr. J. (Jenny) Dankelman
hoogleraar technologie voor minimaal-invasieve chirurgie en interventies Technische Universiteit Delft

Prof. dr. ing. J.W. (Jan Willem) Erisman
hoogleraar milieu en duurzaamheid Universiteit Leiden, voorzitter Wetenschappelijke Klimaatraad

Prof. dr. H.M. (Hilde) Geurts
hoogleraar klinische neuropsychologie en programmagroepleider Brein & Cognitie afdeling psychologie Universiteit van Amsterdam, senior onderzoeker Leo Kannerhuis (Youz/Parnassiagroep)

Prof. dr. L.M. (Lisa) Herzog
hoogleraar politieke filosofie en decaan Faculteit Wijsbegeerte Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. ir. D.J.M. (Thea) Hilhorst
hoogleraar humanitaire studies International Institute of Social Studies, Erasmus Universiteit Rotterdam

Prof. dr. V.W.V. (Vincent) Jaddoe
hoogleraar kindergeneeskunde-epidemiologie Erasmus MC

Prof. dr. C.D.M. (Clara) van Karnebeek
kinderarts en geneticus Emma Kinderziekenhuis Amsterdam UMC, hoogleraar personalized medicine voor genetische metabole ziekten Amsterdam UMC, oprichtster Jeroen Pit Huis

Prof. dr. M.G. (Maarten) Kleinhans
hoogleraar biogeomorfologie van rivieren en estuaria Faculteit Geowetenschappen Universiteit Utrecht

Prof. dr. A.J. (Albert) Meijer
hoogleraar publiek management en voorzitter afdeling Public Governance & Management Universiteit Utrecht

Prof. dr. M.H.M. (Marcel) Merk
hoogleraar Graviational Waves and Fundamental Physics Universiteit Maastricht, Nikhef onderzoeker b-fysica

Prof. dr. J.J. (Jim) van Os
hoogleraar psychiatrische epidemiologie/ publieke GGZ en voorzitter divisie hersenen UMC Utrecht

Prof. dr. ir. C.M.J. (Corné) Pieterse
hoogleraar plant-microbe interacties, wetenschappelijk directeur Institute of Environmental Biology Universiteit Utrecht

Prof. dr. ir. G.J. (Jeroen) de Ridder
hoogleraar politieke epistemologie Vrije Universiteit Amsterdam

Prof. dr. E.F.C. (Liesbeth) van Rossum
internist-endocrinoloog en hoogleraar obesitas en stresshormonen Erasmus MC

Prof. mr. W.M. (Wendy) Schrama
hoogleraar familierecht en rechtsvergelijking en directeur UCERF (Utrecht Centre for European Research into Family Law) Universiteit Utrecht

Prof. dr. I.A.G. (Ignas) Snellen
hoogleraar sterrenkunde Universiteit Leiden en wetenschappelijk directeur Sterrewacht Leiden

Prof. dr. M. (Moniek) Tromp
hoogleraar materiaalchemie en directeur Zernike Institute for Advanced Materials Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. H.A.G. (Helga) de Valk
directeur Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI), hoogleraar Migration and the life course Rijksuniversiteit Groningen

Groepsfoto nieuwe leden 2023

IN MEMORIAM

Bij de Algemene Vergadering werden door de voorzitter zoals gebruikelijk de sinds de vorige vergadering overleden leden herdacht. In dit verslag wil het bestuur graag twee overledenen gedenken, zonder daarmee iemand anders tekort te willen doen.

Drs. E.M.W.A. (Els) van Odijk (1953-2023)
Op 30 augustus 2023 overleed Els van Odijk. Haar naam zal altijd verbonden blijven met de Rijksakademie van Beeldende Kunsten, waar zij meer dan 30 jaar werkte en van 2011-2018 directeur was.

Dat zij op die plek terecht kwam, was helemaal niet vanzelfsprekend. Els kwam uit een middenstandsgezin met zeven kinderen en werd geacht om, als meisje, na haar schooltijd in de winkel te helpen. Pas op haar 27ste ging zij kunstgeschiedenis studeren.

Vanaf haar allereerste jaren bij de Rijksakademie was haar rol die van 'minister van Buitenlandse Zaken', zoals haar bijnaam luidde. Zij zorgde er niet alleen voor dat prominente jonge kunstenaars van alle continenten jaarlijks meedongen naar een van de felbegeerde plaatsen bij de Rijksakademie, zij was ook onvermoeibaar in het bevorderen van de alumnigroepen over de hele wereld. Daarmee had de wereld van de beeldende kunsten in Amsterdam een ongeëvenaard netwerk van kunstenaars op alle continenten.

Maar de belangrijkste bijdrage van Els aan de Rijksakademie was haar overlevingsstrategie toen onder Halbe Zijlstra de cultuursector met ongeëvenaarde bezuinigingen te maken kreeg en de Rijksakademie door een begrotingsfout dubbel getroffen werd. Door strijdbaar maar ook handig te opereren en haar netwerk te mobiliseren, wist zij de bezuinigingen zo door te voeren dat de essentie van de Rijksakademie fier overeind bleef en wist zij bovendien het eigenaarschap van de vroegere cavaleriekazerne aan de Sarphatistraat te bemachtigen.

Nadat ze in 2018 terugtrad als directeur ging zij in Londen lesgeven aan de Royal Academy of Arts. In 2022 werd bij haar een ongeneeslijke hersentumor gediagnosticeerd. Een paar weken voor haar overlijden was er op het terrein van de Rijksakademie van Beeldende Kunsten nog een afscheidsborrel voor Els waar velen van ons nog even met haar in de avondzon konden mijmeren over alles wat ze daar bereikt had.

Dit In Memoriam werd opgesteld door prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, voorzitter KHMW en oud-voorzitter van de raad van toezicht van de Rijksakademie.

Drs. J.J. (Jaap) Temminck (1934-2023)
Op 12 januari 2023 overleed op 88-jarige leeftijd drs. J.J. (Jaap) Temminck, oud-stadsarchivaris van Haarlem en sinds 1996 maatschappelijk lid van de KHMW.

Jaap Temminck werd in 1934 geboren in Zuilen. Hij studeerde geschiedenis in Leiden en volgde daarna de archiefopleiding van het (nu) Nationaal Archief in Den Haag. Zo kwam hij in de jaren zestig terecht bij het Gemeentearchief Haarlem, gevestigd in de voormalige Janskerk. In 1973 werd hij stadsarchivaris van Haarlem, en dit zou hij blijven tot aan zijn vroegpensioen in 1994.

Een van Temmincks belangrijkste projecten was de inventarisatie van de omvangrijke en goed bewaard gebleven archieven van de stad Haarlem, vanaf de stadsrechtverlening in 1245 tot en met 1957. Later richtte hij zich ook op de presentatie van het archief naar buiten toe, wat leidde tot een aantal prachtige tentoonstellingen. Temminck maakte een begin met de regionalisering van het archiefbeheer en was verantwoordelijk voor enkele ingrijpende verbouwingen die het archief functioneler en meer publieksvriendelijk maakten. Zijn grootste kracht echter lag in zijn publicaties, waarmee hij zijn fenomenale kennis van de Haarlemse geschiedenis toegankelijk maakte voor een breed publiek.

Als gemeentearchivaris had Jaap Temminck vele nevenfuncties, en hij bleef tot op hoge leeftijd actief. Hij was een trouwe bezoeker van de jaarvergadering en het jaardiner van de KHMW. Hij wordt niet alleen herinnerd als een bevlogen en uitermate deskundig archivaris en historicus, maar ook als een zeer beminnelijk, toegankelijk en vriendelijk mens.

Dit is een verkorte versie van het In Memoriam op de website van het Noord-Hollands Archief door Lieuwe Zoodsma, oud-directeur van het Noord-Hollands Archief.

Jaap Temminck in het depot van het Gemeentearchief (1985)

IN HET KALENDERJAAR 2023 OVERLEDEN:

MAATSCHAPPELIJKE LEDEN
Drs. J.J. (Jaap) Temminck
Mr. C.R.F. (Frits) Kalff
Prof. dr.h.c. ir. B.P.T. (Ben) Veltman
Mr. P.A. (Piet) Wackie Eysten, initiator van de D.J. Veegens Prijs
Ir. R.M.J. (Rudy) van der Meer
Drs. E.M.W.A. (Els) van Odijk
Mr. H.F. (Hein) Heerkens Thijssen

WETENSCHAPPELIJKE LEDEN
Prof. dr. Q.H.F. (Quirin) Vrehen
Prof. dr. A.H. (Ad) Stouthamer
Prof. dr. U.K. (Upendra) Pandit
Prof. dr. J. (Johan) Lugtenburg
Prof. dr. C.M. (Cees) Karssen
Prof. dr. M.M.G. (Martin) Fase

COMMISSIES

COMMISSIE BENOEMING WETENSCHAPPELIJKE LEDEN ALFA/GAMMA

o.l.v. bestuurslid en wetenschappelijk secretaris **prof. dr. W.B. (Wim) Drees**:
Prof. dr. J.E.J. (Corien) Prins, voorzitter Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid, hoogleraar recht en informatisering Tilburg University
Prof. dr. R. (René) van Woudenberg, hoogleraar kentheorie en ontologie Vrije Universiteit Amsterdam.

COMMISSIE BENOEMING WETENSCHAPPELIJKE LEDEN BÈTA/MEDISCH

o.l.v. bestuurslid en wetenschappelijk secretaris **prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman**:
Prof. dr. I.W.C.E. (Isabel) Arends, decaan Faculteit Bètawetenschappen Universiteit Utrecht, oud-hoogleraar biokatalyse en organische chemie Technische Universiteit Delft
Prof. dr. J.N. (Joost) Kok, decaan Faculteit Elektrotechniek, Wiskunde en Informatica Universiteit Twente.

COMMISSIE BENOEMING MAATSCHAPPELIJKE LEDEN ONDERNEMINGEN EN VRIJE BEROEPEN

o.l.v. bestuurslid **jhr. mr. A.A. (Albert) Röell**:
Mr. E. (Lard) Friese, CEO Aegon, oud-Chairman Executive Board & CEO NN Group N.V.
Drs. M.L. (Marlies) van Wijhe, algemeen directeur Koninklijke van Wijhe Verf B.V.
Jkvr. D.E. (Dorothee) van Vredenburch, executive partner en lid management board De Brauw Blackstone Westbroek, voorzitter bestuur Stichting Koninklijk Concertgebouworkest.

COMMISSIE BENOEMING MAATSCHAPPELIJKE LEDEN OVERHEID EN NON-PROFIT ORGANISATIES

o.l.v. bestuurslid **drs I.C. (Inge) Bryan**:
Drs. J.C. (Joris) Luyendijk, zelfstandig schrijver
Mr. B.B. (Bernt) Schneiders, directeur VSBfonds, oud-burgemeester van Haarlem
Mr. S.M. (Susi) Zijderveld, extern bestuurslid Pels Rijcken, commissaris NIBC Bank N.V., bestuurslid Concertgebouw Fonds, bestuurslid Nationaal Fonds 4 en 5 mei, vml. lid raad van bestuur NS.

COMMISSIE BENOEMING MAATSCHAPPELIJKE LEDEN KENNEMERLAND

o.l.v. bestuurslid en ondervoorzitter **drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA**:
Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell, bestuurslid KHMW.

WETENSCHAPPELIJKE RAAD WIM DREES FONDS

Prof. dr. B.E. (Barbara) Baarsma, hoofdeconoom PwC Nederland, hoogleraar toegepaste economie Universiteit van Amsterdam, voorzitter Bankraad DNB, oud-CEO Rabobank, oud-directeur SEO Economisch Onderzoek, oud-kroonlid SER
Prof. dr. C.L.J. (Koen) Caminada, hoogleraar empirische analyse van fiscale en sociale regelgeving en vicedecaan Faculteit Governance and Global Affairs Universiteit Leiden
Drs. J.A.G. (Joost) Clerx, directeur Begrotingszaken ministerie van Financiën, extern lid van de raad vanuit het ministerie van Financiën
Drs. S. (Stephanie) Holle, directeur Algemene Economische Politiek ministerie van Economische Zaken en Klimaat, extern lid van de raad vanuit het ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Prof. dr. A.M. (Arjan) Lejour, hoogleraar belastingen en openbare financiën Fiscaal Instituut Tilburg University, projectleider belastingen Centraal Planbureau.

FINANCIËLE COMMISSIE

o.l.v. bestuurslid en penningmeester **mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck**:
Prof. dr. L.H. (Lex) Hoogduin, hoogleraar economie Rijksuniversiteit Groningen, diverse bestuurs- en toezichtfuncties, oud-directeur De Nederlandsche Bank N.V.
Mr. W. (Wietze) Reehoorn, lid raad van bestuur National Bank of Greece, Chairman Supervisory Board MUFG Bank (Europe) NV, lid raad van toezicht Rijksuniversiteit Groningen en Frans Hals Museum, oud-lid raad van bestuur ABN AMRO Bank N.V.
A.P.M. (Ada) van der Veer-Vergeer, voorzitter Monitoring Commissie Accountancy, commissaris Alliander, LeasePlan Corp., oud-voorzitter directie Staalbankiers, oud-hoofddirectie Achmea Bank Holding.

ARCHIEFCOMMISSIE

o.l.v. oud-secretaris geestes- en maatschappij-wetenschappen **prof. mr. A. (Arend) Soeteman**:
Prof. dr. F.A. (Frits) Berends, emeritus-hoogleraar theoretische natuurkunde Universiteit Leiden
Prof. dr. J.W. (Jan Willem) Gunning, oud-algemeen secretaris KNAW, oud-hoogleraar ontwikkelingseconomie Vrije Universiteit Amsterdam
Mr. dr. drs. J.C. (Arine) van der Lely-van der Steur, eigenaar antiquariaat Arine van der Steur, régiseusse Wijn op Dronk, secretaris stichting Pa van der Steur in Nederland
Jkvr. mr. P. (Pauline) van Lennep, oud-bestuurslid KHMW, officier van justitie te Haarlem
Dr. J. (Jan) Spoelder, classicus en oud-rector Kennemer Lyceum.

BESTUUR EN SECRETARIAAT

PROTECTOR
Z.M. Koning Willem-Alexander

ERELEDEN
Prof. dr. A.H.G. (Alexander) Rinnooy Kan
Ir. M.C. (Maarten) van Veen

BESTUUR
Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, *voorzitter (vanaf 2016)*
Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA, *ondervoorzitter (vanaf 2019)*
Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck, *penningmeester (vanaf 2016)*
Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman, *secretaris natuur- en medische wetenschappen (vanaf 2015)*
Prof. dr. W.B. (Wim) Drees, *secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen (vanaf 2023)*
Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell *(vanaf 2017)*
Drs. I.C. (Inge) Bryan *(vanaf 2020)*
Drs. H. (Henk) de Jong *(vanaf 2021)*

SECRETARIAAT
Drs. S. (Saskia) van Manen, *secretaris-directeur*
S. (Saskia) de Boer, *medewerker secretariaat*
E.I. (Édith) van Leerdam, *medewerker secretariaat*
Drs. I. (Ingrid) Glorie, *communicatiemedewerker*
Drs. P.T. (Peter) Beemster RC, *financieel administrateur*
R. (Rob) Pol, *huismeester*

BESTUUR JAN BROUWER FONDS
Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, *voorzitter*
Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck, *penningmeester*
Prof. dr. W.B. (Wim) Drees, *secretaris*
Drs. I.C. (Inge) Bryan
Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA
Drs. H. (Henk) de Jong
Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell
Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman

BESTUUR DR. SAAL VAN ZWANENBERG STICHTING
Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, *voorzitter*
Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck, *penningmeester*
Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman, *secretaris*
Drs. I.C. (Inge) Bryan
Prof. dr. W.B. (Wim) Drees
Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA
Drs. H. (Henk) de Jong
Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell

BESTUUR STICHTING EIZENGA-VAN OOSTEN FONDS
Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, *voorzitter*
Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck, *penningmeester*
Drs. I.C. (Inge) Bryan
Prof. dr. W.B. (Wim) Drees
Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA
Drs. H. (Henk) de Jong
Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell
Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman

VRIJWILLIGERS
H.J. (Hans) Pol,
C.A. (Connie) Steenkist-Pol,
R.M. (Roelie) Offenberg-Wiersema,
H.J.M. (Lenie) van der Eijkhoff-van der Veldt,
L.C. (Loes) Sweerts-van der Eijkhoff,
C. (Corrie) Witte,
catering en andere hand- en spandiensten

POST/BEZOEKADRES
Spaarne 17
2011 CD Haarlem
023 5321773
secretaris@khmw.nl
www.khmw.nl

IBAN: NL49ABNA0561115966
BIC: ABNANL2A

SPONSORS

Universiteiten van Nederland
Schiphol Group
Philips Foundation
W&M
Lorentz fonds
J.C. Ruigrok Stichting
ORTEC

STICHTING HARTWIG FOUNDATION

kvgn
L'ORÉAL NEDERLAND
Vaderlandsch Fonds
freedom internet
mijndomein
KNMP
Pfizer
Unesco Nederlandse Commissie

Stichting Fonds voor de Geld- en Effectenhandel
IPN ICT-ONDERZOEK PLATFORM NEDERLAND
TATA
VISMA
EAST-WEST SEED
SIDN fonds
Dorus Rijkers Fonds
ASML
STICHTING PHYSICA
VAN WIJHE VERF
KIVI
knvi

BESTUUR EN SECRETARIAAT

PROTECTOR
Z.M. Koning Willem-Alexander

ERELEDEN
Prof. dr. A.H.G. (Alexander) Rinnooy Kan
Ir. M.C. (Maarten) van Veen

BESTUUR
Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, *voorzitter (vanaf 2016)*
Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA, *ondervoorzitter (vanaf 2019)*
Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck, *penningmeester (vanaf 2016)*
Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman, *secretaris natuur- en medische wetenschappen (vanaf 2015)*
Prof. dr. W.B. (Wim) Drees, *secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen (vanaf 2023)*
Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell *(vanaf 2017)*
Drs. I.C. (Inge) Bryan *(vanaf 2020)*
Drs. H. (Henk) de Jong *(vanaf 2021)*

SECRETARIAAT
Drs. S. (Saskia) van Manen, *secretaris-directeur*
S. (Saskia) de Boer, *medewerker secretariaat*
E.I. (Édith) van Leerdam, *medewerker secretariaat*
Drs. I. (Ingrid) Glorie, *communicatiemedewerker*
Drs. P.T. (Peter) Beemster RC, *financieel administrateur*
R. (Rob) Pol, *huismeester*

BESTUUR JAN BROUWER FONDS
Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, *voorzitter*
Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck, *penningmeester*
Prof. dr. W.B. (Wim) Drees, *secretaris*
Drs. I.C. (Inge) Bryan
Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA
Drs. H. (Henk) de Jong
Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell
Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman

BESTUUR DR. SAAL VAN ZWANENBERG STICHTING
Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, *voorzitter*
Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck, *penningmeester*
Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman, *secretaris*
Drs. I.C. (Inge) Bryan
Prof. dr. W.B. (Wim) Drees
Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA
Drs. H. (Henk) de Jong
Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell

BESTUUR STICHTING EIZENGA-VAN OOSTEN FONDS
Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, *voorzitter*
Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck, *penningmeester*
Drs. I.C. (Inge) Bryan
Prof. dr. W.B. (Wim) Drees
Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA
Drs. H. (Henk) de Jong
Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell
Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman

VRIJWILLIGERS
H.J. (Hans) Pol,
C.A. (Connie) Steenkist-Pol,
R.M. (Roelie) Offenberg-Wiersema,
H.J.M. (Lenie) van der Eijkhoff-van der Veldt,
L.C. (Loes) Sweerts-van der Eijkhoff,
C. (Corrie) Witte,
catering en andere hand- en spandiensten

POST/BEZOEKADRES
Spaarne 17
2011 CD Haarlem
023 5321773
secretaris@khmw.nl
www.khmw.nl

IBAN: NL49ABNA0561115966
BIC: ABNANL2A

COLOFON
Fotografie
Wardie Hellendoorn: kaft, p.1-3, p.9, p.33-34, p.48, p.64, p.87, p.92
Stéphanie Driessen: p.5, p.14-15, p.23-27, p.44-45, p.54, p.95
Dirk Gillissen: p.8
Vera Duivenvoorden: p.10-13, p.38, p.67-71
Hilde de Wolf: p.19-20, p.28
Harmen de Jong: p.21
Thijs ter Hart: p.39
Julie Blik: p.46
Roemer Overdiep: p.51
Dennis van Akkeren: p.59
Josefien Tegelaar: p.78
Lieke Molenaar: p.80-82
RVD Martijn Beekman: p.102 boven
Édith van Leerdam: p.102 onder

Interviews
Ingrid Glorie: p.23-25, p.30-33, p.36-37, p.46-47, p.73-74
Karin van de Boogaert: p. 44-45, p.48-50, p.64-68, p.72
Gwen van Loon: p.52-54, p.56-57
Édith van Leerdam: p.62-63

Redactie
Henk de Jong, Saskia van Manen, Ingrid Glorie, Saskia de Boer, Édith van Leerdam

Vormgeving
Coen Mulder, Willemse en Mulder

Druk
Wilco boeken en tijdschriften